

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

**PŘÍRUČKA K ČLÁNKU 6
ÚMLUVY**

PRÁVO NA SPRAVEDLIVÉ ŘÍZENÍ

(OBČANSKÁ ČÁST)

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Žádáme nakladatele či organizace, jež budou chtít tuto publikaci (nebo její překlad) reprodukovat tiskem nebo elektronicky, aby se pro další pokyny laskavě obrátili na publishing@echr.coe.int.

© Rada Evropy / Evropský soud pro lidská práva, 2013

Tuto příručku je možné stáhnout na adrese www.echr.coe.int (Case-law – Case-law analysis – Case-law guides).

Příručku vypracovala Divize pro výzkum a pro Soud není závazná. Text byl dokončen počátkem roku 2013. Odkazy na judikaturu byly aktualizovány k 1. květnu 2013.

Anotace vybraných případů citovaných v této příručce budou počátkem roku 2017 zveřejněny v databázi judikatury Soudu [HUDOC](http://hudoc.echr.coe.int). Lze je vyhledat zadáním údaje "summary by the COE/ECHR" do pole Case Title a zvolením jazykového filtru "Czech".

OBSAH

ÚVOD	4
I. PŮSOBNOST: POJEM „OBČANSKÁ PRÁVA NEBO ZÁVAZKY“	5
1. <i>Obecné podmínky použitelnosti článku 6 odst. 1</i>	5
(a) POJEM „SPOR“	5
(b) EXISTENCE HÁJITELNÉHO PRÁVA PODLE VNITROSTÁTNÍ PŘÁVNÍ ÚPRAVY	6
(c) „OBČANSKÁ“ POVAHA PRÁVA.....	7
(d) SOUKROMÁ POVAHA PRÁVA: FINANČNÍ ROZMĚR	8
2. <i>Rozšíření na ostatní typy sporů</i>	8
3. <i>Použitelnost článku 6 v jiných řízeních než v hlavním řízení</i>	10
4. <i>Výluky z působnosti</i>	11
II. PRÁVO NA SOUD	12
1. <i>Právo na soud a na přístup k soudu</i>	12
(a) PRÁVO, KTERÉ JE PRAKTICKÉ A ÚČINNÉ	12
(b) OMEZENÍ.....	14
2. <i>Vzdání se práva</i>	16
(a) PRINCIP	16
(b) PODMÍNKY	16
3. <i>Právní pomoc</i>	16
(a) POSKYTOVÁNÍ PRÁVNÍ POMOCI	16
(b) ÚČINNOST POSKYTNUTÉ PRÁVNÍ POMOCI.....	17
III. INSTITUCIONÁLNÍ POŽADAVKY	18
1. <i>Pojem „soud“</i>	18
(a) AUTONOMNÍ POJEM	18
(b) ROZSAH JURISDIKCE	19
(c) PŘEZKUM SOUDEM VYBAVENÝM PLNOU JURISDIKČÍ	20
(d) VÝKON ROZHODNUTÍ.....	22
2. <i>Zřízení zákonem</i>	24
3. <i>Nezávislost a nestrannost</i>	25
(a) OBECNÉ ÚVAHY	25
(b) NEZÁVISLÝ SOUD.....	26
(c) NESTRANNÝ SOUD.....	28
IV. PROCESNÍ POŽADAVKY	31
1. <i>Spravedlivost</i>	31
(a) OBECNÉ ZÁSADY	31
(b) ROZSAH	33
(c) ČTVRTÁ INSTANCE	37
(d) KONTRADIKTORNÍ ŘÍZENÍ	40
(e) ROVNOST ZBRANÍ.....	41
(f) DOKAZOVÁNÍ	43
(g) ODŮVODNĚNÍ SOUDNÍCH ROZHODNUTÍ.....	44
2. <i>Veřejné projednání</i>	45
(a) JEDNÁNÍ.....	45
(b) VYDÁNÍ ROZHODNUTÍ.....	48
3. <i>Délka řízení</i>	49
(a) URČENÍ DÉLKY SOUDNÍHO ŘÍZENÍ	49
(b) POSOUZENÍ POŽADAVKU PŘIMĚŘENÉ LHŮTY.....	50
REJSTRÍK CITOVANÝCH ROZSUDKŮ A ROZHODNUTÍ	55

ÚVOD

Článek 6 odst. 1 – Právo na spravedlivé řízení:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích... Rozsudek musí být vyhlášen veřejně, avšak tisk a veřejnost mohou být vyloučeny buď po dobu celého nebo části procesu v zájmu mravnosti, veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti v demokratické společnosti, nebo když to vyžadují zájmy nezletilých nebo ochrana soukromého života účastníků, anebo v rozsahu považovaném soudem za zcela nezbytný pokud by, vzhledem ke zvláštním okolnostem, veřejnost řízení mohla být na újmu zájmům spravedlnosti.“

1. Cílem této příručky je poskytnout praktikujícím právníkům informace o nejdůležitějších rozsudcích, jež k dané problematice vynesl Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku od svého zřízení až do dnešního dne¹. Jsou v ní proto uvedeny hlavní zásady vytyčené judikaturou Soudu spolu s příslušnými precedenčními rozhodnutími. Citované judikáty představují výběr významných precedenčních rozsudků a rozhodnutí z nedávné doby².

2. Rozsudky Soudu ve skutečnosti slouží nejen jako vodítko pro rozhodování dalších jemu předložených věcí, ale obecně napomáhají výkladu, ochraně a rozvoji pravidel zakotvených v Úmluvě, a tím přispívají k dodržování závazků, jež státy převzaly coby smluvní strany (*Irsko proti Spojenému království*, § 154). Posláním systému Úmluvy je tedy rozhodovat o určitých otázkách s ohledem na veřejnou politiku v obecném zájmu a zvyšovat tak standardy ochrany lidských práv a šířit judikaturu v oblasti lidských práv napříč společenství signatářských států Úmluvy (*Konstantin Markin proti Rusku* [velký senát], § 89).

¹ Odkazy na judikaturu byly aktualizovány k 1. květnu 2013.

² Hypertextové odkazy na citované rozsudky a rozhodnutí odkazují na původní text v angličtině nebo francouzštině (dvou úředních jazycích Soudu). Čtenáři mohou nahlížet do databáze judikatury Soudu [HUDOC](#), která umožňuje přístup k rozsudkům a rozhodnutím v angličtině nebo francouzštině a k [překládům do přibližně dvaceti dalších jazyků](#). Anotace vybraných případů citovaných v této příručce budou počátkem roku 2017 zveřejněny v databázi judikatury Soudu HUDOC. Lze je vyhledat zadáním údaje "summary by the COE/ECHR" do pole Case Title a zvolením jazykového filtru "Czech".

I. PŮSOBNOST: POJEM „OBČANSKÁ PRÁVA NEBO ZÁVAZKY“³

Článek 6 odst. 1

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla... projednána... soudem..., který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích...“

1. Obecné podmínky použitelnosti článku 6 odst. 1

3. Pojem „občanská práva nebo závazky“ nelze vykládat pouze s odkazem na právní řád žalovaného státu; jde o „autonomní pojem“ vyplývající z Úmluvy. Článek 6 odst. 1 Úmluvy se použije bez ohledu na postavení účastníků řízení, povahu právních předpisů, podle kterých má být spor projednáván, a na povahu orgánu, který je v dané věci příslušný (*Georgiadis proti Řecku*, § 34).

4. Zásada, že autonomní pojmy obsažené v Úmluvě musí být vykládány ve světle současných podmínek, však nedává Soudu pravomoc vykládat článek 6 odst. 1 tak, jako by přívlastek „občanský“ (s omezeními, která tento přívlastek nezbytně stanoví pro kategorii „práva nebo závazky“, na níž se tento článek vztahuje) v textu nebylo obsaženo (*Ferrazzini proti Itálii* [velký senát], § 30).

5. Půžitelnost článku 6 odst. 1 v občanskoprávních věcech závisí v první řadě na existenci „sporů“. Spor se musí dále týkat „práv nebo závazků“, o nichž lze alespoň hájitelným způsobem tvrdit, že jsou uznána vnitrostátním právem. Konečně tato „práva nebo závazky“ musí být „občanské“ ve smyslu Úmluvy, ačkoli článek 6 jim sám o sobě nedává v rámci právních systémů smluvních států žádný konkrétní obsah (*James a ostatní proti Spojenému království*, § 81).

(a) POJEM „SPOR“

6. Slovu „spor“ (francouzsky „*contestation*“, anglicky „*dispute*“) musí být dán věcný, nikoli formální význam (*Le Compte, Van Leuven a De Meyere proti Belgii*, § 45). Je třeba odhlédnout od vnějšího dojmu a použitého jazyka a soustředit se na realitu tak, jak je zřejmá z okolností každého případu (*Gorou proti Řecku (č. 2)* [velký senát], § 29; a *Boulois proti Lucembursku* [velký senát], § 92). Článek 6 se nevztahuje na nesporná a jednostranná řízení bez účastníků s protikladnými zájmy, dostupná jen v případech neexistence sporu o práva (*Alaverdyan proti Arménii*, (rozh.), § 35).

7. „Spor“ musí být skutečný a závažný (*Sporrong a Lönnroth proti Švédsku*, § 81). O takový spor nepůjde například v případě občanského soudního řízení proti vězeňským orgánům vedeného jen proto, že ve věznicích jsou umístěni i vězni nakažení HIV (*Skorobogatykh proti Rusku* (rozh.)). Soud považoval za skutečný „spor“ případ, v němž stěžovatelka žádala státního zástupce, aby podal kasační opravný prostředek, neboť tento procesní krok byl neoddelitelnou součástí celého řízení, k němuž se stěžovatelka připojila jako poškozená za účelem dosáhnout odškodnění (*Gorou proti Řecku (č. 2)* [velký senát], § 35).

8. Spor se může týkat nejen samotné existence práva, ale též jeho rozsahu nebo způsobu, jímž má být vykonáváno (*Bentham proti Nizozemsku*, § 32). Spor se může rovněž týkat skutkových otázek.

9. Výsledek řízení musí být přímo rozhodující pro dotčené právo (např. *Ulyanov proti Ukrajině* (rozh.)). Neurčitý vztah nebo vzdálené důsledky tudíž k použitelnosti článku 6 odst. 1 nestačí (*Boulois proti Lucembursku* [velký senát], § 90). Soud například rozhodl, že

³ Výňatek z aktualizované verze Praktické příručky k podmínkám přijatelnosti.

řízení, ve kterém byla zpochybňována zákonnost prodloužení povolení k provozu jaderné elektrárny, nespadá do působnosti článku 6 odst. 1, protože vztah mezi rozhodnutím o prodloužení a právem na ochranu života, tělesné integrity a majetku byl „příliš neurčitý a vzdálený“, neboť stěžovatelé neprokázali, že byli osobně vystaveni nebezpečí, které by bylo nejen konkrétní, ale především bezprostřední (*Balmer-Schafroth a ostatní proti Švýcarsku*, § 40; *Athanassoglou a ostatní proti Švýcarsku* [velký senát], § 46–55); viz nedávné rozhodnutí *Sdružení Jihočeské matky proti České republice* (rozh.); dále případ týkající se omezení hlukového znečištění v továrně, viz *Zapletal proti České republice* (rozh.); dále případ hypotetického dopadu provozu na zpracování těžebního odpadu, viz *Ivan Atanasov proti Bulharsku*, § 90–95). Obdobně pak řízení, jež vyvolali dva zaměstnanci veřejného sektoru, aby napadli jmenování jednoho jejich kolegy na určitou funkci, mohlo mít pouze vzdálený vliv na jejich občanská práva (konkrétně na jejich právo být jmenováni, viz *Revel a Mora proti Francii* (rozh.)).

10. Pod článek 6 odst. 1 naopak spadal případ budování přehrady, která měla zaplavit obec, kde stěžovatelé žili (*Gorraiz Lizarraga a ostatní proti Španělsku*, § 46) a případ povolení na provoz zlatého dolu v blízkosti vesnic stěžovatelů, kde měla být použita technika kyanidového loužení (*Taşkın a ostatní proti Turecku*, § 133; viz též *Zander proti Švédsku*, § 24–25). V nedávné věci týkající se odvolání podaného místním sdružením na ochranu životního prostředí za účelem soudního přezkumu rozhodnutí v oblasti územního plánování dospěl Soud k závěru, že mezi sporem a namítanými porušeními práv právnické osoby existoval dostatečný vztah, a to zejména s ohledem na postavení sdružení a jeho zakladatelů a na skutečnost, že sledovaný cíl byl věcně a prostorově omezen (*L'Erablière A.S.B.L. proti Belgii*, § 28–30). Také řízení o obnovení svéprávnosti fyzické osoby je přímo rozhodující pro její občanská práva (*Stanev proti Bulharsku* [velký senát], § 233).

(b) EXISTENCE HÁJITELNÉHO PRÁVA PODLE VNITROSTÁTNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVY

11. Stěžovatel musí být schopen pomoci hájitelných argumentů tvrdit, že mu svědčí právo uznané vnitrostátní právní úpravou (*Masson a Van Zon proti Nizozemsku*, § 48; *Gutfreund proti Francii*, § 41; *Boulois proti Lucembursku* [velký senát], § 90–94). Článek 6 nestanoví žádný konkrétní obsah „práva“ v právním řádu smluvních států a pro určení, zda právo existuje, musí Soud v zásadě přihlížet k vnitrostátní úpravě. Otázka, zda úřady měly diskreční pravomoc při rozhodování, zda vyhovět opatření požadovanému určitým žadatelem, může být vzata v úvahu a může být dokonce rozhodující. Nicméně samotná skutečnost, že formulace právního ustanovení umožňuje vlastní uvážení, sama o sobě nevylučuje existenci práva. Soud může vzít v úvahu i další kritéria jako například uznání tvrzeného práva za podobných okolností vnitrostátními soudy či skutečnost, že se tyto soudy předloženou žádostí věcně zabývaly (*Boulois proti Lucembursku* [velký senát], § 91–101).

12. Soud může rozhodnout, že práva, jako je právo na život, na zdraví, na zdravé životní prostředí a na ochranu vlastnictví, jsou ve vnitrostátním právu zakotvena (*Athanassoglou a ostatní proti Švýcarsku* [velký senát], § 44).

13. Dotčené právo musí mít právní základ ve vnitrostátní právní úpravě (*Szücs proti Rakousku*, § 33).

14. Otázka, zda má jednotlivec soudně uplatnitelný nárok na vnitrostátní úrovni, však může záviset nejen na samotném obsahu příslušného občanského práva podle vnitrostátních předpisů, ale také na existenci procesních překážek, které brání nebo omezují možnost uplatnit možné nároky u soudu. Na posledně uvedenou kategorii případů lze použít článek 6 odst. 1 Úmluvy (*Al-Adsani proti Spojenému království* [velký senát], § 47; *McElhinney proti Irsku* [velký senát], § 25). Článek 6 však nelze v zásadě uplatnit na věcná omezení práv, která existují podle vnitrostátního práva (*Roche proti Spojenému království* [velký senát],

§ 119). Instituce Úmluvy nemohou interpretací článku 6 odst. 1 vytvořit žádné substantivní občanské právo, jež nemá právní oporu v dotyčném státě (*ibid.*, § 117).

15. Při rozhodování, zda existuje občanské „právo“ a zda má být omezení považováno za věcné nebo procesní, musí být nejprve zohledněna příslušná ustanovení vnitrostátního práva a jejich výklad vnitrostátními soudy (*Masson a Van Zon proti Nizozemsku*, § 49). Je třeba nahlížet za rámec zdání, zkoumat, jak je konkrétní omezení chápáno vnitrostátním právem a soustředit se na skutečný stav věci (*Van Droogenbroeck proti Belgii*, § 38). Konečně, pravomocné rozhodnutí soudu nemusí vždy stěžovatele retrospektivně zbavit jeho hájitelné námitky (*Le Calvez proti Francii*, § 56). Například omezený rozsah soudního přezkumu výkonu zahraniční politiky (letecké útoky NATO proti Srbsku) retrospektivně nezbavuje nároky vůči státu jejich hájitelnosti z toho důvodu, že vnitrostátní soudy měly poprvé možnost o dané otázce rozhodovat (*Markovic a ostatní proti Itálii* [velký senát], § 100–102).

16. S pomocí rozdílu mezi věcnými omezeními a procesními překážkami ve světle těchto kritérií Soud například uznal, že pod článek 6 odst. 1 spadají občanskoprávní žaloby na nedbalost policie (*Osman proti Spojenému království*) nebo žaloby na místní orgány (*Z a ostatní proti Spojenému království* [velký senát]) a zvažoval, zda konkrétní omezení (osvobození od stíhání nebo odpovědnosti) jsou přiměřená z hlediska článku 6 odst. 1. Na druhé straně rozhodl, že osvobození [britského] panovníka (the Crown) od občanskoprávní odpovědnosti vůči příslušníkům ozbrojených sil vychází z věcného omezení, a vnitrostátní právo v důsledku toho neuznává „právo“ ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy (*Roche proti Spojenému království* [velký senát], § 124; viz též *Hotter proti Rakousku* (rozh.) a *Andronikashvili proti Gruzii* (rozh.)).

17. Soud připustil, že sdružení mají také nárok na ochranu podle článku 6 odst. 1, pokud usilují o uznání zvláštních práv a zájmů svých členů (*Gorraiz Lizarraga a ostatní proti Španělsku*, § 45) nebo dokonce jednotlivých práv, která mohou uplatňovat jako právnické osoby (jako je právo „veřejnosti“ na obdržení informací a účast na rozhodování o životním prostředí (*Collectif national d'information et d'opposition à l'usine Melox – Collectif Stop Melox et Mox proti Francii* (rozh.)), nebo v případě, že jednání sdružení nelze považovat za *actio popularis* (*L'Erablière A.S.B.L. proti Belgii*).

18. V případě, že právní předpisy stanoví podmínky pro výkon povolání nebo profesní činnosti, má kandidát, který je splňuje, právo být k povolání nebo profesi připuštěn (*De Moor proti Belgii*, § 43). Pokud například může stěžovatel hájitelným způsobem tvrdit, že splňuje zákonné podmínky pro zápis do seznamu lékařů, článek 6 se použije (*Chevol proti Francii*, § 55; srovnej naopak *Bouilloc proti Francii* (rozh.)). V každém případě, pokud lze zákonnost řízení týkajícího se občanského práva napadnout soudním opravným prostředkem, který stěžovatel využil, je třeba mít za to, že vyvstal „spor“ o „občanské právo“, ačkoli vnitrostátní orgány nakonec rozhodly, že stěžovatel nesplňuje podmínky stanovené právními předpisy (právo pokračovat v lékařské specializaci, kterou stěžovatelka zahájila v zahraničí, viz *Kök proti Turecku*, § 37).

(c) „OBČANSKÁ“ POVAHA PRÁVA

19. Zda má být právo považováno za občanské ve smyslu Úmluvy, je nutno rozhodnout na základě jeho hmotněprávního obsahu a účinků – nikoli jeho právního zařazení – podle vnitrostátního práva dotčeného státu. Při výkonu svých kontrolních funkcí musí Soud brát v úvahu předmět a účel Úmluvy a vnitrostátní právní systémy jiných smluvních států (*König proti Německu*, § 89).

20. V zásadě je použitelnost článku 6 odst. 1 na spory mezi soukromými osobami, které jsou chápány ve vnitrostátním právu jako občanskoprávní, před Soudem nesporná (pro soudní rozdělení viz *Airey proti Irsku*, § 21).

(d) SOUKROMÁ POVAHA PRÁVA: FINANČNÍ ROZMĚR

21. Soud považuje za řízení, jež spadají do působnosti článku 6 odst. 1, taková, která jsou ve vnitrostátním právu řazena pod „veřejnoprávní“ a jejichž výsledky jsou rozhodující pro soukromá práva nebo závazky. Takové řízení se může mimo jiné týkat povolení k prodeji pozemků (*Ringeisen proti Rakousku*, § 94), provozování soukromé kliniky (*König proti Německu*, § 94–95), stavebního povolení (viz např. *Sporrong a Lönnroth proti Švédsku*, § 79), vlastnictví a využití stavby k náboženským účelům (*Řeckokatolická farnost Sâmbata Bihor proti Rumunsku*, § 65), správního povolení v souvislosti s požadavky na výkon povolání (*Bentham proti Nizozemsku*, § 36), licence na podávání alkoholických nápojů (*Tre Traktörer Aktiebolag proti Švédsku*, § 43), nebo sporu o náhradu za nemoc z povolání nebo pracovní úraz (*Chaudet proti Francii*, § 30).

22. Stejně tak se článek 6 vztahuje na kárné řízení před stavovskými orgány, ve kterých jde o právo pokračovat ve výkonu povolání (*Le Compte, Van Leuven a De Meyere proti Belgii; Philis proti Řecku (č. 2)*, § 45), žalobu proti státu z titulu pochybení (*X proti Francii*), žalobu na zrušení správního rozhodnutí, které poškozuje práva stěžovatele (*De Geouffre de la Pradelle proti Francii*), správní řízení o zákazu rybolovu ve vodách ve vlastnictví stěžovatelů (*Alatulkkila a ostatní proti Finsku*, § 49) a výběrové řízení na veřejnou zakázku na stavební práce, pokud se týká občanského práva, například práva nebýt diskriminován v důsledku náboženského nebo politického přesvědčení (*Tinnelly & Sons Ltd a ostatní a McElduff a ostatní proti Spojenému království*, § 61; srovnej naopak *I.T.C. Ltd proti Maltě* (rozh.)).

23. Článek 6 odst. 1 se použije na adhezní žaloby v trestním řízení (*Perez proti Francii* [velký senát], § 70–71), s výjimkou případů, kdy cílem podání občanskoprávní žaloby bylo dosažení odsouzení dotčené osoby nebo soukromé pomsty (*Sigalas proti Řecku*, § 29; *Mihova proti Itálii* (rozh.)). Úmluva nepřiznává jako takové právo na zahájení trestního řízení proti třetím osobám nebo na jejich odsouzení. K tomu, aby právo spadalo do působnosti Úmluvy, musí být neoddelitelné od práva poškozeného trestným činem zahájit občanskoprávní řízení v rámci vnitrostátního práva, byť by šlo o symbolickou náhradu nebo o ochranu občanského práva, jako je právo na „dobrou pověst“ (*Perez proti Francii* [velký senát], § 70; pokud jde o symbolické odškodnění, viz též *Gorou proti Řecku (č. 2)* [velký senát], § 24). Článek 6 se tak vztahuje na řízení, k němuž se připojí poškozený s občanskoprávním nárokem, od okamžiku, kdy tak učiní, ledaže se jednoznačně vzdal práva na náhradu.

24. Článek 6 odst. 1 se vztahuje rovněž na občanskoprávní žaloby na náhradu škody za údajné špatné zacházení ze strany státních zaměstnanců (*Aksoy proti Turecku*, § 92).

2. Rozšíření na ostatní typy sporů

25. Soud rozhodl, že se článek 6 odst. 1 vztahuje na sociální spory, včetně řízení ve věcech propuštění zaměstnance soukromou firmou (*Buchholz proti Německu*), řízení o dávkách sociálního zabezpečení (*Feldbrugge proti Nizozemsku*), a to i na nepříspevkovém základě (*Salesi proti Itálii*), a také řízení o povinných příspěvcích na sociální zabezpečení (*Schouten a Meldrum proti Nizozemsku*). V případě, kdy zaměstnavatel zpochybňuje nález, že onemocnění zaměstnance souvisí s výkonem jeho povolání, viz *Eternit proti Francii* (rozh.), § 32). V těchto případech Soud dospěl k závěru, že soukromoprávní aspekty převažují nad veřejnoprávními. V jiném případě pak zjistil podobnost mezi nárokem na sociální příspěvek a nárokem na náhradu za pronásledování nacisty poskytovanou soukromoprávní nadací (*Woś proti Polsku*, § 76).

26. Spory týkající se státních zaměstnanců v zásadě spadají do působnosti článku 6 odst. 1. Ve věci *Pellegrin proti Francii* [velký senát], § 64–71, Soud uplatnil „funkční“

kritérium. Rozhodl se však pro nový přístup v rozsudku ve věci *Vilho Eskelinen a ostatní proti Finsku* [velký senát], § 50–62. Nyní je zásadou obecná použitelnost článku 6, přičemž je na žalované vládě, aby prokázala jednak to, že stěžovatel ve služebním poměru ke státu nemá právo na přístup k soudu podle vnitrostátního práva, jednak to, že je vyloučení státního zaměstnance z práv zaručených článkem 6 odůvodněné (viz zejména § 62). Pokud stěžovatel neměl přístup k soudu podle vnitrostátních právních předpisů, článek 6 se použije (i na aktivní armádní důstojníky a jejich žaloby u vojenských soudů, viz *Pridatchenko a ostatní proti Rusku*, § 47). Nesoudní orgán podle vnitrostátního práva může být kvalifikován jako „soud“ v hmotněprávním smyslu tohoto pojmu, jestliže zcela zjevně plní funkce soudu (*Oleksandr Volkov proti Ukrajině*, § 88–91). Výjimka podle druhého kritéria se musí být zakládat „na objektivních důvodech státního zájmu“, které zavazují stát k tomu, aby prokázal, že předmět sporu v této otázce souvisí s výkonem státní moci nebo že je zpochybněn zvláštní vztah mezi státním zaměstnancem a státem. V zásadě tedy neexistuje žádný důvod vyloučit ze záruk článku 6 běžné pracovní spory, jako jsou spory o platy, příspěvky nebo podobné nároky na základě zvláštní povahy vztahu mezi státním zaměstnancem a státem (viz například spor o nárok zaměstnanců policie na zvláštní příplatek ve věci *Vilho Eskelinen a ostatní proti Finsku* [velký senát]). V poslední době Soud ve světle kritérií vytýčených v rozsudku *Vilho Eskelinen* rozhodl, že se článek 6 odst. 1 použije i na řízení o nespravedlivém propuštění zahájené pracovníci velvyslanectví (sekretářkou a spojovatelkou na polském velvyslanectví, viz *Cudak proti Litvě* [velký senát], § 44–47; a obdobně propuštění hlavního účetního: *Sabeh El Leil proti Francii* [velký senát], § 39), vyššího policejního důstojníka (*Šikić proti Chorvatsku*, § 18–20) nebo armádním důstojníkem před vojenskými soudy (*Vasilchenko proti Rusku*, § 34–36), na řízení o nároku na místo parlamentního asistenta (*Savino a ostatní proti Itálii*), na kárné řízení proti soudci (*Olujic proti Chorvatsku*), na odvolání podané státním zástupcem proti prezidentským dekretům nařizujícím jeho přeložení (*Zalli proti Albánii* (rozh.) a další tam uvedené odkazy), a na řízení týkajícího se profesního postupu celníka (právo požádat o povýšení, viz *Fiume proti Itálii*, § 33–36).

27. Spory před ústavním soudem mohou též spadat do působnosti článku 6, pokud má takové řízení rozhodující vliv na řešení sporu (o „občanské“ právo) před obecnými soudy (*Ruiz-Mateos proti Španělsku*). To neplatí u sporu ohledně prezidentského dekretu o udělení státního občanství jednotlivci jako výjimečného opatření nebo o určení, zda prezident porušil ústavou předepsaný slib, neboť takové řízení se netýká občanských práv nebo závazků (*Paksas proti Litvě* [velký senát], § 65–66). K použití článku 6 odst. 1 na předběžné opatření vydané Ústavním soudem viz *Kübler proti Německu*, § 47–48.

28. Článek 6 se konečně použije i na jiné než striktně majetkové záležitosti, jako je životní prostředí, kde mohou vzniknout spory týkající se práva na život, zdraví nebo zdravé životní prostředí (*Taşkın a ostatní proti Turecku*); dále umístění dětí do ústavní péče (*McMichael proti Spojenému království*); způsoby zajištění školní docházky dětí (*Ellès a ostatní proti Švýcarsku*, § 21–23); právo na určení otcovství (*Alaverdyan proti Arménii* (rozh.), § 33); právo na svobodu (*Laidin proti Francii* (č. 2)); způsob a podmínky výkonu trestu (například spory o omezení spojená s umístěním vězně do věznice se zvýšenou ostrahou (*Enea proti Itálii* [velký senát], § 97–107) nebo do cely se zvýšeným zabezpečením (*Stegarescu a Bahrin proti Portugalsku*) či kárné řízení vedoucí k omezení návštěv rodinných příslušníků ve věznici (*Gülmez proti Turecku*, § 30), popřípadě další podobná omezení (*Ganci proti Itálii*, § 25)); právo na dobrou pověst (*Helmers proti Švédsku*); právo na přístup ke správním dokumentům (*Loiseau proti Francii* (rozh.)), nebo právo na odvolání proti záznamu do policejního spisu, kterým je dotčeno právo na dobré jméno, právo na ochranu majetku a možnost získat zaměstnání, a tím také možnost vydělávat si na živobytí (*Pocius proti Litvě*, § 38–46, a *Užkauskas proti Litvě*, § 32–40); právo být členem sdružení

(*Sakellaropoulos proti Řecku* (rozh.)); obdobně se řízení o registraci sdružení týká jeho občanských práv, i když podle vnitrostátní právní úpravy otázka svobody sdružování patří do oblasti veřejného práva, viz *APEH Üldözötteinek Szövetsége a ostatní proti Maďarsku*, § 34–35); a konečně právo pokračovat ve vysokoškolském studiu (*Emine Araç proti Turecku*, § 18–25), což platí tím spíše pro základní vzdělání (*Oršuš a ostatní proti Chorvatsku* [velký senát], § 104). Článek 6 se vztahuje na taková řízení, jež mohou bezesporu mít přímý a významný dopad na soukromý život jednotlivce (*Alexandre proti Portugalsku*, § 51 a 54).

3. Použitelnost článku 6 v jiných řízeních než v hlavním řízení

29. *Předběžná řízení* jako například řízení o vydání dočasného opatření typu předběžného opatření nebyla obvykle považována za řízení, v nichž se rozhoduje o „občanských právech nebo závazcích“, a proto obvykle nespádala pod ochranu článku 6 (viz zejména *Verlagsgruppe News GmbH proti Rakousku* (rozh.), a *Libert proti Belgii* (rozh.)). Soud se však nedávno odchýlil od své dřívější judikatury a *zaujal nový přístup*.

30. Ve věci *Micallef proti Maltě* [velký senát], § 83–86, Soud rozhodl, že použitelnost článku 6 na předběžná opatření bude záviset na splnění určitých podmínek. Zprv, právo, které bude předmětem řízení ve věci samé i řízení o předběžném opatření, by mělo být právem „občanským“ ve smyslu Úmluvy. Zadrž, je třeba posoudit povahu, předmět a účel předběžného opatření, jakož i jeho vliv na dotčené právo. Lze-li mít za to, že předběžným opatřením bylo fakticky rozhodnuto o dotčeném občanském právu nebo závazku, a to bez ohledu na dobu trvání jeho účinků, bude článek 6 použitelný.

31. Mezitímní rozsudek lze přirovnat k předběžnému nebo dočasnému opatření či řízení, a proto se při rozhodování o použitelnosti občanské části článku 6 uplatní stejná kritéria (*Mercieca a ostatní proti Maltě*, § 35).

32. Opět s odkazem na zásady vytyčené ve věci *Micallef proti Maltě* [velký senát] je možné článek 6 použít v souladu s výše uvedenými kritérii i na řízení o odkladu výkonu rozhodnutí (*Central Mediterranean Development Corporation Limited proti Maltě* (č. 2), § 21–23).

33. Článek 6 se vztahuje na řízení o předběžných opatřeních, která sledují stejný účel jako probíhající řízení ve věci samé, pokud je předběžné opatření okamžitě vykonatelné a obsahuje rozhodnutí o tomtéž právu (*RTBF proti Belgii*, § 64–65).

34. Pokud jde o *navazující trestní a občanskoprávní řízení*, upravuje-li vnitrostátní právo státu řízení skládající se ze dvou etap – první, kdy soud rozhoduje o existenci nároku na náhradu škody, a druhé, v níž stanoví její výši –, je pro účely článku 6 odst. 1 vhodné pohlížet na občanské právo tak, jako kdyby o něm nebylo „rozhodnuto“, dokud není stanovena přesná výše částky: rozhodnout o právu znamená rozhodnout nejen o jeho existenci, ale také jeho rozsahu nebo o způsobu, jakým může být vykonáno, což samozřejmě zahrnuje stanovení výše náhrady škody (*Torri proti Itálii*, § 19).

35. Co se týče *výkonu soudních rozhodnutí*, článek 6 odst. 1 Úmluvy se vztahuje na všechny fáze soudního řízení, jimiž se „rozhod[uj]e... o... občanských právech nebo závazcích“, včetně fází následujících po vydání rozsudku ve věci samé. Výkon rozsudku kteréhokoliv soudu tedy musí být považován za nedílnou součást „řízení“ ve smyslu článku 6 (*Hornsby proti Řecku*, § 40; *Romańczyk proti Francii*, § 53, pokud jde o výkon rozsudku povolujícího vymáhat pohledávky na výživném). Použitelnost článku 6 na prvotní řízení není rozhodující; exekuční titul, kterým bylo rozhodnuto o občanských právech, nemusí nutně vzejít z řízení, na které je použitelný článek 6 (*Buj proti Chorvatsku*, § 19). Vykonatelnost cizozemského soudního příkazu k zabavení věci spadá do působnosti článku 6 jen v rámci jeho občanské části (*Saccoccia proti Rakousku* (rozh.)).

36. *Návrh na obnovu řízení*: článek 6 se nepoužije na řízení o návrhu na obnovu občanskoprávního řízení, které bylo ukončeno vydáním pravomocného rozhodnutí (*Sablou proti Belgii*, § 86). Tento závěr platí i pro návrh na obnovu řízení podaný poté, co Soud konstatoval porušení Úmluvy (*Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) proti Švýcarsku (č. 2)*, § 24). Vyskytl se nicméně i jeden zcela výjimečný případ, kdy bylo řízení označené ve vnitrostátním právním řádu jako návrh na obnovu řízení jediným právním prostředkem nápravy ohledně občanskoprávních nároků, a jeho výsledek byl proto považován za rozhodující pro stěžovatele „občanská práva nebo závazky“ (*Melis proti Řecku*, § 19–20).

37. Článek 6 byl prohlášen za použitelný také v případech, kdy má odvolání vedlejšího účastníka řízení přímý dopad i na občanská práva nebo závazky stěžovatele (*Kakamoukas a ostatní proti Řecku* [velký senát], § 32).

4. Výluky z působnosti

38. Pouhý poukaz na to, že spor je „finanční“ povahy, sám o sobě nestačí k tomu, aby byl článek 6 odst. 1 v občanské části použitelný (*Ferrazzini proti Itálii* [velký senát], § 25).

39. Mezi záležitosti nespádající do působnosti článku 6 patří *daňové řízení*: daňové otázky jsou stále součástí pevného jádra výsad veřejné moci, přičemž i nadále převažuje veřejnoprávní povaha vztahu mezi daňovým poplatníkem a společností (*ibid.*, § 29). Stejně tak jsou vyloučena zkrácená řízení ve věcech cel a poplatků (*Emesa Sugar N. V. proti Nizozemsku* (rozh.)).

40. *Totéž platí v oblasti přistěhovalectví*, pokud jde o vstup na území, pobyt a vyhoštění cizinců, ve vztahu k řízením o udělení politického azylu nebo deportaci (žádost o zrušení rozhodnutí o vyhoštění, viz *Maaouia proti Francii* [velký senát] § 38; vydání: *Peñafiel Salgado proti Španělsku* (rozh.), *Mamatkulov a Askarov proti Turecku* [velký senát], § 81–83; a žaloba na náhradu škody podaná žadatelem o azyl z důvodu odepření azylu: *Panjeheighalehei proti Dánsku* (rozh.)), nehledě na možný závažný dopad na soukromý nebo rodinný život nebo na možnost získat zaměstnání. Nepoužitelnost článku 6 se vztahuje i na záznam popisu cizince v Schengenském informačním systému, viz (*Dalea proti Francii* (rozh.)). Právo být držitelem pasu a právo na státní příslušnost nejsou občanskými právy pro účely článku 6 (*Smirnov proti Rusku* (rozh.)). Právo cizince požádat o pracovní povolení však do působnosti článku 6 spadat může, a to jak ve prospěch zaměstnavatele, tak zaměstnance, i když podle vnitrostátního práva není zaměstnanec k podání této žádosti aktivně legitimován, za předpokladu, že se jedná pouze o procesní překážku, kterou není zasaženo do samé podstaty práva (*Jurisc a Collegium Mehrerau proti Rakousku*, § 54–62).

41. Podle rozsudku ve věci *Vilho Eskelinen a ostatní proti Finsku* [velký senát] nespádají *spory týkající se státních zaměstnanců* do působnosti článku 6, pokud jsou splněna dvě kritéria: stát ve svém vnitrostátním právu výslovně vyloučil přístup k soudu pro dotčenou funkci nebo kategorii zaměstnanců a vyloučení musí být objektivně odůvodněné zájmem státu (§ 62). To byl případ vojáka propuštěného ze služby z kázeňských důvodů, který neměl možnost napadnout své propuštění u soudu a jehož „zvláštní pouto důvěry a loajality“ ke státu bylo zpochybněno (*Sukiit proti Turecku* (rozh.)). Má-li být toto vyloučení odůvodněné, nestačí prokázat, že se dotýčný státní zaměstnanec podílí na výkonu veřejné moci nebo že existuje, řečeno slovy Soudu ve věci *Pellegrin*, „zvláštní pouto důvěry a loajality“ mezi státním zaměstnancem a státem jakožto zaměstnavatelem. Stát musí také prokázat, že předmět sporu souvisí s výkonem státní moci nebo že jím bylo zpochybněno toto zvláštní pouto. Vyloučení běžných pracovních sporů, jako například sporů o plat, dávky či podobné nároky, ze záruk podle článku 6 v zásadě nelze odůvodnit poukazem na zvláštní povahu vztahu mezi dotýčným státním zaměstnancem a státem (*Vilho Eskelinen a ostatní proti Finsku* [velký senát], § 62).

42. Konečně *politická práva*, jako je právo kandidovat a zachovat si mandát (volební spor, viz *Pierre-Bloch proti Francii*, § 50), právo bývalého poslance na důchod (*Papon proti Francii* (rozh.)) či právo politické strany vykonávat politickou činnost (pro věci týkající se rozpuštění strany viz *Refah Partisi (Strana blahobytu) a ostatní proti Turecku* (rozh.)) nelze považovat za občanská práva ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy. Podobně nespadá do působnosti článku 6 odst. 1 řízení, v němž byl nevládní organizaci pověřené pozorováním parlamentních voleb odmítnut přístup k dokumentům, které neobsahovaly informace o samotné stěžovatelce (*Geraguyn Khorhurd Patgamavorakan Akumb proti Arménii* (rozh.)).

43. Soud dále nedávno znovu potvrdil, že právo informovat o průběhu veřejného soudního jednání není občanským právem (*Mackay a BBC Scotland proti Spojenému království*, § 20–22).

44. **Závěr:** existuje-li „spor“ o „občanská práva nebo závazky“ ve smyslu výše uvedených kritérií, zajišťuje článek 6 odst. 1 dotčené osobě právo vznést jakýkoli nárok týkající se jejich občanských práv nebo závazků u soudu či tribunálu. Článek 6 tímto způsobem zakotvuje „právo na soud“, jehož jedním aspektem je právo na přístup k soudu, tedy právo zahájit před soudem občanskoprávní řízení. Toto právo je doplněno zárukami obsaženými v článku 6 odst. 1, které se týkají jak fungování a obsazení soudu a vedení řízení. Všechny tyto elementy pak dohromady tvoří právo na „spravedlivé projednání“ (*Golder proti Spojenému království*, § 36).

II. PRÁVO NA SOUD

Článek 6 odst. 1

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích...“

1. Právo na soud a na přístup k soudu

45. Právo na spravedlivé řízení zaručené článkem 6 odst. 1 je třeba vykládat ve světle zásady právního státu, jež vyžaduje, aby účastníci řízení měli k dispozici účinný soudní prostředek nápravy, který jim umožní domáhat se svých občanských práv (*Běleš a ostatní proti České republice*, § 49).

Každý má právo uplatnit jakýkoli nárok týkající se jeho „občanských práv nebo závazků“ u soudu či tribunálu. Tímto způsobem článek 6 odst. 1 zakotvuje „právo na soud“, jehož jedním aspektem je právo na přístup k soudu, tj. právo zahájit řízení před soudem v občanskoprávní věci (*Golder proti Spojenému království*, § 36). „Právo na soud“ a právo na přístup k soudu nejsou absolutní. Mohou podléhat omezením, které však nesmějí ztěžovat nebo omezovat jednotlivci přístup takovým způsobem nebo do té míry, že by tím bylo zasaženo do samé podstaty práva (*Philis proti Řecku*, § 59; *De Geouffre de la Pradelle proti Francii*, § 28; *Stanev proti Bulharsku* [velký senát], § 229).⁴

(a) PRÁVO, KTERÉ JE PRAKTICKÉ A ÚČINNÉ

46. Právo na přístup k soudu musí být „praktické a účinné“ (*Bellet proti Francii*, § 38). Má-li být právo účinné, musí mít jednotlivec „jasnou a praktickou možnost napadnout akt, jímž bylo zasaženo do jeho práv“ (*Bellet proti Francii*, § 36; *Nunes Dias proti Portugalsku* (rozh.), pokud jde o pravidla upravující předvolávání). Cílem pravidel upravujících nezbytné

⁴ Viz také oddíl *Spravedlivost*.

formální kroky a závazné lhůty při podání odvolání nebo návrhu na soudní přezkum je zajištění řádného výkonu spravedlnosti a zejména dodržování zásady právní jistoty (*Cañete de Goñi proti Španělsku*, § 36). Tato pravidla ani způsob jejich uplatňování by proto neměly bránit účastníkům řízení ve využití dostupného prostředku nápravy (*Miragall Escolano proti Španělsku; Zvolský a Zvolská proti České republice*, § 51).

47. V konkrétním případě může být praktičnost a efektivita tohoto práva omezena **například:**

- neúměrně vysokými náklady soudního řízení, které dotyčné osobě vzhledem k její finanční situaci znemožňují zahájit řízení:
 - nepřiměřeně vysoká jistota na náklady řízení vyžadovaná při připojení se k trestnímu řízení jako poškozený (*Ait-Mouhoub proti Francii*, § 57–58; viz též *Garcia Manibardo proti Španělsku*, § 38–45);
 - nepřiměřeně vysoké soudní poplatky (*Kreuz proti Polsku (č. 1)*, § 60–67; *Podbielski a PPU PolPure proti Polsku*, § 65–66; *Weissman a ostatní proti Rumunsku*, § 42; naproti tomu viz *Reuther proti Německu* (rozh.));
- v souvislosti se lhůtami:
 - trvá-li odvolací řízení tak dlouho, že musí být odvolání nakonec odmítnuto (*Melnyk proti Ukrajině*, § 26);
 - pokud „byla stěžovatelům informace o promlčení jejich nároku sdělena v tak pozdní fázi řízení, které jinak vedli v dobré víře a s dostatečnou péčí, že tím byli definitivně zbaveni možnosti domáhat se svého práva“ (*Yagtzilar a ostatní proti Řecku*, § 27);
- existencí procesních překážek, jež vylučují či omezují možnost podat příslušný návrh k soudu:
 - stěžovatel může být zbaven práva na přístup k soudu v důsledku příliš úzkého výkladu procesních pravidel vnitrostátními soudy (přepjatý formalismus) (*Perez de Rada Cavanilles proti Španělsku*, § 49; *Miragall Escolano proti Španělsku*, § 38; *Société anonyme Sotiris a Nikos Koutras ATTEE proti Řecku*, § 20; *Běleš a ostatní proti České republice*, § 50; *RTBF proti Belgii*, § 71, 72 a 74);
 - právo na přístup k soudu může být omezeno požadavky spojenými s výkonem dřívějšího rozhodnutí, například pokud navrhovatelé nedostatek finančních prostředků znemožňuje být jen zahájit plnění dřívějšího rozsudku (*Annoni di Gussola a ostatní proti Francii*, § 56; srov. *Arvanitakis proti Francii* (rozh.));
 - procesní pravidla bránící některým subjektům práva zahájit soudní řízení (*The Holy Monasteries (Svaté kláštery) proti Řecku*, § 83; *Philis proti Řecku*, § 65; viz též *Lupas a ostatní proti Rumunsku (č.1)*, § 64–67; a pokud jde o nesvéprávné nezletilé, viz *Stanev proti Bulharsku* [velký senát], § 241–245)⁵.

Pokud však jde o formalismus, podmínky přípustnosti dovolání mohou být zcela legitimně přísnější než u běžného odvolání. Vzhledem ke zvláštní úloze kasačního soudu může být jeho postup formálnější, zejména pokud řízení před ním navazuje na projednání věci před soudem prvního stupně a následně před odvolacím soudem – pakliže mají oba tyto soudy plnou jurisdikci (*Levages Prestations Services proti Francii*, § 44–48; *Brualla Gomez de la Torre proti Španělsku*, § 34–39).

⁵ Viz také oddíl *Právní pomoc*.

48. Právo na soud ovšem zahrnuje nikoliv pouze právo na zahájení řízení, ale taktéž právo na to, aby soud ve sporu rozhodl (*Kutić proti Chorvatsku*, § 25 a 32, pokud jde o přerušení řízení; *Acimović proti Chorvatsku*, § 41; *Beneficio Cappella Paolini proti San Marinu*, § 29, pokud jde o odepření spravedlnosti). Právo na soud může být porušeno také tehdy, nedodrží-li soud zákonnou lhůtu při rozhodování o odvolání proti sérii rozhodnutí s časově omezenou účinností (*Musumeci proti Itálii* § 41–43) nebo nerozhodne-li vůbec (*Ganci proti Itálii*, § 31). „Právo na soud“ zahrnuje rovněž výkon rozhodnutí.⁶

(b) OMEZENÍ

49. Právo na přístup k soudu není absolutní, nýbrž může podléhat omezením, jež jsou implicitně přípustná (*Golder proti Spojenému království*, § 38; *Stanev proti Bulharsku* [velký senát], § 230). Platí to zejména, pokud jde o podmínky přípustnosti odvolání, neboť ty již ze své podstaty vyžadují regulaci státem, který má v tomto ohledu určitý prostor pro uvážení (*Luordo proti Itálii*, § 85).

50. Uplatněná omezení však nesmějí jednotlivci zpřísnit ani omezit přístup takovým způsobem nebo do té míry, že by zasahovala do samé podstaty jeho práva. Omezení dále nebude v souladu s článkem 6 odst. 1 také tehdy, pokud nebude sledovat „legitimní cíl“ a nebude-li existovat „rozumný vztah přiměřenosti mezi použitými prostředky a cílem, jehož má být dosaženo“ (*Ashingdane proti Spojenému království*, § 57; *Fayed proti Spojenému království*, § 65; *Marković a ostatní proti Itálii* [velký senát], § 99).

51. Právo na přístup k soudu může za určitých okolností podléhat také *legitimním restrikcím*, například zákonné promlčecí lhůtě (*Stubbings a ostatní proti Spojenému království*, § 51–52), povinnosti složit jistotu na náklady řízení (*Tolstoy Miloslavsky proti Spojenému království* § 62–67) nebo požadavku na povinné právní zastoupení (*R. P. a ostatní proti Spojenému království*, § 63–67).

52. Je-li přístup k soudu omezen právní úpravou nebo praxí, Soud zkoumá, zda omezení postihuje samu podstatu práva, a zejména zda sleduje legitimní cíl a zda existuje rozumný vztah přiměřenosti mezi použitými prostředky a sledovaným cílem: *Ashingdane proti Spojenému království*, § 57. Je-li omezení slučitelné se zásadami, které Soud vytyčil, porušení článku 6 odst. 1 nemůže být konstatováno.

53. Vnitrostátní jurisdikční imunita mezinárodních organizací: toto pravidlo zakotvené v mezinárodních smlouvách – jež sleduje legitimní cíl (*Waite a Kennedy proti Německu* [velký senát], § 63) – je z hlediska článku 6 odst. 1 přípustné pouze tehdy, není-li omezení z něho vyplývající nepřiměřené. Bude tedy v souladu s článkem 6 odst. 1, pokud budou mít dotyčné osoby přístup k přiměřeným alternativním prostředkům, jež jim umožní efektivně hájit svá práva podle Úmluvy (*Waite a Kennedy proti Německu* [velký senát], § 68–74; *Kníže Hans-Adam II. Lichtenštejnský proti Německu* [velký senát] § 48; *Chapman proti Belgii* (rozh.), § 51–56).

54. Státní imunita: doktrína státní imunity je mezinárodním společenstvím obecně akceptována. Opatření učiněná členským státem, jež reflektují obecně uznávaná pravidla mezinárodního práva veřejného týkající se státní imunity, nelze automaticky považovat za nepřiměřené omezení práva na přístup k soudu (*Fogarty proti Spojenému království* [velký senát], § 36; *McElhinney proti Irsku* [velký senát], § 37; *Sabeh El Leil proti Francii* [velký senát], § 49).

- Jurisdikční imunita státu: pokud uplatnění zásady jurisdikční imunity státu omezuje výkon práva na přístup k soudu, je třeba zjistit, zda okolnosti případu takové omezení odůvodňují. Omezení musí sledovat legitimní cíl a být tomuto cíli přiměřené (*Cudak*

⁶ Viz pododdíl *Výkon rozhodnutí*.

proti Litvě [velký senát], § 59; *Sabeh El Leil proti Francii* [velký senát], § 51–54). Přiznání svrchované imunity státu v občanskoprávním řízení sleduje „legitimní cíl“ dodržování mezinárodního práva za účelem podpory zdvořilosti a dobrých vztahů mezi státy (*Fogarty proti Spojenému království* [velký senát], § 34; *Al-Adsani proti Spojenému království* [velký senát], § 54; *Treska proti Albánii a Itálii*, (rozh.)). Pokud jde o otázku, zda je přijaté opatření přiměřené, v některých případech může zasahovat do samé podstaty práva jedince na přístup k soudu (*Cudak proti Litvě* [velký senát], § 74; *Sabeh El Leil proti Francii* [velký senát], § 49), zatímco v jiných nemusí (*Al-Adsani proti Spojenému království* [velký senát], § 67; *Fogarty proti Spojenému království* [velký senát], § 39; *McElhinney proti Irsku* [velký senát], § 38).

Rozsah jurisdikční imunity státu byl vymezen vývojem v oblasti mezinárodního obyčejového práva: pravidlo imunity se například nevztahuje na pracovní smlouvy mezi státem a zaměstnanci jeho zastupitelských úřadů v zahraničí, s výjimkou taxativně vyjmenovaných případů (*Sabeh El Leil proti Francii* [velký senát], § 53–54 a § 57–58). Restriktivní přístup k imunitě lze uplatnit také ve vztahu k obchodním transakcím mezi státem a zahraničními soukromými osobami (*Oleynikov proti Rusku*, § 61 a 66). V roce 2001 Soud naopak konstatoval, že v mezinárodním a komparativním právu se sice projevuje trend omezovat uplatňování státní imunity v souvislosti s fyzickou újmou způsobenou jednáním či opomenutím ve státě, u jehož soudu je vedeno řízení, avšak rozhodně se nejedná o všeobecnou praxi (*McElhinney proti Irsku* [velký senát], § 38).

- Imunita státu vůči výkonu rozhodnutí sama o sobě není v rozporu s článkem 6 odst. 1. Soud v roce 2005 konstatoval, že veškeré mezinárodní právní instrumenty upravující státní imunitu stanoví obecnou zásadu, podle níž cizí státy požívají – s určitými přesně stanovenými výjimkami – na území státu soudu imunitu vůči výkonu rozhodnutí (*Manoilescu a Dobrescu proti Rumunsku a Rusku* (rozh.), § 73). Například v roce 2002 Soud rozhodl, že „*řecké soudy sice uložily německému státu povinnost zaplatit stěžovatelům náhradu škody, avšak řeckému státu z toho nutně neplyne povinnost zajistit, aby stěžovatelé měli v Řecku možnost vymoci tento dluh v řízení o výkonu rozhodnutí*“ (*Kalogeropoulou a ostatní proti Řecku a Německu* (rozh.)). Tyto judikáty se vztahují ke stavu mezinárodního práva v dané době a nevylučují jeho další vývoj.

55. Poslanecká imunita: státy v souladu s dlouhodobou praxí obecně přiznávají v různém rozsahu imunitu členům parlamentu, aby zajistily zástupcům lidu svobodu projevu a zabránily narušování výkonu parlamentních funkcí stížnostmi politických oponentů (*C.G.I.L. a Cofferati (č. 2) proti Itálii*, § 44). Poslanecká imunita tedy může být v souladu s článkem 6, pokud:

- sleduje legitimní cíle: ochranu svobody projevu v parlamentu a zachování dělby moci mezi mocí zákonodárnou a soudní (*A. proti Spojenému království*, § 75–77 a § 79);
- není nepřiměřená sledovaným cílům (má-li dotčená osoba jiné přiměřené prostředky na ochranu svých práv (*A. proti Spojenému království*, § 86)) a vztahuje-li se pouze k výkonu parlamentních funkcí (*A. proti Spojenému království* § 84; *Zollmann proti Spojenému království* (rozh.)). Absence jasné souvislosti s parlamentní činností je důvodem k restriktivnímu výkladu pojmu přiměřenosti mezi sledovaným cílem a užitými prostředky (*Cordova proti Itálii (č. 2)*, § 64; *Syngelidis proti Řecku*, § 44). Právo jednotlivce na přístup k soudu nesmí být omezeno způsobem neslučitelným s článkem 6 odst. 1, pokud namítané výroky byly proneseny členem parlamentu

(*Cordova proti Itálii (č. 1)*), § 63; *C.G.I.L. a Cofferati (č. 2) proti Itálii*, § 46–50, kdy navíc oběti neměly žádné přiměřené alternativní prostředky na ochranu svých práv).

56. *Vynětí soudců z jurisdikce* rovněž není neslučitelné s článkem 6 odst. 1, pokud sleduje legitimní cíl, totiž řádný výkon spravedlnosti (*Ernst a ostatní proti Belgii*, § 50), a zachovává zásadu přiměřenosti v tom smyslu, že stěžovatelé mají přiměřené alternativní prostředky na účinnou ochranu svých práv podle Úmluvy (*Ernst a ostatní proti Belgii*, § 53–55).

57. *Imunita státních zaměstnanců*: omezení možností jednotlivce napadnout u soudu výroky a závěry státních zaměstnanců, které poškozují jeho dobrou pověst, mohou sledovat legitimní cíl ve veřejném zájmu (*Fayed proti Spojenému království*, § 70); musí však být zachován vztah přiměřenosti mezi užitými prostředky a daným legitimním cílem (*Fayed proti Spojenému království*, § 75–82).

58. *Meze imunity*: nebylo by slučitelné se zásadou právního státu v demokratické společnosti ani se základní zásadou, na níž stojí článek 6 odst. 1 – podle níž musí existovat možnost předložit občanskoprávní nároky soudu, aby o nich rozhodl – pokud by stát měl možnost bez omezení či bez kontroly orgánů dohlížejících na uplatňování Úmluvy vyjmout z pravomoci soudů určitý okruh občanskoprávních nároků či přiznat imunitu vůči občanskoprávní odpovědnosti velkým skupinám či kategoriím osob (*Fayed proti Spojenému království*, § 65; *McElhinney proti Irsku* [velký senát], § 23–26; *Sabeh El Leil proti Francii* [velký senát], § 50).

2. Vzdání se práva

(a) PRINCIP

59. Ve vnitrostátních právních systémech smluvních států se lze poměrně často setkat s institutem vzdání se práva na projednání občanskoprávní věci soudem nebo tribunálem, zejména v podobě rozhodčích doložek ve smlouvách. Vzdání se práva, které má nesporné výhody pro dotčeného jednotlivce i pro výkon spravedlnosti, v zásadě není v rozporu s Úmluvou (*Deweer proti Belgii*, § 49).

(b) PODMÍNKY

60. Osoby se mohou vzdát práva na přístup k soudu ve prospěch rozhodčího řízení, pokud je takové vzdání se přípustné a je-li učiněno svobodně a jednoznačně (*Suda proti České republice*, § 48–49). Právo na soud totiž požívá v demokratické společnosti příliš velkého významu na to, aby o ně mohl kdokoli přijít pouze tím, že přistoupí na mimosoudní řešení (*ibid.*)⁷.

3. Právní pomoc

(a) POSKYTOVÁNÍ PRÁVNÍ POMOCI

61. Z článku 6 odst. 1 nevyplývá povinnost státu poskytnout bezplatnou právní pomoc v každém sporu o „občanské právo“ (*Airey proti Irsku*, § 26). Je zřejmý rozdíl mezi článkem 6 odst. 3 písm. c), který za určitých podmínek zaručuje právo na bezplatnou právní pomoc v trestním řízení, a článkem 6 odst. 1, který se o právní pomoci nezmiňuje (*Essaadi proti Francii*, § 30).

⁷ Viz také oddíl *Veřejné projednání*.

62. Nicméně smyslem Úmluvy je chránit práva, jež jsou praktická a účinná, obzvláště právo na přístup k soudu. Státu tedy může z článku 6 odst. 1 vyplývat povinnost zajistit právní pomoc, ukáže-li se, že je tato pomoc nezbytná pro účinný přístup k soudu (*Airey proti Irsku*, § 26).

63. Otázka, zda článek 6 vyžaduje poskytnutí právního zastoupení jednotlivému účastníkovi řízení, bude záviset na konkrétních okolnostech daného případu (*Airey proti Irsku*, § 26; *McVicar proti Spojenému království*, § 48; *Steel a Morris proti Spojenému království*, § 61). Je třeba zjistit, zda by ve světle všech okolností bylo stěžovateli v důsledku absence právní pomoci odepřeno spravedlivé řízení (*McVicar proti Spojenému království*, § 51).

64. Odpověď na otázku, zda z článku 6 vyplývá povinnost poskytnout právní pomoc, bude záviset kromě jiných faktorů na:

- významu předmětu sporu pro stěžovatele (*Steel a Morris proti Spojenému království*, § 61);
- složitosti příslušného práva nebo řízení (*Airey proti Irsku*, § 24);
- schopnosti stěžovatele účinně sám hájit své zájmy v řízení (*McVicar proti Spojenému království*, § 48–62; *Steel a Morris proti Spojenému království*, § 61; *P., C. a S. proti Spojenému království*, § 100);
- existenci zákonného požadavku na právní zastoupení (*Airey proti Irsku*, § 26; *Gnahoré proti Francii*, § 41 *in fine*).

65. Právo na právní pomoc však není absolutní, a proto může být přípustné stanovit podmínky pro její poskytnutí kromě faktorů uvedených v předchozím odstavci zejména s ohledem na tato kritéria:

- finanční situaci účastníka řízení (*Steel a Morris proti Spojenému království*, § 62);
- jeho vyhlídky na úspěch v řízení (*Steel a Morris proti Spojenému království*, § 62).

Může tedy existovat systém právní pomoci, v jehož rámci budou vybírány případy splňující podmínky pro její poskytnutí. Zákonodárcem vytvořený systém však musí jednotlivcům poskytovat dostatečné záruky ochrany před svévolí (*Gnahoré proti Francii*, § 41; *Essaadi proti Francii*, § 36; *Del Sol proti Francii*, § 26; *Bakan proti Turecku*, § 76 a 75 s odkazem na rozsudek ve věci *Aerts proti Belgii* týkající se zásahu do samé podstaty práva na soud). Je proto důležité náležitě zohlednit kvalitu mechanismu poskytování právní pomoci v daném státě (*Essaadi proti Francii*, § 35) a ověřit, zda je metoda zvolená státními orgány slučitelná s Úmluvou (*Santambrogio proti Itálii*, § 52; *Bakan proti Turecku*, § 74–78; *Pedro Ramos proti Švýcarsku*, § 41–45).

66. Je naprosto nezbytné, aby soud rozhodnutí o neposkytnutí právní pomoci odůvodnil a aby žádosti o tuto pomoc vyřizoval s náležitou pečlivostí (*Tabor proti Polsku*, § 45–46; *Saoud proti Francii*, § 133–136).

67. Odmítnutí právní pomoci zahraničním právnickým osobám není v rozporu s článkem 6 (*Granos Organicos Nacionales S.A. proti Německu*, § 48–53).

(b) ÚČINNOST POSKYTNUTÉ PRÁVNÍ POMOCI

68. Stát nenese odpovědnost za jednání úředně přiděleného právního zástupce. Z nezávislosti advokátní profese na státu (*Staroszczyk proti Polsku*, § 133) vyplývá, že vedení obhajoby je v podstatě záležitostí mezi obžalovaným a jeho právním zástupcem, bez ohledu

na to, zda se jedná o advokáta přiděleného v rámci systému právní pomoci, nebo placeného ze soukromých prostředků. S výjimkou zvláštních případů nemůže vedení obhajoby samo o sobě založit odpovědnost státu podle Úmluvy (*Tuziński proti Polsku* (rozh.)).

69. Přidělení advokáta pro zastupování účastníka v řízení však samo o sobě ještě nezaručuje účinnou pomoc (*Siałkowska proti Polsku*, § 110 a 116). Tomuto advokátu může být po delší dobu bráněno jednat nebo sám nemusí řádně plnit své povinnosti. Jsou-li příslušné vnitrostátní orgány o takové situaci informovány, jsou povinny poskytnout účastníkovi řízení jiného právního zástupce; pokud tak neučiní, dojde tím v praxi k odepření účinné právní pomoci, ačkoli je jinak bezplatná právní pomoc poskytována (*Bertuzzi proti Francii*, § 30).

70. Je v první řadě povinností státu, aby zajistil nezbytnou rovnováhu mezi účinným užíváním přístupu ke spravedlnosti na jedné straně a nezávislostí advokátní profese na straně druhé. Soud jasně zdůraznil, že odmítne-li přidělený advokát stěžovatele zastupovat, musí toto odmítnutí splňovat určité kvalitativní požadavky. Tyto požadavky nebudou naplněny, budou-li následkem nedostatků v systému právní pomoci jednotlivci zbaveni „praktického a účinného“ přístupu k soudu, na který mají nárok (*Staroszczyk proti Polsku*, § 135; *Siałkowska proti Polsku*, § 114 – porušení).

III. INSTITUCIONÁLNÍ POŽADAVKY

Článek 6 odst. 1

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla... projednána nezávislým a nestranným soudem zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích...“

1. Pojem „soud“

(a) AUTONOMNÍ POJEM

71. Orgán, který není považován za součást soudní soustavy státu, může pro účely článku 6 odst. 1 přesto spadat pod pojem „soud“ v hmotněprávním smyslu slova (*Sramek proti Rakousku*, § 36).

72. Soud či tribunál v hmotněprávním smyslu je charakterizován svou soudní funkcí, tedy tím, že na základě zásad právního státu a po provedení předepsaného řízení rozhoduje o záležitostech, které spadají do jeho působnosti (*Sramek proti Rakousku*, § 36; *Kypru proti Turecku* [velký senát], § 233).

73. Rozhodovací pravomoc je nedílnou součástí samotného pojmu „soud“. Výsledkem řízení musí být „rozhodnutí soudu o sporných otázkách“, jak to vyžaduje článek 6 odst. 1 (*Bentham proti Nizozemsku*, § 40).

74. Nepostačuje tedy pravomoc vydávat pouhá nezávazná doporučující stanoviska, byť by byla v naprosté většině případů respektována (*ibid.*).

75. „Soud“ pro účely článku 6 odst. 1 nemusí být soudem začleněným do běžné soudní soustavy daného státu. Může být vytvořen pro řešení specifických záležitostí, které lze řádně projednávat mimo soustavu obecných soudů. Pro soulad s článkem 6 odst. 1 je však nezbytné, aby existovaly příslušné hmotněprávní i procesní záruky (*Rolf Gustafson proti Švédsku*, § 45).

76. „*Soudem*“ tedy může být i orgán zřízený pro rozhodování omezeného okruhu specifických záležitostí; musí však vždy poskytovat náležité záruky (*Lithgow a ostatní proti Spojenému království*, § 201, pokud jde o rozhodčí soud).

77. Skutečnost, že určitá instituce plní více funkcí (správní, regulační, rozhodovací, poradní a kárnou), sama o sobě nestačí k tomu, aby mohla být považována za „*soud*“ (*H. proti Belgii*, § 50).

78. Nedílnou součástí samotného pojmu „*soud*“ je pravomoc vydávat závazná rozhodnutí, která nemohou být mimosoudním orgánem změněna v neprospěch některé ze stran (*Van de Hurk proti Nizozemsku*, § 45). Jeden ze základních aspektů právního státu je zásada právní jistoty, jež mimo jiné vyžaduje, aby pravomocné rozhodnutí soudů v určité záležitosti nebylo zpochybňováno (obdobně v případě žádostí o připuštění odvolání viz *Brumărescu proti Rumunsku* [velký senát], § 61).⁸

79. „*Soud*“ musí také splňovat celou řadu dalších požadavků – nezávislost, zejména na moci výkonné; nestrannost; délku funkčního období svých členů; záruky poskytované jeho řízením – z nichž některé jsou v článku 6 odst. 1 výslovně uvedeny (*Le Compte, Van Leuven a De Meyere proti Belgii*, § 55; *Kypr proti Turecku* [velký senát], § 233). Nezávislost a nestrannost jsou skutečně klíčovými prvky pojmu „*soud*“.⁹

80. Některé **příklady** orgánů, kterým je přiznáván status „*soudu*“ ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy:

- krajský úřad pro pozemkové záležitosti: *Sramek proti Rakousku*, § 36;
- komise pro náhradu škod způsobených trestnými činy: *Rolf Gustafson proti Švédsku*, § 48;
- výbor pro řešení sporů v oblasti lesního hospodářství: *Argyrou a ostatní proti Řecku*, § 27.

(b) ROZSAH JURISDIKCE

81. Článek 6 odst. 1 sice smluvním státům neukládá, aby zřizovaly odvolací či kasační soudy, avšak pokud tak některý stát učiní, je povinen zajistit, aby osoby podléhající jeho právu požívaly u těchto soudů základních záruk obsažených v článku 6 odst. 1 (*Platakou proti Řecku*, § 38):

- posouzení in concreto: způsob použití článku 6 odst. 1 na řízení u odvolacích či kasačních soudů, bude nicméně záviset na konkrétních rysech daného řízení. Podmínky přípustnosti dovolání mohou být přísnější než u odvolání (*Levages Prestations Services proti Francii*, § 45);
- posouzení in globo: řízení vedené podle vnitrostátního právního řádu je třeba posuzovat jako celek (*Levages Prestations Services proti Francii*, § 44–45). Vyšší nebo nejvyšší soudní instance tedy může za určitých okolností napravit počáteční porušení ustanovení Úmluvy (*De Haan proti Nizozemsku*, § 54).

82. Požadavky flexibility a účinnosti, jež jsou plně slučitelné s ochranou lidských práv, mohou ospravedlňovat počáteční zásah správních či profesních orgánů a *a fortiori* též orgánů soudních, který nesplňuje ve všech ohledech požadavky článku 6 (*Le Compte, Van Leuven a De Meyere proti Belgii*, § 51). Porušení Úmluvy nelze konstatovat, pokud řízení před těmito orgány „*podléhá následné kontrole soudním orgánem vybaveným plnou jurisdikcí*“, jež poskytuje záruky podle článku 6 (*Zumtobel proti Rakousku*, § 29–32; *Bryan proti Spojenému království*, § 40).

⁸ Viz také pododdíl *Výkon rozhodnutí*.

⁹ Viz oddíl *Nezávislost a nestrannost*.

83. Obdobně skutečnost, že rozhodovací pravomoc je přenesena na profesní kárné orgány, není *sama o sobě* v rozporu s Úmluvou. V takových případech však Úmluva vyžaduje, aby bylo použito alespoň jedno z těchto dvou řešení: profesní kárné orgány buď samy splňují požadavky článku 6, nebo je nespĺňují, avšak jejich rozhodnutí podléhají následnému přezkumu „*soudním orgánem, vybaveným plnou jurisdikcí*“, který poskytuje záruky podle článku 6 odst. 1 (*Albert a Le Compte proti Belgii*, § 29; *Gautrin a ostatní proti Francii*, § 57).

84. Soud proto soustavně připomíná, že podle článku 6 odst. 1 je nezbytné, aby rozhodnutí správních orgánů, jež sama o sobě nespĺňují požadavky tohoto ustanovení, podléhala následné kontrole „*soudního orgánu vybaveného plnou jurisdikcí*“ (*Ortenberg proti Rakousku*, § 31).¹⁰

(c) PŘEZKUM SOUDEM VYBAVENÝM PLNOU JURISDIKČÍ

85. Za „*soud*“ ve smyslu článku 6 odst. 1 lze označit pouze instituci vybavenou plnou jurisdikcí (*Beaumartin proti Francii*, § 38). Článek 6 odst. 1 vyžaduje, aby soudy prováděly účinný soudní přezkum (*Obermeier proti Rakousku*, § 70). Zásada, že soud musí vykonávat plnou jurisdikci, vyžaduje, aby neopomíjel žádný z prvků své soudní funkce (*Chevolrol proti Francii*, § 63).

86. Dotyčný „*soud*“ musí mít pravomoc zabývat se všemi skutkovými a právními otázkami významnými pro projednáváný spor (*Terra Woningen B. V. proti Nizozemsku*, § 52).

87. Existují však určité specializované oblasti práva (například urbanismus a územní plánování), v nichž mají soudy jen omezenou pravomoc zkoumat skutkový stav, nicméně mohou zrušit rozhodnutí správních orgánů, pokud je založeno na skutkovém závěru, který nemá oporu v skutkovém stavu nebo je iracionální. Obecněji řečeno, v těchto případech vyvstává otázka rozsahu přezkumu správních rozhodnutí (*Bryan proti Spojenému království*, § 44–47; *Crompton proti Spojenému království*, § 70–73).

88. V judikatuře byla vytyčena určitá kritéria pro posouzení, zda byl přezkum proveden orgánem s „*plnou jurisdikcí*“ ve smyslu Úmluvy (*Sigma Radio Television Ltd. proti Kypru*, § 151–157). Při rozhodování o tom, zda mohl dotyčný soudní orgán věc dostatečně přezkoumat, musí být současně posouzena následující tři kritéria:

- *předmět napadeného rozhodnutí*:
 - jestliže se správní rozhodnutí týkalo jednoduché skutkové otázky, soud bude muset věc zkoumat důkladněji, než kdyby šlo o specializovanou oblast vyžadující specifické odborné znalosti;
 - evropské právní systémy zpravidla omezují pravomoc soudů k přezkoumávání skutkových otázek, avšak nebrání jim z různých důvodů rozhodnutí zrušit. Judikatura Soudu tento přístup nezpochybnuje.
- *způsob, jakým se k rozhodnutí dospělo*: jaké procesní záruky se uplatnily při rozhodování dotyčného správního orgánu?
 - jestliže měl navrhovatel v předcházejícím správním řízení k dispozici záruky splňující mnohé z požadavků článku 6, následná soudní kontrola může být méně důkladná (*Bryan proti Spojenému království*, § 46–47; *Holding a Barnes plc. proti Spojenému království* (rozh.)).
- *předmět sporu včetně zamýšlených a skutečných důvodů podání opravného prostředku* (*Bryan proti Spojenému království*, § 45):
 - soud musí mít možnost podrobně věcně přezkoumat všechna navrhovatelova tvrzení, aniž by se odmítl některými z nich se zabývat, a jasně odůvodnit, proč

¹⁰ Viz též oddíl *Spravedlivost*.

je neakceptuje. Pokud jde o skutkový stav, soud musí být oprávněn znovu posoudit ty skutečnosti, které měly *pro navrhovatelovu věc rozhodující význam*. Pokud tedy účastník řízení předloží pouze tvrzení procesního charakteru, nemůže následně soud kritizovat za to, že nerozhodl o skutkovém stavu (*Potocka a ostatní proti Polsku*, § 57).

89. Odmítne-li **například** soud nezávisle rozhodnout o určitých skutkových otázkách podstatných pro vyřešení projednávaného sporu, může to být považováno za porušení článku 6 odst. 1 (*Terra Woningen B. V. proti Nizozemsku*, § 53–55). Totéž platí v případě, že soud nemá pravomoc rozhodnout o klíčové otázce sporu (*Tsfayo proti Spojenému království*, § 48). V těchto případech není otázka rozhodující pro výsledek řízení podrobena nezávislému soudnímu přezkumu.

90. Je-li návrh na přezkoumání shledán důvodným, přezkoumávající soud musí mít pravomoc zrušit napadené rozhodnutí a buď sám vydat nové rozhodnutí, nebo věc postoupit k rozhodnutí témuž nebo jinému orgánu (*Kingsley proti Spojenému království* [velký senát], § 32 a 34).

91. V případech, kdy byl skutkový stav zjištěn správním orgánem v kvazisoudním řízení splňujícím mnohé z požadavků stanovených v článku 6 odst. 1, o takto zjištěném skutkovém stavu nebo závěrech, které z něho správní orgán vyvodil, není sporu a soud následně podrobně přezkoumal ostatní navrhovatelem uplatněné žalobní důvody, bude rozsah přezkumu provedeného soudem považován pro účely článku 6 odst. 1 za dostatečný (*Bryan proti Spojenému království*, § 44–47).

92. Níže jsou uvedeny některé **příklady** soudních orgánů, které kritérium „*plné jurisdikce*“ nesplňují:

- správní soud, který má pravomoc rozhodnout pouze o tom, zda správní orgán užil svoji diskreční pravomoc způsobem slučitelným s předmětem a účelem zákona (*Obermeier proti Rakousku*, § 70);
- soud, který rozhodoval o dovoláních proti rozhodnutím kárných komisí profesních komor, aniž by měl pravomoc posoudit, zda byla pokuta přiměřená spáchanému provinění (*Diennet proti Francii*, § 34, ve vztahu k lékařské komoře a *Merigaud proti Francii*, § 69, ve vztahu ke komoře geodetů);
- ústavní soud, který by mohl přezkoumat napadené řízení pouze z hlediska souladu s ústavou a nikoli též z hlediska všech významných skutkových okolností (*Zumtobel proti Rakousku*, § 29–30);
- Státní rada (*Conseil d'état*), jež byla podle vlastní judikatury povinna se při rozhodování o použitelnosti mezinárodních smluv řídit stanoviskem ministra – externího orgánu, který byl zároveň představitelem moci výkonné – aniž by toto stanovisko předložila k případné kritice či diskusi účastníkům řízení. Stěžovatelka neměla možnost napadnout účast ministra v řízení, jež byla rozhodující pro jeho výsledek, ani jí nebylo umožněno nechat posoudit svoji repliku ke stanovisku ministra (*Chevrol proti Francii*, § 81–82).

93. Naproti tomu:

- *Chaudet proti Francii*: Státní rada posuzovala žádost o soudní přezkum jako soud první a zároveň poslední instance. V tomto případě Státní rada neměla „*plnou jurisdikci*“, jež by jí umožnila nahradit svým rozhodnutím rozhodnutí lékařské komise pro civilní letectví. Ze soudního spisu bylo nicméně zřejmé, že se zabývala všemi stěžovatelovými tvrzeními jak po skutkové, tak po právní stránce a že hodnotila

veškeré důkazy obsažené ve zdravotní dokumentaci a zohlednila závěry všech lékařských zpráv předložených účastníky řízení. Soud proto rozhodl, že stěžovatelova záležitost byla projednána v souladu s požadavky článku 6 odst. 1 (§ 37–38);

- *Zumtobel proti Rakousku*: Soud dospěl k názoru, že rakouský správní soud vyhověl požadavkům článku 6 odst. 1, pokud šlo o otázky nespádající do výlučné diskreční pravomoci správních orgánů, podrobně věcně posoudil tvrzení účastníků řízení a ve své reakci na ně ani při zjišťování různých skutečností nebyl nikdy nucen konstatovat nedostatek pravomoci (§ 31–32) – taktéž *Ortenberg proti Rakousku*, § 33–34; *Fischer proti Rakousku*, § 34.
- *McMichael proti Spojenému království*: v této věci bylo proti příkazu skotského soudu nejnížší instance (*Sheriff Court*), jímž soud uvolnil dítě k adopci, podáno odvolání ke skotskému nejvyššímu civilnímu soudu (*Court of Session*). Ten měl k jeho projednání plnou jurisdikci; obvykle vycházel ze skutkových zjištění učiněných soudcem (*Sheriff*), ale nebyl k tomu povinen. Pokud to bylo zapotřebí, mohl si sám opatřovat důkazy nebo věc vrátit soudci s pokyny, jak má dále postupovat (§ 66). Nejvyšší soud měl navíc plnou jurisdikci pro rozhodování o odvoláních v záležitostech dětí, neboť byl oprávněn posuzovat meritum věci i namítané vady řízení (§ 82);
- *Potočka a ostatní proti Polsku*: soudní řád správní omezoval pravomoc Nejvyššího správního soudu jen na posouzení zákonnosti napadených správních rozhodnutí. Soud však mohl rozhodnutí také zcela nebo zčásti zrušit, pokud by se prokázalo, že jemu předcházející řízení nesplňovalo procesní požadavky spravedlivosti. Z odůvodnění rozhodnutí Nejvyššího správního soudu vyplynulo, že soud se v dané věci zabýval také otázkou účelnosti. Ačkoli se soud mohl ve svém posouzení věci omezit jen na konstatování, že napadené rozhodnutí je třeba s ohledem na procesní i věcné nedostatky podání stěžovatelů potvrdit, všechna jejich tvrzení podrobně věcně posoudil a když na ně reagoval nebo zjišťoval významné skutečnosti, nebyl nikdy nucen konstatovat nedostatek pravomoci. Vynesl pečlivě odůvodněný rozsudek, ve kterém se důkladně vypořádal se všemi argumenty stěžovatelů významnými pro výsledek řízení. Rozsah přezkumu provedeného Nejvyšším správním soudem tedy postačoval k naplnění požadavků článku 6 odst. 1 (§ 56–59).

(d) VÝKON ROZHODNUTÍ

• Právo na bezodkladný výkon pravomocného a závazného soudního rozhodnutí

94. Článek 6 odst. 1 chrání výkon pravomocných a závazných soudních rozhodnutí (na rozdíl od výkonu rozhodnutí, která mohou být přezkoumána soudem vyššího stupně) (*Ouzounis a ostatní proti Řecku*, § 21).

95. Právo na výkon takovýchto rozhodnutí vydaných kterýmkoli soudem tvoří nedílnou součást „*práva na soud*“ (*Hornsby proti Řecku*, § 40; *Scordino proti Itálii (č. 1)* [velký senát], § 196). Jinak by bylo ustanovení článku 6 odst. 1 zbaveno veškerých užitečných účinků (*Burdov proti Rusku*, § 34 a 37).

96. Tato skutečnost je ještě významnější v kontextu správního řízení. Podáním návrhu na soudní přezkum k nejvyššímu správnímu soudu daného státu účastník řízení usiluje nejen o zrušení napadeného rozhodnutí, ale především o odstranění jeho účinků.

97. Účinná ochrana účastníka řízení a obnovení zákonného stavu tudíž předpokládají povinnost správních orgánů respektovat rozsudek (*Hornsby proti Řecku*, § 41; *Kyrtatos proti Řecku*, § 31–32).

98. Za určitých okolností tedy může být jisté prodlení při výkonu rozsudku opodstatněné, avšak nesmí zasahovat do stěžovatelova práva na tento výkon (*Burdov proti Rusku*, § 35–37).

99. V tomto smyslu musí být výkon rozhodnutí úplný a vyčerpávající, nikoli pouze částečný (*Matheus proti Francii*, § 58; *Sabin Popescu proti Rumunsku*, § 68–76), nesmí mu být bráněno, ani nesmí být zneplatněn či bezdůvodně oddalován (*Immobiliare Saffi proti Itálii* [velký senát], § 74).

100. Odmítá-li orgán respektovat rozhodnutí nadřízeného soudu – což může vést k situaci, kdy je v jednom řízení vydáno několik rozsudků opakovaně rušících vydané rozhodnutí –, je takový postup rovněž v rozporu s článkem 6 odst. 1 (*Turczanik proti Polsku*, § 49–51).

101. Nepřiměřené prodlení při výkonu závazného rozsudku může být porušením Úmluvy. Přiměřenost prodlení musí být posuzována zejména s ohledem na složitost vykonávacího řízení, postup samotného stěžovatele i příslušných orgánů a rozsah a povahu uloženého plnění (*Raylyan proti Rusku*, § 31).

102. Soud **například** rozhodl, že pokud státní orgány více než pět let neučinily potřebná opatření pro splnění pravomocného a vykonatelného soudního rozhodnutí, zbavily tím ustanovení článku 6 odst. 1 veškerých užitečných účinků (*Hornsby proti Řecku*, § 45).

103. V jiné věci bylo rozhodnuto, že celková doba výkonu rozhodnutí v délce devíti měsíců, nebyla vzhledem k okolnostem nepřiměřená (*Moroko proti Rusku*, § 43–45).

104. Soud dospěl k závěru, že právo na soud ve smyslu článku 6 odst. 1 bylo porušeno tím, že úřady zhruba čtyři roky odmítaly využít policejní asistence při výkonu soudního rozhodnutí o vyklizení vydaného proti nájemci (*Lunari proti Itálii*, § 38–42), nebo více než šest let trvajícím odkladem výkonu rozhodnutí způsobeným zásahem zákonodárce, jímž bylo zpochybněno soudní rozhodnutí o vyklizení, které tak v důsledku napadených zákonných ustanovení pozbylo veškerých užitečných účinků (*Immobiliare Saffi proti Itálii* [velký senát], § 70 a 74).

105. Po osobě, která v soudním řízení dosáhla vydání rozsudku proti státu, nelze požadovat, aby zahájila samostatné vykonávací řízení (*Burdov proti Rusku (č. 2)*, § 68). Povinnost zajistit splnění povinností uložených státu rozsudkem nesou státní orgány (*Yavorivskaya proti Rusku*, § 25), a to ode dne, kdy se rozsudek stává závazným a vykonatelným (*Burdov proti Rusku (č. 2)*, § 69).

106. Od účastníka řízení, který měl v řízení úspěch, mohou být požadovány určité procesní úkony, které umožní nebo urychlí splnění rozsudku. Požadavek součinnosti ze strany oprávněného však nesmí jít nad rámec nutnosti a nezprošťuje státní orgány jejich povinností (*Burdov proti Rusku (č. 2)*, § 69).

107. Z uvedeného vyplývá, že opožděná úhrada dlužných částek stěžovateli provedená až po zahájení výkonu rozhodnutí nemůže napravit dlouhotrvající neplnění rozsudku státními orgány a nepředstavuje přiměřenou náhradu (*Scordino proti Itálii (č. 1)* [velký senát], § 198).

108. Soud také rozhodl, že postoj úřadů, které ponechaly na stěžovateli odpovědnost za zahájení řízení o výkonu vykonatelného rozhodnutí vydaného v jeho prospěch a nebraly při tom ohled na jeho finanční situaci, představoval nepřiměřené břemeno a omezil stěžovatelovo právo na soud do té míry, že zasáhl do samé jeho podstaty (*Apostol proti Gruzii*, § 65).

109. Účastníku řízení nesmí být po uplynutí přiměřené doby odpíráno plnění z pravomocného rozhodnutí, kterým mu byla přiznána náhrada škody (*Burdov proti Rusku*, § 35), nebo právo na byt (*Teteriny proti Rusku*, § 41–42), a to bez ohledu na složitost vnitrostátního vykonávacího řízení nebo systému státního rozpočtu. Státní orgán nemůže omlouvat neplacení soudem přiznaného dluhu nedostatkem financí nebo jiných zdrojů (*Burdov proti Rusku*, § 35; *Amat-G Ltd a Mebaghishvili proti Gruzii*, § 47; *Scordino proti Itálii (č. 1)* [velký senát], § 199). Stejně tak nemůže omlouvat nesplnění rozsudku nedostatkem náhradního ubytování (*Prodan proti Moldavsku*, § 53).

110. Je nutné rozlišovat mezi dluhy státu (*Burdov proti Rusku (č. 2)*, § 68 a 69 a § 72 a násl.) a dluhy jednotlivce: stát nemůže odpovídat za nezaplacení vykonatelné pohledávky způsobené platební neschopností „soukromého“ dlužníka (*Sanglier proti Francii*, § 39;

Ciprová proti České republice (rozh.); *Cubănit proti Rumunsku* (rozh.)). Stát má nicméně pozitivní závazek zavést takový systém pro výkon pravomocných rozhodnutí ve sporech mezi soukromými osobami, který bude účinný jak teoreticky, tak v praxi (*Fuklev proti Ukrajině*, § 84). Stát proto může nést odpovědnost za to, že orgány veřejné moci provádějící výkon rozhodnutí nevyvíjejí dostatečnou aktivitu anebo dokonce výkonu brání (*Fuklev proti Ukrajině*, § 67). Opatření učiněná vnitrostátními orgány pro zajištění výkonu rozhodnutí musí být přiměřená a dostatečná pro daný účel (*Ruianu proti Rumunsku*, § 66) vzhledem k povinnostem těchto orgánů při výkonu rozhodnutí, neboť právě ony jsou tím, kdo vykonává veřejnou moc (*ibid.*, § 72–73).

111. Soud tedy **například** rozhodl, že neuplatněním sankcí vůči třetí (soukromé) osobě za to, že nespolupracovala s orgány pověřenými výkonem pravomocných vykonatelných rozhodnutí, státní orgány zbavily ustanovení článku 6 odst. 1 veškerých užitečných účinků (*Pini a ostatní proti Rumunsku*, § 186–188; v této věci soukromé zařízení, v němž žily dvě děti, více než tři roky bránilo výkonu rozhodnutí o jejich osvojení).

112. Pokud však stát učinil veškeré zákonem stanovené kroky k tomu, aby donutil soukromou osobu podrobit se soudnímu rozhodnutí, nemůže nést odpovědnost za to, že dlužník odmítl své závazky splnit (*Fociac proti Rumunsku*, § 74 a 78).

113. Konečně právo na soud zaručuje také právo na přístup k vykonávacímu řízení, tj. právo na zahájení vykonávacího řízení (*Apostol proti Gruzii*, § 56).

• Právo na to, aby pravomocné soudní rozhodnutí nebylo zpochybňováno

114. Právo na spravedlivé řízení musí být interpretováno též ve světle zásady právního státu. Jedním ze základních aspektů právního státu je zásada právní jistoty (*Okyay a ostatní proti Turecku*, § 73), jež mimo jiné vyžaduje, aby v případě, kdy soudy již o určité věci pravomocně rozhodly, nebylo jejich rozhodnutí zpochybňováno (*Brumărescu proti Rumunsku* [velký senát], § 61; *Agrokompleks proti Ukrajině*, § 148).

115. Soudní systémy, v nichž mohou být pravomocné rozsudky neomezeně přezkoumávány a opakovaně rušeny, odporují článku 6 odst. 1 (*Sovtransavto Holding proti Ukrajině*, § 74, 77 a 82, pokud jde o řízení o námitce: předseda nejvyššího rozhodčího soudu, generální prokurátor a jejich náměstci mohli na základě diskreční pravomoci napadnout pravomocný rozsudek podáním stížnosti v dohledovém přezkumném řízení).

116. Takovéto zpochybňování rozhodnutí, ať už soudci či představiteli výkonné moci (*Tregubenko proti Ukrajině*, § 36) nebo jinými než soudními orgány (*Agrokompleks proti Ukrajině*, § 150–151), je nepřípustné.

117. Pravomocné rozhodnutí může být zpochybněno pouze tehdy, vyžadují-li to závažné a naléhavé okolnosti jako například justiční omyl (*Ryabykh proti Rusku*, § 52).

2. Zřízení zákonem

118. S ohledem na zásadu právního státu, která je neodmyslitelnou součástí systému Úmluvy, je Soud toho názoru, že „soud“ musí být vždy „zřízen zákonem“, neboť jinak by postrádal legitimitu, která je v demokratické společnosti nezbytná k projednávání individuálních případů (*Lavents proti Lotyšsku*, § 81).

119. Výrazem „zřízen zákonem“ je třeba chápat nejen právní základ samotné existence „soudu“, ale i to, že se řídí určitými pravidly upravujícími jeho fungování (*Sokurenko a Strygun proti Ukrajině*, § 24). Zákonost soudu nebo tribunálu musí již z definice zahrnovat také jeho složení (*Buscarini proti San Marinu* (rozh.)). Praxe, při níž soudci zůstávají po skončení zákonného funkčního období ve své funkci do doby, než jsou znovu jmenováni, byla prohlášena za odporující zásadě „soudu zřízeného zákonem“ (*Oleksandr*

Volkov proti Ukrajině, § 151). Postupy, jimiž dochází ke jmenování soudců, nemohou být degradovány na pouhou interní praxi (*ibid.*, § 154–156).

120. „Zákon“ ve smyslu článku 6 odst. 1 tedy zahrnuje nejen právní předpisy upravující zřízení a pravomoc soudních orgánů, ale také jakékoli jiné ustanovení vnitrostátního práva, jehož porušení by učinilo účast jednoho či více soudců na posouzení věci nezákonnou (*DMD Group, A.S. proti Slovensku*, § 59). Patří sem zejména ustanovení o nezávislosti členů „soudů“, délce jejich funkčního období, nestrannosti a o existenci procesních záruk (*Gurov proti Moldavsku*, § 36).

121. Porušení těchto vnitrostátních zákonných ustanovení soudem v zásadě znamená porušení článku 6 odst. 1 (*DMD Group, A.S. proti Slovensku*, § 61). Soud proto může zkoumat, zda bylo v tomto ohledu dodrženo vnitrostátní právo. Nicméně vzhledem k obecné zásadě, že výklad ustanovení vnitrostátního práva přísluší především vnitrostátním soudům, dochází Soud k závěru, že není oprávněn zpochybňovat jejich výklad, ledaže by došlo k flagrantlymu porušení právních předpisů (*DMD Group, A.S. proti Slovensku*, § 61). Soud, jenž bez jakéhokoli vysvětlení překročí obvyklé hranice své pravomoci a vědomě poruší zákon, není v předmětném řízení „soudem zřízeným zákonem“ (*Sokurenko a Strygun proti Ukrajině*, § 27–28).

122. Účelem pojmu „zřízený zákonem“ v článku 6 odst. 1 je zajistit, aby uspořádání soudní soustavy nebylo závislé na úvaze výkonné moci, nýbrž aby bylo upraveno právními předpisy přijatými parlamentem (*Savino a ostatní proti Itálii*, § 94).

123. Ani v zemích, jejichž právo je kodifikováno, nemůže být uspořádání soudní soustavy ponecháno na uvážení justičních orgánů, což však neznamená, že soudy nedisponují při výkladu příslušných vnitrostátních právních předpisů určitou volností (*Savino a ostatní proti Itálii*, § 94).

124. Přenesení pravomocí v otázkách uspořádání soudní soustavy je přípustné za předpokladu, že je tato možnost zakotvena ve vnitrostátním právu daného státu, včetně příslušných ustanovení ústavy (*ibid.*).

3. Nezávislost a nestrannost

(a) OBECNÉ ÚVAHY

125. Právo na spravedlivé řízení podle článku 6 odst. 1 vyžaduje, aby byl případ projednán „nezávislým a nestranným soudem“. Mezi zárukami „nezávislosti“ a „nestrannosti“ soudu existuje těsná provázanost. Soud proto obvykle posuzuje obě podmínky společně (*Kleyn a ostatní proti Nizozemsku* [velký senát], § 192).

126. Účast přisedících v soudním řízení není sama o sobě v rozporu s článkem 6 odst. 1. Existence smíšeného senátu, jemuž předsedá soudce a jehož dalšími členy jsou státní zaměstnanci a zástupci zainteresovaných orgánů, sama o sobě nepředstavuje důkaz o podjatosti (*Le Compte, Van Leuven a De Meyere proti Belgii*, § 57 a 58) a stejně tak nelze nic namítat *per se* proti účasti znalců bez právního vzdělání na rozhodování soudu (*Pabla Ky proti Finsku*, § 32).

127. V judikatuře zformulované zásady týkající se nestrannosti se vztahují stejným způsobem na soudce z povolání i přisedící (*Langborger proti Švédsku*, § 34–35; *Cooper proti Spojenému království* [velký senát], § 123).

128. V zásadě platí, že důvodem porušení článku 6 odst. 1 nemůže být nedostatek nezávislosti či nestrannosti soudu, který o věci rozhodoval, nebo porušení některé podstatné procesní záruky tímto soudem, jestliže bylo vydané rozhodnutí následně podrobena kontrole

soudního orgánu, který je vybaven „*plnou jurisdikcí*“ a zajišťuje respektování příslušných záruk nápravou předmětné vady (*De Haan proti Nizozemsku*, § 52–55).¹¹

129. Soud soustavně zdůrazňuje, že závazek státu zajistit projednání před „*nezávislým a nestranným soudem*“ podle článku 6 odst. 1 Úmluvy se netýká jen moci soudní. Také moci výkonné, zákonodárné i všem ostatním státním orgánům na jakékoli úrovni z něho vyplývá povinnost respektovat rozsudky a rozhodnutí soudů a řídit se jimi, i když s nimi nesouhlasí. Respektování autority soudů státem je tedy nezbytným předpokladem důvěry veřejnosti v soudy a obecně v právní stát. Samotné ústavní pojistky nezávislosti a nestrannosti soudní moci k nastolení této důvěry nestačí. Nezávislost a nestrannost musejí být nedílnou součástí každodenních postojů a praxe státní správy (*Agrokompleks proti Ukrajině*, § 136).

(b) NEZÁVISLÝ SOUD

130. Výraz „*nezávislý*“ označuje nezávislost na ostatních složkách státní moci (moci výkonné a parlamentu) (*Beaumont proti Francii*, § 38) a rovněž na účastnících řízení (*Sramek proti Rakousku*, § 42).

131. Ačkoli pojem dělba moci mezi politické orgány vlády a soudnictví nabývá v judikatuře Soudu na významu, článek 6 ani žádné jiné ustanovení Úmluvy od států nevyžaduje, aby vyhověly nějakým teoretickým ústavním konceptům, pokud jde o přípustné limity vzájemné interakce jednotlivých mocí. V konkrétním případě je vždy třeba odpovědět na otázku, zda jsou splněny požadavky Úmluvy (*Kleyn a ostatní proti Nizozemsku* [velký senát], § 193). Pojem nezávislosti soudu vyžaduje existenci procesních záruk oddělení soudní moci od ostatních mocí.

▪ Nezávislost na moci výkonné

132. Zasahuje-li moc výkonná do případů projednávaných před soudem s cílem ovlivnit jejich výsledek, je tím ohrožena nezávislost soudců (*Sovtransavto Holding proti Ukrajině*, § 80; *Mosteanu a ostatní proti Rumunsku*, § 42).

133. Skutečnost, že soudci jsou jmenováni výkonnou mocí a jsou odvolatelní, není sama o sobě v rozporu s článkem 6 odst. 1 (*Clarke proti Spojenému království* (rozh.)). Jmenování soudců výkonnou mocí je přípustné za předpokladu, že takto jmenování soudci nejsou při výkonu své rozhodovací činnosti vystaveni vlivu či nátlaku (*Flux proti Moldavsku* (č. 2), § 27).

134. Je-li předseda kasačního soudu jmenován výkonnou mocí, samo o sobě to nepodrývá jeho nezávislost za předpokladu, že po svém jmenování není vystaven žádnému tlaku, nepřijímá žádné pokyny a své povinnosti plní naprosto nezávisle (*Zolotas proti Řecku*, § 24).

135. Podobně pouhá skutečnost, že soudci Rady pro správní právo jsou jmenováni krajskými správními úřady, nemůže sama o sobě zpochybnit jejich nezávislost či nestrannost za předpokladu, že po svém jmenování nejsou vystaveni žádnému tlaku, nepřijímají žádné pokyny a svoji judičiální činnost vykonávají zcela nezávisle (*Majorana proti Itálii*, (rozh.)).

▪ Nezávislost na parlamentu

136. Skutečnost, že jsou soudci jmenováni parlamentem, ještě sama o sobě neznamená, že jsou podřízeni státním orgánům, jestliže po svém jmenování nejsou při plnění svých soudcovských povinností vystaveni tlaku ani nepřijímají žádné pokyny (*Sacilor-Lormines proti Francii*, § 67). Také skutečnost, že jeden z odborných členů odvolacího soudu složeného převážně ze soudců z povolání byl zároveň poslancem parlamentu, nebyla *per se* porušením práva na nezávislý a nestranný tribunál (*Pabla Ky proti Finsku*, § 31–35).

¹¹ Viz také části *Přezkum soudem vybaveným plnou jurisdikcí a Spravedlivost*.

▪ Nezávislost na účastnících řízení

137. Je-li mezi členy soudu osoba, která je z hlediska svých povinností a organizačního zařazení v podřízeném postavení vůči některé ze stran, mohou mít účastníci řízení oprávněné pochybnosti o její nestrannosti. Taková situace má vážný dopad na důvěru, kterou by měly soudy v demokratické společnosti vzbuzovat (*Sramek proti Rakousku*, § 42).

▪ Kritéria pro posouzení nezávislosti

138. Při řešení otázky, zda může být určitý orgán považován za „nezávislý“, Soud zohlednil mimo jiné následující kritéria (*Langborger proti Švédsku*, § 32; *Kleyn a ostatní proti Nizozemsku* [velký senát], § 190):

- způsob jmenování jeho členů a délku jejich funkčního období;
- existenci záruk proti vnějším tlakům; a
- zda orgán působí dojmem nezávislosti.

(i) Způsob jmenování členů orgánu

139. Vyvstaly otázky ohledně zásahu ministra spravedlnosti do jmenování a/nebo odvolávání členů orgánu s rozhodovací pravomocí (*Sramek proti Rakousku*, § 38; *Brudnicka a ostatní proti Polsku*, § 41; *Clarke proti Spojenému království* (rozh.)).

140. Ačkoli přidělení určitého případu konkrétnímu soudci nebo soudu spadá do prostoru pro uvážení, který vnitrostátní orgány v těchto otázkách mají, Soud se musí ujistit o tom, že přidělení bylo slučitelné s článkem 6 odst. 1 a zejména s požadavky nezávislosti a nestrannosti (*Bochan proti Ukrajině*, § 71).

(ii) Délka funkčního období

141. Soud nikdy neurčil, jaká by měla být konkrétní délka funkčního období členů orgánů s rozhodovací pravomocí, ačkoli obecně je třeba mít za to, že z požadavku nezávislosti logicky vyplývá jejich neodvolatelnost v průběhu tohoto období. Není-li neodvolatelnost formálně uznána zákonem, neznamená to ještě nedostatek nezávislosti, pakliže je neodvolatelnost uznávána fakticky a jsou-li přítomné jiné nezbytné záruky (*Sacilor-Lormines proti Francii*, § 67; *Luka proti Rumunsku*, § 44).

(iii) Záruky proti vnějšímu tlaku

142. Soudní nezávislost vyžaduje, aby jednotliví soudci nebyli vystaveni nežádoucím vlivům zvenčí ani zevnitř justice. Pro vnitřní soudní nezávislost je nezbytné, aby nebyli vystaveni pokynům či tlaku ze strany ostatních soudců nebo osob zastávajících u soudu správní funkci, například předsedy soudu nebo předsedy soudního oddělení. Absence dostatečných záruk nezávislosti soudců v rámci soudního systému, a obzvláště vůči jejich justičním nadřízeným, může Soud přivést k závěru, že stěžovatelovy pochybnosti o nezávislosti a nestrannosti soudu lze považovat za objektivně odůvodněné (*Parlov-Tkalčić proti Chorvatsku*, § 86; *Agrokompleks proti Ukrajině*, § 137).

143. Soudci okresního soudu byli shledáni dostatečně nezávislými na předsedovi tohoto soudu, jelikož předsedové soudů vykonávali pouze správní (manažerské a organizační) funkce, které byly striktně odděleny od funkce soudní. Právní řád poskytoval dostatečné záruky proti svévolnému výkonu povinnosti předsedy soudu přidělovat (přerозdělovat) jednotlivé případy soudcům (*Parlov-Tkalčić proti Chorvatsku*, § 88–95).

(iv) Dojem nezávislosti

144. Pro určení, zda je možno soud považovat za nezávislý ve smyslu článku 6 odst. 1, může být významný také dojem, jaký vyvolává (*Sramek proti Rakousku*, § 42). Názor účastníka řízení je v tomto ohledu důležitý, není však rozhodující; podstatné je, zda lze obavy dotyčného účastníka řízení považovat za „objektivně odůvodněné“ (*Sacilor-Lormines proti Francii*, § 63). Žádný problém ohledně nezávislosti tudíž nevznikne, pokud Soud dospěje k názoru, že „objektivní pozorovatel“ by v okolnostech projednávaného případu nespatořoval žádný důvod k obavám (*Clarke proti Spojenému království* (rozh.)).

(c) NESTRANNÝ SOUD

145. Článek 6 odst. 1 vyžaduje, aby soud spadající do jeho působnosti byl nestranný. Nestranností se obvykle rozumí absence předsudku či předpojatosti a lze ji testovat různými způsoby (*Wettstein proti Švýcarsku*, § 43; *Micallef proti Maltě* [velký senát], § 93) Pojmy nezávislosti a nestrannosti spolu úzce souvisejí a podle okolností může být zapotřebí, aby byly posuzovány společně (*Sacilor-Lormines proti Francii* § 62; *Oleksandr Volkov proti Ukrajině*, § 107).

▪ Kritéria pro posouzení nestrannosti

146. O nestrannosti musí být rozhodnuto na základě (*Micallef proti Maltě* [velký senát], § 93):

- subjektivního testu, kdy je zohledňováno osobní přesvědčení a chování konkrétního soudce, tedy zda v daném případě projevil nějaké osobní předsudky či předpojatost; a dále
- objektivního testu, tedy zjištěním, zda samotný soud a kromě jiných aspektů i jeho složení nabízejí dostatečné záruky umožňující vyloučit jakékoli legitimní pochybnosti o jeho nestrannosti.

147. Subjektivní a objektivní nestrannost však nejsou navzájem oddělené, neboť chování soudce může nejen vyvolávat objektivní obavy o nestrannost z pohledu vnějšího pozorovatele (objektivní test), ale také nastolovat otázku jeho osobního přesvědčení (subjektivní test).

148. V některých případech, kdy je obtížné získat důkaz pro vyvrácení domněnky subjektivní nestrannosti soudce, tudíž představuje požadavek objektivní nestrannosti další významnou záruku (viz *Micallef proti Maltě* [velký senát], § 95 a 101).

(i) Subjektivní metoda

149. Soud při použití subjektivního testu opakovaně judikoval, že „*není-li prokázán opak, musí platit domněnka osobní nestrannosti soudce*“ (*Le Compte, Van Leuven a De Meyere proti Belgii*, § 58, *in fine*; *Micallef proti Maltě* [velký senát], § 94). Pokud jde o typ požadovaných důkazů, Soud se například snažil zjistit, zda soudce neprojevil nepřátelský postoj (*Buscemi proti Itálii*, § 67–68). Skutečnost, že se soudce nevyločil z projednání odvolání v občanskoprávní věci, ačkoli se předtím účastnil řady jiných podobných řízení, nebyla důkazem postačujícím pro vyvrácení domněnky nestrannosti (*Golubović proti Chorvatsku*, § 52).

150. Zásada, že u soudu je třeba presumovat jeho nestrannost a nepodjatost, je v judikatuře Soudu již dlouhou dobu ustálena (*Le Compte, Van Leuven a De Meyere proti Belgii*, § 58; *Driza proti Albánii*, § 75).

(ii) Objektivní metoda

151. Je třeba rozhodnout, zda bez ohledu na chování soudce neexistují zjistitelné skutečnosti, které mohou vzbuzovat pochybnosti o jeho nestrannosti. V případě kolektivního orgánu to znamená zjistit, zda bez ohledu na osobní chování kteréhokoli z jeho členů neexistují zjistitelné skutečnosti vzbuzující pochybnosti o nestrannosti tohoto orgánu jako takového. Z výše uvedeného vyplývá, že při rozhodování, zda v daném případě existuje legitimní důvod k obavám, že určitý soudce (*Morel proti Francii*, § 45–50; *Pescador Valero proti Španělsku*, § 23) nebo kolektivní orgán (*Luka proti Rumunsku*, § 40) není nestranný, je důležitý, nikoli však rozhodující názor dotčené osoby. Rozhodující je, zda lze takové obavy považovat za objektivně odůvodněné (*Wettstein proti*, § 44; *Pabla Ky proti Finsku*, § 30; *Micallef proti Maltě* [velký senát], § 96).

152. Objektivní test se zpravidla týká hierarchických či jiných vazeb mezi soudcem a dalšími aktéry řízení (viz případy týkající se dvojí role soudce, například *Mežnarić proti Chorvatsku*, § 36; *Wettstein proti Švýcarsku*, § 47, kdy advokát nejprve zastupoval protistranu stěžovatele a následně v paralelně probíhajícím řízení se stěžovatelem působil jako soudce), které jsou objektivním důvodem k obavám o nestrannost tribunálu, a nesplňují tudíž podle objektivního testu standard Úmluvy.

153. Proto je třeba v každém jednotlivém případě rozhodnout, zda je předmětný vztah takové povahy a intenzity, že naznačuje absenci nestrannosti dotčeného soudu (*Micallef proti Maltě*, [velký senát], § 97 a 102).

154. V tomto ohledu pak může mít určitý význam i vnější dojem, neboli, jinými slovy, „spravedlnosti musí být nejen vykonávána, ale také musí být vidět, že je vykonávána“. V sázce je totiž důvěra, kterou musí soudy v demokratické společnosti vzbuzovat u veřejnosti. Každý soudce, u něhož existuje legitimní důvod k obavám z podjatosti, se proto musí z případu vyloučit (*Micallef proti Maltě* [velký senát], § 98).

155. Aby soudy mohly u veřejnosti vzbuzovat důvěru, jež je v demokratické společnosti nezbytná, je třeba vzít v potaz také interní organizační otázky. Významným faktorem v tomto ohledu je existence vnitrostátních postupů pro zajištění nestrannosti, zejména pravidel upravujících vyloučení soudce pro podjatost (viz zvláštní ustanovení týkající se námitek podjatosti, *Micallef proti Maltě* [velký senát], § 99–100). Tato pravidla jsou výrazem snahy vnitrostátního zákonodárce zamezit všem důvodným pochybnostem o nestrannosti příslušného soudce nebo soudu a zároveň tuto nestrannost zajistit vyloučením příčin podobných obav. Kromě toho, že brání vzniku skutečné podjatosti, mají tato pravidla také za cíl odstranit jakékoli zdání podjatosti, a tím posilovat důvěru, kterou musejí soudy v demokratické společnosti požívat u veřejnosti (*Mežnarić proti Chorvatsku*, § 27).

▪ Situace, v nichž může vyvstat otázka nestrannosti soudu

156. Existují dvě možné situace, v nichž může vyvstat otázka nedostatku nestrannosti soudu:

- První z nich je funkční povahy a týká se například výkonu rozdílných funkcí v rámci soudního řízení jednou a toutéž osobou nebo hierarchických či jiných vazeb na jiného aktéra řízení.
- Druhá je osobního charakteru a souvisí s chováním soudců v daném případě.

▪ Situace funkční povahy

(i) Výkon poradní a současně soudní funkce v téže věci

157. Výkon poradní a následně i soudní funkce v rámci jediného orgánu může za jistých okolností vyvolat otázku na poli článku 6 odst. 1, pokud jde o nestrannost tohoto orgánu z objektivního hlediska (*Procola proti Lucembursku*, § 45 – porušení).

158. Otázkou je, zda se výkon soudních i poradních funkcí týkal „téže věci“, „téhož rozhodnutí“ nebo „obdobných otázek“ (*Kleyn a ostatní proti Nizozemsku* [velký senát], § 200; *Sacilor-Lormines proti Francii*, § 74 – nedošlo k porušení).

(ii) Výkon soudní a mimosoudní funkce v téže věci

159. Při posuzování objektivní odůvodněnosti stěžovatelových obav mohou být vzaty v úvahu takové faktory jako například dvojí role soudce v řízení, časový úsek mezi jeho působením v první a druhé roli a míra jeho účasti na řízení (*McGonnell proti Spojenému království*, § 52–57).

160. Jakékoli přímé zapojení do procesu schvalování právních předpisů nebo pravidel pro jejich provádění bude pravděpodobně postačovat ke zpochybnění soudcovské nestrannosti osoby, která bude následně povolána rozhodnout ve sporu o tom, zda existují důvody umožňující odchytil se od slovní formulace předmětných právních předpisů nebo pravidel (viz *McGonnell proti Spojenému království*, § 55–58, kdy Soud neshledal porušení článku 6 odst. 1 z důvodu přímé účasti soudce na schvalování plánu územního rozvoje, který byl předmětem řízení; srov. *Pabla Ky proti Finsku*, § 34 – nedošlo k porušení).

161. Pokud probíhají současně dvě řízení, v nichž jedna a tatáž osoba vystupuje jednou jako soudce a podruhé jako právní zástupce protistrany, může mít stěžovatel důvod k obavám, že soudce na něj bude i nadále pohlížet jako na protistranu. (*Wettstein proti Švýcarsku*, § 44–47).

162. Projednání ústavní stížnosti soudcem, který na počátku řízení vystupoval jako právní poradce protistrany stěžovatele, vedlo k závěru o porušení článku 6 odst. 1 (*Mežnarić proti Chorvatsku*, § 36). Pokud jde o nestrannost soudce ústavního soudu, který působil v prvním stupni občanskoprávního řízení jako odborný právní poradce stěžovatelovy protistrany, viz *Švarc a Kavnik proti Slovinsku*, § 44.

(iii) Výkon různých soudních funkcí

163. Otázku, zda je účast téhož soudce v různých fázích občanskoprávního řízení v souladu s požadavky na nestrannost podle článku 6 odst. 1, je nutno posuzovat vždy individuálně s ohledem na konkrétní okolnosti daného případu.

164. Pouhá skutečnost, že soudce již rozhodoval v přípravném řízení, nemůže být sama o sobě považována za důvod k obavám o jeho nestrannost. Záleží na rozsahu a povaze opatření, jež soudce před hlavním řízením učinil. Obdobně skutečnost, že soudce je podrobně obeznámen se soudním spisem, u něj nezakládá předpojatost bránící tomu, aby byl při rozhodování ve věci samé považován za nestranného. Taktéž předběžná analýza dostupných informací neznamená, že by konečné posouzení bylo předpojaté. Důležité je, aby toto posouzení bylo provedeno při vynesení rozsudku a vycházelo z důkazů a argumentů předložených při jednání (*Morel proti Francii*, § 45).

165. Je nezbytné zvážit, zda je souvislost mezi podstatnými otázkami, o nichž bylo rozhodováno v různých fázích řízení, natolik úzká, že by tím byla zpochybněna nestrannost soudce podílejícího se na rozhodování v těchto fázích (*Toziczka proti Polsku*, § 36).

Například:

- nelze považovat za obecné pravidlo vyplývající z požadavku na nestrannost, že nadřízený soud, který zrušil správní nebo soudní rozhodnutí, je povinen věc vrátit k projednání jinému jurisdikčnímu orgánu nebo jinak obsazenému útvaru téhož orgánu (*Ringeisen proti Rakousku*, § 97 *in fine*);
- problém může nastat v případech, kdy se soudce účastní dvou různých řízení týkajících se stejných skutkových okolností (*Indra proti Slovensku*, § 51–53);

- soudce, jenž předsedá odvolacímu soudu společně se dvěma přísedícími, by neměl projednávat odvolání proti svému vlastnímu rozhodnutí (*De Haan proti Nizozemsku*, § 51);
- odvolací soud, jehož soudci se dříve zúčastnili nalézacího řízení a nyní jsou povoláni rozhodnout o tom, zda ve svých předchozích rozhodnutích nevyložili nebo nepoužili chybně právní předpis, může vzbuzovat pochybnosti o své nestrannosti (*San Leonard Band Club proti Maltě*, § 64);
- s požadavkem nestrannosti není *prima facie* neslučitelné, jestliže se tentýž soudce účastní nejprve rozhodování o meritu věci a následně řízení, v němž je posuzována přípustnost opravného prostředku proti tomuto rozhodnutí (*Warsicka proti Polsku*, § 38–47);
- soudce, který vystupuje v jednom řízení jako právní zástupce protistrany stěžovatelské společnosti a v druhém jako soudce odvolacího soudu: Soud dospěl k závěru, že s ohledem na časový odstup, odlišný předmět prvního a druhého řízení a na skutečnost, že funkce právního zástupce a soudce se časově nepřekrývaly, stěžovatel nemohl mít žádné objektivně odůvodněné pochybnosti o soudcově nestrannosti (*Puolitaival a Pirttiaho proti Finsku*, § 46–54);
- Soud shledal porušení zásady nestrannosti v případě, kdy určití soudci, kteří o dané věci již rozhodovali, měli posoudit, zda ve svých předchozích rozhodnutích nepochybili, a jiní tři soudci již vyjádřili na tuto věc svůj názor (*Driza proti Albánii*, § 78–83 – porušení);
- jeden ze soudců rozhodujících o dovolání se předtím účastnil řízení v téže věci jako soudce soudu vyšší instance (*Peruš proti Slovinsku*, § 38–39).

▪ Situace osobní povahy

166. Zásada nestrannosti bude porušena také tehdy, jestliže má soudce na věci osobní zájem (*Langborger proti Švédsku*, § 35; *Gautrin a ostatní proti Francii*, § 59).

167. Také profesní nebo osobní vazby mezi soudcem a účastníkem řízení mohou vyvolat otázku nestrannosti (*Pescador Valero proti Španělsku*, § 27; *Tocono a Profesorii Prometeiști proti Moldavsku*, § 31; *Micallef proti Maltě* [velký senát], § 102). Zohledněny mohou být dokonce i nepřímé faktory (*Pétur Thór Sigurðn proti Islandu*, § 45).

IV. PROCESNÍ POŽADAVKY

1. Spravedlivost

Článek 6 odst. 1

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, ... projednána... soudem..., který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích...“

(a) OBECNÉ ZÁSADY

168. Významné místo ve společnosti: Soud vždy zdůrazňoval, že právo na spravedlivé řízení zaujímá v demokratické společnosti významné místo (*Airey proti Irsku*, § 24; *Stanev proti Bulharsku* [velký senát], § 231). Tato záruka „je jednou ze základních právních zásad

každé demokratické společnosti ve smyslu Úmluvy“ (*Pretto a ostatní proti Itálii*, § 21). Neexistuje tudíž žádné ospravedlnění pro restriktivní výklad článku 6 odst. 1 (*Moreira de Azevedo proti Portugalsku*, § 66). Požadavek spravedlivosti se vztahuje na řízení jako celek; není omezen jen na řízení *inter partes* (*Stran Greek Refineries a Stratis Andreadis proti Řecku*, § 49).

169. Obsah: musí existovat možnost uplatnit občanskoprávní nároky u soudu (*Fayed proti Spojenému království*, § 65; *Sabeh El Leil proti Francii* [velký senát], § 46). Článek 6 odst. 1 podrobně popisuje procesní záruky poskytované účastníkům občanskoprávního řízení. Jeho účelem je především zabezpečit ochranu zájmů těchto účastníků a řádný výkon spravedlnosti (*Nideröst-Huber proti Švýcarsku*, § 30). Účastníci řízení tedy musí mít možnost dostatečně účinně obhájit svá tvrzení (*H. proti Belgii*, § 53).

170. Role vnitrostátních orgánů: Soud vždy prohlašoval, že vnitrostátní orgány musí v každém jednotlivém případě zajistit, aby byly splněny veškeré požadavky na „spravedlivé řízení“ ve smyslu Úmluvy (*Dombo Beheer B.V. proti Nizozemsku*, § 33 *in fine*).

171. Nároky účastníků řízení: každý má zásadně právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě projednána soudem, který rozhodne o jeho „občanských právech nebo závazcích“ ve smyslu judikatury štrasburského soudu¹². Toto právo doplňují záruky stanovené článkem 6 odst. 1, jež se týkají organizace a obsazení soudu a vedení soudního řízení. Všechny tyto elementy dohromady pak tvoří právo na spravedlivé řízení (*Golder proti Spojenému království*, § 36).

172. Zásady výkladu:

- zásada, podle níž musí existovat možnost předložit občanskoprávní nároky soudu, se řadí mezi všeobecně uznávané základní právní principy; totéž platí o zásadě mezinárodního práva, jež zakazuje odepření spravedlnosti. Článek 6 odst. 1 musí být vykládán ve světle těchto zásad (*Golder proti Spojenému království*, § 35);
- právo na spravedlivé řízení před soudem garantované článkem 6 odst. 1 musí být vykládáno ve světle předmluvy k Úmluvě, jež prohlašuje právní stát za součást společného dědictví smluvních států (*Brumărescu proti Rumunsku*, § 61; *Nejdet Şahin a Perihan Şahin proti Turecku* [velký senát], § 57);
- zásada právní jistoty představuje jeden ze základních pilířů právního státu (*Beian proti Rumunsku (č. 1)*, § 39);
- V demokratické společnosti, jak ji chápe Úmluva, zastává právo na spravedlivý výkon spravedlnosti natolik významné místo, že restriktivní výklad článku 6 odst. 1 by neodpovídal cíli a účelu tohoto ustanovení (*Ryakib Biryukov proti Rusku*, § 37);
- Smyslem Úmluvy je také zaručovat nikoli práva, jež jsou teoretická nebo iluzorní, nýbrž práva praktická a účinná (*Airey proti Irsku*, § 24).

173. Státy mají v občanskoprávních záležitostech větší volnost: Soud uznává, že požadavky vyplývající z konceptu „spravedlivého řízení“ nemusí být nutně stejné v případech, kdy je rozhodováno o občanských právech nebo závazcích, a v případech trestních obvinění: „smluvní státy mají větší volnost při projednávání občanskoprávních záležitostí, které se týkají občanských práv nebo závazků, než při rozhodování v trestních věcech“ (*Dombo Beheer B.V. proti Nizozemsku*, § 32; *Levages Prestations Services proti Francii*, § 46). Pokud jde o občanskoprávní záležitosti, jsou požadavky článku 6 odst. 1 méně přísné než u trestních obvinění (*König proti Německu*, § 96).

¹² Viz následující pododdíl *Rozsah*.

(b) ROZSAH

174. Účinné právo: účastníci soudního řízení mají právo činit podání, která považují v dané věci za relevantní. Toto právo lze považovat za účinné pouze tehdy, jsou-li jejich podání „projednána“, to jest řádně posouzena nalézacím soudem. Jinými slovy, „soud“ je povinen náležitě prozkoumat podání, argumenty a důkazy předložené účastníky řízení (*Kraska proti Švýcarsku*, § 30; *Van de Hurk proti Nizozemsku*, § 59; *Perez proti Francii* [velký senát], § 80). Má-li být právo garantované tímto článkem účinné, musí příslušné orgány postupovat „s náležitou péčí“: pro případ stěžovatele nezastoupeného advokátem viz *Kerojärvi proti Finsku*, § 42 a *Fretté proti Francii*, § 49; pro případ stěžovatele právně zastoupeného viz *Göç proti Turecku* [velký senát], § 57.

175. K řádné účasti odvolatele na řízení je nezbytné, aby mu soud z vlastního podnětu poskytl dokumenty, které má k dispozici. Není tudíž podstatné, že stěžovatel proti neposkytnutí příslušných dokumentů nic nenamítal nebo že se pokusil získat přístup ke spisu (*Kerojärvi proti Finsku*, § 42). Pouhá možnost nahlédnout do soudního spisu a získat jeho kopii není sama o sobě pro stěžovatele dostatečnou zárukou (*Göç proti Turecku* [velký senát], § 57).

176. Povinnost správních orgánů: odvolatel musí mít přístup k důležitým dokumentům, které mají ve svém držení správní orgány, v případě potřeby i prostřednictvím řízení o jejich poskytnutí (*McGinley a Egan proti Spojenému království*, § 86 a 90). Pokud by žalovaný stát bez vážného důvodu bránil odvolatelům v přístupu k dokumentům, které má k dispozici a které by odvolatelé mohli v řízení použít ve svůj prospěch, anebo by existenci těchto dokumentů nepravdivě popíral, jednalo by se o odepření práva na spravedlivé řízení odporující článku 6 odst. 1 (*ibid.*).

177. Posouzení řízení jako celku: otázku, zda je soudní řízení spravedlivé či nikoli, lze zodpovědět pouze na základě posouzení tohoto řízení jako celku (*Ankerl proti Švýcarsku*, § 38; *Centro Europa 7 S.R.L. a di Stefano proti Itálii* [velký senát], § 197).

178. Za určitých podmínek tedy může být jakýkoli nedostatek spravedlivosti soudního řízení v pozdější fázi napraven, buď na stejném stupni řízení (*Helle proti Finsku*, § 54), nebo soudem vyšší instance (*Schuler-Zraggen proti Švýcarsku*, § 52; naproti tomu viz *Albert a Le Compte proti Belgii*, § 36; *Feldbrugge proti Nizozemsku*, § 45–46).

179. V každém případě platí, že vyskytla-li se vada na úrovni nejvyššího soudního orgánu – například proto, že nebylo možné reagovat na závěry tomuto orgánu předložené – bylo tím porušeno právo na spravedlivé řízení (*Ruiz-Mateos proti Španělsku*, § 65–67).

180. Procesní vada může být zhojena pouze v případě, že je předmětné rozhodnutí podrobena přezkumu nezávislým soudním orgánem, který je vybaven plnou jurisdikcí a nabízí záruky požadované článkem 6 odst. 1. Rozhodující je vždy rozsah přezkumných pravomocí tohoto odvolacího soudu, jenž se posuzuje ve světle okolností daného případu (*Obermeier proti Rakousku*, § 70)¹³.

181. Předchozí rozhodnutí neskýtající záruky spravedlivého řízení: v těchto případech nevyvstává otázka, zda měl odvolatel k dispozici prostředek nápravy před nezávislým soudním orgánem vybaveným plnou jurisdikcí a poskytující záruky vyžadované článkem 6 odst. 1 (*Oerlemans proti Nizozemsku*, § 53–58; *British-American Tobacco Company Ltd proti Nizozemsku*, § 78). Podstatné je, že takovýto opravný prostředek nabízející dostatečné záruky existuje (*Air Canada proti Spojenému království*, § 62).

182. Řízení před odvolacími soudy: článek 6 odst. 1 nezavazuje smluvní státy k tomu, aby zřizovaly odvolací nebo kasační soudy, ovšem pokud tyto soudy existují, stát musí zajistit, aby účastníci řízení před nimi požívali základní záruky obsažené v článku 6 odst. 1 (*Andrejeva proti Lotyšsku* [velký senát], § 97). Způsob použití článku 6 odst. 1 na řízení před

¹³ Viz též pododdíl *Přezkum soudem vybaveným plnou jurisdikcí*.

odvolacím soudem však bude záviset na specifických rysech konkrétního řízení; je třeba brát v potaz vnitrostátní řízení jako celek a roli, kterou v něm hraje odvolací soud (*Helmers proti Švédsku*, § 31) nebo kasační soud (*Levages Prestations Services proti Francii*, § 44–45; *K.D.B. proti Nizozemsku*, § 41).

183. Vzhledem ke zvláštní úloze kasačního soudu, který přezkoumává pouze správnost použití právních předpisů, může mít řízení před tímto soudem formálnější charakter (*Levages Prestations Services proti Francii*, § 48). Požadavek, aby byl účastník řízení před kasačním soudem zastupován specializovaným právníkem, sám o sobě není v rozporu s článkem 6 (*G.L. a S.L. proti Francii* (rozh.); *Tabor proti Polsku*, § 42).

184. Omezení: obecně platí, že k posouzení skutkového stavu jsou příslušné vnitrostátní soudy: úkolem Soudu není nahrazovat vlastním hodnocením posouzení skutkového stavu provedené vnitrostátními soudy (*Dombo Beheer B.V. proti Nizozemsku*, § 31).¹⁴ Odvolatelé sice mají právo činit podání, která považují za významná pro svůj spor, avšak článek 6 odst. 1 nezaručuje účastníku řízení příznivý výsledek (*Andronicou a Constantinou proti Kypru*, § 201).

185. Teorie vnějšího dojmu: Soud zdůraznil význam vnějšího dojmu při výkonu spravedlnosti; je důležité zajistit, aby spravedlivost soudního řízení byla patrná navenek. Soud však také vysvětlil, že názor dotčených osob není v tomto ohledu sám o sobě rozhodující; pochybnosti účastníků o spravedlivosti řízení musí být možno považovat za objektivně odůvodněné (*Kraska proti Švýcarsku*, § 32). Je proto zapotřebí zkoumat, jak soudy v dané věci postupovaly.

186. V jiných případech řízení před vrcholnými soudy Soud poukázal na to, že zvýšená citlivost veřejnosti vůči spravedlivému výkonu spravedlnosti je důvodem k tomu, aby byl přikládán větší význam vnějšímu dojmu (*Kress proti Francii* [velký senát], § 82; *Martinie proti Francii* [velký senát], § 53; *Menchinskaya proti Rusku*, § 32). V těchto případech Soud považoval za důležitý vnější dojem (viz též *Vermeulen proti Belgii*, § 34; *Lobo Machado proti Portugalsku*, § 32).

187. Soudní praxe: aby Soud zohlednil realitu vnitrostátního právního řádu, při posuzování souladu vnitrostátního práva s článkem 6 odst. 1 vždy přikládal určitý význam soudní praxi (*Kerojärvi proti Finsku*, § 42; *Gorou proti Řecku (č. 2)* [velký senát] § 32). Při posouzení, zda se účastníkům řízení dostalo spravedlivého řízení, by neměly být přehlíženy obecné skutkové a právní souvislosti případu (*Stankiewicz proti Polsku*, § 70).

188. Státní orgány nemohou být zbaveny účinné soudní kontroly z důvodů národní bezpečnosti či ochrany před terorismem: je možno využít existujících technických prostředků, jež vyhovují jak legitimním požadavkům bezpečnosti, tak procesním právům jednotlivce (*Dağtekin a ostatní proti Turecku*, § 34).

189. Zásada nezávislá na výsledku soudního řízení: procesní záruky článku 6 odst. 1 se vztahují na všechny účastníky řízení, nikoli jen na ty, kteří byli v řízení před vnitrostátními soudy neúspěšní (*Philis proti Řecku (č. 2)*, § 45).

▪ **Příklady: v judikatuře byla řešena řada nejrůznějších situací, například:**

190. Stanovisko předložené nalézacím soudem odvolacímu soudu mající zjevně za cíl jej ovlivnit: účastníkům řízení musí být umožněno vyjádřit se ke stanoviskům bez ohledu na jejich skutečný vliv na soud, a to i tehdy, pokud podle názoru odvolacího soudu (*Nideröst-Huber proti Švýcarsku*, § 26–32) nebo vlády žalovaného státu v řízení před štrasburským soudem (*APEH Üldözötteinek Szövetsége a ostatní proti Maďarsku*, § 42) neobsahují žádné skutečnosti ani argumenty, které by předtím nebyly uvedeny v napadeném rozhodnutí.

¹⁴ Viz pododdíl *Čtvrtá instance*.

191. *Předběžné otázky*: pokud existuje mechanismus pro postoupení věci k rozhodnutí o předběžné otázce a vnitrostátní soud návrh na toto postoupení zamítne, může to mít za určitých okolností vliv na spravedlivost řízení (*Ullens de Schooten a Rezabek proti Belgii*, § 57–67, s dalšími odkazy). Bude tomu tak v případech, kdy se zamítnutí ukáže jako svévolné:

- pokud byl návrh zamítnut, ačkoli příslušná pravidla nepřipouštějí žádné výjimky ze zásady postoupení k rozhodnutí o předběžné otázce ani alternativy k ní;
- pokud je zamítavé rozhodnutí založeno na jiných důvodech, než které stanoví příslušná pravidla; nebo
- pokud zamítavé rozhodnutí nebylo řádně odůvodněno v souladu s těmito pravidly.

192. Článek 6 odst. 1 tedy nezaručuje právo na to, aby vnitrostátní soud věc postoupil Soudnímu dvoru Evropské unie (*Dotta proti Itálii* (rozh.)). V souladu s výše uvedenou judikaturou Soud zkoumá, zda se zamítnutí nejeví jako svévolné (*Canela Santiago proti Španělsku* (rozh.)).

193. *Změny vnitrostátní judikatury*: požadavky právní jistoty a ochrany legitimních očekávání v sobě nezahrnují právo na ustálenou judikaturu (*Unédic proti Francii*, § 74). Vývoj judikatury sám o sobě není v rozporu s řádným výkonem spravedlnosti, neboť nemožnost uplatňovat dynamický a flexibilní přístup by bránila jakýmkoli reformám či zlepšením (*Atanasovski proti „Bývalé jugoslávské republice Makedonii“*, § 38). V této věci Soud judikoval, že existuje-li dlouhodobě ustálená judikatura, nejvyšší soud je povinen odklon od této judikatury podrobně odůvodnit, a pokud tak neučiní, poruší tím právo dotyčné osoby na řádně odůvodněné rozhodnutí. Má-li změna vnitrostátní judikatury vliv na probíhající občanskoprávní řízení, v některých případech to může mít za následek porušení Úmluvy (*Petko Petkov proti Bulharsku*, § 32–34).

194. Pokud jde o problematiku *rozporů v judikatuře*, Soud podtrhl význam mechanismů zajišťujících konzistentnost soudní praxe a jednotnost judikatury (*Frimu a ostatní proti Rumunsku* (rozh.), § 43–44). Sjednocení judikatury si však může vyžádat jistý čas, a lze tedy tolerovat určitá období, kdy je judikatura rozkolísaná, aniž by tím byla ohrožena právní jistota (*Nejdet Şahin a Perihan Şahin proti Turecku* [velký senát], § 83; *Albu a ostatní proti Rumunsku*, § 36 a 40–43).¹⁵

195. *Nabytí účinnosti zákona za trvání řízení, jeho účastníkem je stát*: Soud si je velmi dobře vědom rizik spojených s retroaktivní právní úpravou, která je s to ovlivnit rozhodnutí soudu ve sporu, jehož účastníkem je stát, včetně případů, kdy taková úprava znemožní účastníkovi řízení dosáhnout v probíhajícím sporu úspěchu. Veškeré předložené důvody přijetí takovýchto opatření musí být pečlivě prozkoumány (*National & Provincial Building Society, Leeds Permanent Building Society a Yorkshire Building Society proti Spojenému království*, § 112). V zásadě není vyloučeno, aby zákonodárce přijímal nová retroaktivní ustanovení v oblasti občanského práva, jimiž upraví práva vyplývající z dosavadních právních předpisů. Článek 6 však vylučuje veškeré zásahy legislativy do výkonu spravedlnosti, jejichž cílem je ovlivnit rozhodnutí v soudním sporu – s výjimkou zásahů prováděných z „naléhavých důvodů ve veřejném zájmu“ (*Zielinski, Pradal a Gonzalez a ostatní proti Francii* [velký senát], § 57; *Scordino proti Itálii (Č. 1)* [velký senát], § 126).

Soud shledal *porušení* například v případě:

- zásahu zákonodárce učiněného za situace, kdy již devět let probíhalo řízení, jehož účastníkem byl stát a stěžovatelé měli proti němu k dispozici pravomocný

¹⁵ Viz též pododdíl *Čtvrtá instance*.

- vykonatelný rozsudek, přičemž cílem zásahu bylo ovlivnit blížící se výsledek řízení ve prospěch státu (*Stran Greek Refineries a Stratis Andreadis proti Řecku*, § 49–50);
- zákona, který rozhodujícím způsobem ovlivnil bezprostředně očekávaný výsledek řízení ve prospěch státu (*Zielinski, Pradal a Gonzalez a ostatní proti Francii*, [velký senát], § 59);
 - přijetí zákona, který pro účely praxe vyřešil hmotněprávní otázky a učinil tak bezpředmětným další pokračování sporu před kasačním soudem, jenž se v té době nacházel v rozhodující fázi (*Papageorgiou proti Řecku*);
 - rozhodnutí odvolacího soudu opírajícího se, byť jen podpůrně, o zákon, který byl přijat v průběhu řízení a měl vliv na jeho výsledek (*Anagnostopoulos a ostatní proti Řecku*, § 20–21).

Článek 6 odst. 1 však nemůže být vykládán tak, že zakazuje vnitrostátním orgánům jakýkoli zásah do probíhajícího řízení, jehož jsou tyto orgány účastníky. V jiných případech Soud rozhodl, že úvahy, jimiž žalovaný stát argumentoval, byly motivovány naléhavým veřejným zájmem požadovaným pro ospravedlnění retroaktivních účinků zákona (*National & Provincial Building Society, Leeds Permanent Building Society a Yorkshire Building Society proti Spojenému království*, § 112; *Forrer-Niedenthal proti Německu*, § 64; *OGIS-Institut Stanislas, OGEC Saint-Pie X a Blanche de Castille a ostatní proti Francii*, § 71–72; *EEG-Slachthuis Verbist Izegem proti Belgii* (rozh.)).

196. Tato judikatura se vztahuje rovněž na případy, *kdy stát, ačkoli sám není účastníkem řízení*, prostřednictvím svých legislativních pravomocí soudní řízení zmaří (*Ducret proti Francii*, § 33–42).

197. Jiné typy legislativních zásahů:

- právní předpis může být přijat před zahájením řízení (*Organisation nationale des syndicats d'infirmiers libéraux (O.N.S.I.L.) proti Francii* (rozh.)) nebo po jeho skončení (*Preda a Dardari proti Itálii* (rozh.)), aniž by vyvolal otázku na poli článku 6;
- přijetí obecných právních předpisů se může pro účastníky řízení ukázat jako nepříznivé, aniž by bylo skutečně zacíleno na probíhající soudní řízení a jeho účelem bylo obejít zásady zákonnosti (*Gorraiz Lizarraga a ostatní proti Španělsku*, § 72);
- právní předpis může být v průběhu soudního řízení prohlášen za neústavní, aniž by bylo úmyslem jakkoli toto soudní řízení ovlivnit (*Dolca proti Rumunsku* (rozh.)).

198. Neposkytnutí stanoviska „nezávislého pracovníka vnitrostátní právní služby“ účastníkům řízení před nejvyšším soudem (pracovníci státního zastupitelství): *Vermeulen proti Belgii Van Orshoven proti Belgii K.D.B. proti Nizozemsku – nejvyšší státní zástupce/generální prokurátor: Göç proti Turecku* [velký senát]; *Lobo Machado proti Portugalsku – vládní komisař: Kress proti Francii; Martinie proti Francii* [velký senát], a nemožnost na toto stanovisko reagovat: mnohé žalované státy argumentovaly, že tato kategorie pracovníků vnitrostátní právní služby není účastníkem soudního řízení, ani nepůsobí ve prospěch či neprospěch některé strany, avšak Soud rozhodl, že je nutné brát zřetel na to, jakou roli dotyčný úředník v řízení skutečně sehrál, zejména jaký obsah a dopad měla jeho podání (*Vermeulen proti Belgii*, § 31; *Kress proti Francii* [velký senát], § 71 *in fine*).

199. Soud zdůraznil význam kontradiktorního řízení v případech, kdy stanovisko nezávislého pracovníka vnitrostátní právní služby v občanskoprávní věci nebylo předem sděleno účastníkům řízení, čímž jim bylo znemožněno na ně reagovat (*Vermeulen proti*

Belgii, § 33; *Lobo Machado proti Portugalsku*, § 31; *Van Orshoven proti Belgii*, § 41; *Göç proti Turecku* [velký senát], § 55–56; *Kress proti Francii*, § 76; *Immeubles Groupe Kosser proti Francii*, § 26).

200. Účast či dokonce pouhá přítomnost těchto členů vnitrostátní právní služby na poradě soudu, ať již „aktivní“ nebo „pasivní“, poté, co veřejně vyjádřili svůj názor na projednávanou věc, byla odsouzena (*Vermeulen proti Belgii*, § 34; *Lobo Machado proti Portugalsku*, § 32; *Kress proti Francii*, § 87). Tato judikatura vychází převážně z teorie vnějšího dojmu¹⁶ (*Martinie proti Francii* [velký senát], § 53).

201. Pro rozhodnutí, zda byl problém způsoben chováním účastníka řízení, postupem státu anebo použitou právní úpravou (*Fretté proti Francii*, § 49–51), je nutné zkoumat podmínky, za nichž probíhalo řízení, a zejména zda mělo kontradiktorní povahu a naplňovalo zásadu rovnosti zbraní (srov. *Kress proti Francii*, § 76, a *Göç proti Turecku* § 55–57).

K řízení před SDES¹⁷ viz *Cooperatieve Producentenorganisatie van de Nederlandse Kokkelvisserij U.A. proti Nizozemsku* (rozh.).

202. Omezení:

- rovnost zbraní neznamena, že účastník řízení má právo na to, aby mu ještě před jednáním byla sdělena stanoviska, s nimiž dosud nebyl seznámen druhý účastník řízení, soudce zpravodaj nebo soudci nalézacího soudu (*Kress proti Francii*, § 73);
- nemá smysl přiznávat právo, jež nemá reálný dopad nebo obsah: o takový případ by se jednalo, pokud by právo uplatňované na základě Úmluvy nemělo žádný vliv na výsledek řízení, protože přijaté právní řešení bylo právně nezávadné (*Stepinska proti Francii*, § 18).

(c) ČTVRTÁ INSTANCE¹⁸

(i) Obecné zásady

203. Zvláštní kategorii stížností předkládaných Soudu představují stížnosti, které se běžně označují jako „*stížnosti čtvrté instance*“. Tento termín – který se v textu Úmluvy nevyskytuje a byl zaveden judikaturou institucí Úmluvy (*Kemmache proti Francii* (č. 3), § 44) – je poněkud paradoxní, neboť zdůrazňuje to, čím Soud není: není odvolacím soudem ani soudem, který může rušit rozsudky vynesené soudy smluvních států Úmluvy či znovu projednávat věci jimi rozhodnuté, ani nemůže přezkoumávat jednotlivé případy obdobným způsobem jako nejvyšší soud. Stížnosti čtvrté instance tedy často pramení z nepochopení, a to ve dvou ohledech.

204. Zaprvé, stěžovatelé mají často mylné představy o úloze Soudu a charakteru soudního mechanismu vytvořeného Úmluvou. Úkolem Soudu není nahrazovat vnitrostátní soudy; jeho pravomoc je omezena pouze na ověření, zda smluvní státy dodržují lidskoprávní závazky, které převzaly svým přistoupením k Úmluvě. Kromě toho, Soud není oprávněn zasahovat přímo do právních řádů smluvních států, a musí proto respektovat jejich autonomii. To znamená, že jeho úkolem není zabývat se skutkovými nebo právními vadami, jichž se měl dopustit vnitrostátní soud, ledaže jimi mohla být porušena práva a svobody chráněné Úmluvou, a pouze v tomu odpovídajícím rozsahu. Soud nemůže sám posuzovat skutkové okolnosti, které vedly vnitrostátní soud k právě takovému rozhodnutí, jaké vydal. V opačném případě by Soud působil jako soud třetí nebo čtvrté instance, čímž by překračoval meze své působnosti (*García Ruiz proti Španělsku* [velký senát], § 28).

¹⁶ Viz výše.

¹⁷ Soudní dvůr Evropských společenství/Soudní dvůr Evropské unie.

¹⁸ Aktualizovaný text příslušné části Praktické příručky k podmínkám přijatelnosti.

205. Zadruhé, často panuje nedorozumění ohledně přesného významu pojmu „spravedlivý“ použitého v článku 6 odst. 1 Úmluvy. „Spravedlivost“ požadovaná článkem 6 odst. 1 není spravedlivostí „věcnou“ (což je pojem, který je částečně právní, částečně etický a může být použit pouze nalézacím soudem), nýbrž „procesní“. Článek 6 odst. 1 zaručuje pouze „procesní“ spravedlivost, což v praxi znamená kontradiktorní řízení, v němž jsou vyslechnuta tvrzení účastníků řízení a mají před soudem stejnou váhu (*Star Cate Epilekta Gevmata a ostatní proti Řecku* (rozh.)). Spravedlivost soudního řízení je vždy hodnocena na základě jeho posouzení jako celku, aby nemohlo dojít k tomu, že bude celé řízení prohlášeno za nespravedlivé jen v důsledku ojedinelého pochybení (*Miroľubovs a ostatní proti Lotyšsku*, § 103).

206. Soud krom toho respektuje různorodost evropských právních a soudních systémů a není jeho úkolem je standardizovat. Stejně tak není v jeho kompetenci zkoumat racionalitu rozhodnutí vnitrostátních soudů, pokud nevykazují známky svévole (*Nejdet Şahin a Perihan Şahin proti Turecku* [velký senát], § 68, 89 a 94).

(ii) Rozsah a meze kontrolní pravomoci Soudu

207. Soud vždy poukazoval na to, že jeho úkolem obecně není zabývat se skutkovými nebo právními vadami, jichž se měl dopustit vnitrostátní soud, ledaže jsou zjevné a byla jimi porušena práva a svobody chráněné Úmluvou a pouze v tomu odpovídajícím rozsahu (*García Ruiz proti Španělsku* [velký senát], § 28; *Perez proti Francii* [velký senát], § 82; ve věci *Dulaurans proti Francii* (§ 38) Soud shledal porušení článku 6 odst. 1 z důvodu „zjevné chyby v úsudku“; naproti tomu viz *Société anonyme d’habitations à loyers modérés terre et famille proti Francii* (rozh.)).

208. To znamená, že Soud obecně nemůže zpochybňovat zjištění a závěry vnitrostátních soudů, pokud jde o:

- (a) zjištění skutkového stavu v dané věci: Soud nemůže zpochybnit závěry vnitrostátních soudů, kromě případů, kdy jsou flagrantně a zjevně svévolné (*García Ruiz proti Španělsku* [velký senát], § 28–29).
- (b) výklad a použití vnitrostátního práva: k řešení otázek výkladu vnitrostátních právních předpisů jsou příslušné primárně vnitrostátní soudy (*Perez proti Francii* [velký senát], § 82), nikoli štrasburský Soud, jehož úkolem je ověřovat, zda jsou účinky tohoto výkladu slučitelné s Úmluvou (*Nejdet Şahin a Perihan Şahin proti Turecku* [velký senát], § 49). Ve výjimečných případech, jestliže vnitrostátní soudy smluvního státu vyložily vnitrostátní právo zjevně svévolně či chybně, z toho může Soud vyvodit patřičné závěry (*Barac a ostatní proti Černé Hoře*, § 32–34, s dalšími odkazy; *Anđelković proti Srbsku*, § 24–27 (odepření spravedlnosti); viz též *Laskowska proti Polsku* § 61), zpravidla tak ovšem činí podle jiných ustanovení než podle článku 6 odst. 1 (*Kushoglu proti Bulharsku*, § 50; *Işyar proti Bulharsku*, § 48; *Fabris proti Francii* [velký senát], § 60).
- (c) přípustnost a hodnocení důkazů¹⁹: záruky poskytované článkem 6 odst. 1 se vztahují pouze na *provádění* důkazů na procesní úrovni. *Přípustnost* důkazů či způsob, jakým by měly být meritorně *hodnoceny*, jsou primárně záležitostí vnitrostátních soudů, jejichž úkolem je posoudit váhu důkazů jim předložených (*García Ruiz proti Španělsku* [velký senát], § 28; *Farange S.A. proti Francii* (rozh.)).

209. Článek 6 odst. 1 tedy neumožňuje Soudu zpochybnit věcnou spravedlivost výsledku občanskoprávního sporu, v němž má zpravidla jeden z účastníků úspěch a druhý nikoli.

¹⁹ Viz též pododdíl *Dokazování*.

210. Stížnost čtvrté instance podaná na základě článku 6 odst. 1 Úmluvy bude Soudem zamítnuta s odůvodněním, že stěžovatel měl veškeré výhody kontradiktorního řízení, v jeho jednotlivých fázích mohl předkládat argumenty a důkazy, které považoval za relevantní pro svoji věc, měl možnost účinně napadat argumenty a důkazy předložené protistranou, veškeré jeho argumenty, jež byly z objektivního pohledu relevantní pro rozhodnutí v dané věci, byly soudy náležitě vyslechnuty a posouzeny, skutkové a právní důvody napadeného rozhodnutí byly podrobně vyloženy, a řízení jako celek bylo tudíž spravedlivé (*García Ruiz proti Španělsku* [velký senát], § 29). Většina stížností čtvrté instance je samosoudcem nebo výborem tří soudců prohlášena *de plano* za nepřijatelnou (články 27 a 28 Úmluvy). Naproti tomu viz např. *Donadzé proti Gruzii*, § 35.

(iii) Jednotnost vnitrostátní judikatury

211. Z článku 6 odst. 1 nevyplývá právo na jednotnou vnitrostátní judikaturu. Vývoj judikatury sám o sobě není v rozporu s řádným výkonem spravedlnosti, neboť nemožnost uplatnit dynamický a flexibilní přístup by mohla bránit reformám či zlepšením (*Nejdet Şahin a Perihan Şahin proti Turecku* [velký senát], § 58).

212. Soudu v zásadě nepřisluší, a to ani v případech, jež se na první pohled zdají podobné nebo spolu zdánlivě souvisejí, srovnávat různá rozhodnutí vydaná vnitrostátními soudy, jejichž nezávislost musí respektovat. Možnost výskytu rozdílů v judikatuře je logickým důsledkem fungování každého soudního systému založeného na soustavě nalézacích a odvolacích soudů, které vykonávají pravomoc ve svém územním obvodu. Takovéto odchylky se mohou vyskytnout dokonce i u jednoho a téhož soudu. Tato skutečnost sama o sobě ještě nemůže být považována za porušení Úmluvy (*Santos Pinto proti Portugalsku*, § 41). Kromě toho za „odchylku“ nelze považovat případ, kdy je posuzovaný skutkový stav objektivně odlišný (*Uçar proti Turecku* (rozh.)).

213. Mohou však existovat případy, kdy rozdíly v judikatuře povedou k závěru o porušení článku 6 odst. 1. V těchto případech se přístup Soudu liší podle toho, zda se tyto rozdíly vyskytují v rámci téže větve soudnictví, či mezi dvěma vzájemně zcela nezávislými větvemi.

214. V prvním případě jsou vzájemně protichůdná rozhodnutí vynesena jediným nejvyšším vnitrostátním soudem nebo různými soudy v rámci téhož odvětví právního systému rozhodujícími v posledním stupni. V takových případech může dlouhodobý rozpor mezi rozsudky nastolit stav právní nejistoty, který pravděpodobně povede ke snížení důvěry veřejnosti v soudní systém, přičemž tato důvěra je bezpochyby jedním ze základních komponentů právního státu. O tom, zda tato nejistota existuje, Soud rozhoduje individuálně na základě tří hlavních kritérií:

- (a) zda jsou rozpory v judikatuře hluboké a trvalé;
- (b) zda vnitrostátní právo upravuje mechanismy umožňující tyto nesrovnalosti řešit; a
- (c) zda byly tyto mechanismy použity a s jakým výsledkem. Smluvní státy jsou povinny uspořádat své právní řády takovým způsobem, aby zamezily přijímání protichůdných rozsudků a případné závažné rozpory vyřešily vhodnými procesními prostředky (*Beian proti Rumunsku (č. 1)*, § 37 a 39; *Nejdet Şahin a Perihan Şahin proti Turecku* [velký senát], § 56–57 a § 80).

Jako další kritérium Soud zohledňuje, zda je nekonzistentnost ojedinělým případem, nebo zda postihuje větší počet osob (*Albu a ostatní proti Rumunsku*, § 38).

215. V druhém případě jsou dvě vzájemně rozporná rozhodnutí vynesena v poslední instanci ve dvou různých odvětví právního systému, z nichž každé má svůj vlastní nezávislý nejvyšší soud nepodléhající žádnému společnému nadřízenému orgánu. Zde článek 6 odst. 1 nezachází tak daleko, že by vyžadoval vytvoření vertikálního přezkumného mechanismu či

společného regulačního orgánu (jako například soudu pro kompetenční spory). V soudním systému s různými větvemi soudnictví, ve kterém vedle sebe existuje několik vrcholných soudů, jejichž úkolem je vykládat právo paralelně a současně, může sjednocení judikatury vyžadovat jistý čas, a lze tedy tolerovat určitá období, kdy je judikatura rozkolísaná, aniž by tím byla ohrožena právní jistota. Posuzují-li tedy dva soudy, každý s vlastní oblastí působnosti, dva různé případy, mohou snadno dospět v téže právní otázce vyvolané podobnými skutkovými okolnostmi k odlišným, nicméně racionálním a odůvodněným rozhodnutím, aniž by tím došlo k porušení článku 6 odst. 1 (*Nejdet Şahin a Perihan Şahin proti Turecku* [velký senát], § 81–83 a § 86).

(d) KONTRADIKTORNÍ ŘÍZENÍ

216. Zásada kontradiktornosti: koncept spravedlivého řízení v sobě zahrnuje základní právo na kontradiktorní řízení.

217. Požadavky vyplývající z práva na kontradiktorní řízení jsou v zásadě shodné jak v občanskoprávních, tak v trestních věcech (*Werner proti Rakousku*, § 66).

218. Snaha zkrátit a urychlit řízení není důvodem k pominutí natolik fundamentální zásady, jakou je právo na kontradiktorní řízení (*Nideröst-Huber proti Švýcarsku*, § 30).

219. Obsah: právo na kontradiktorní řízení v zásadě znamená, že účastníci trestního nebo občanskoprávního řízení musejí mít možnost seznámit se se všemi důkazy nebo stanovisky předloženými s cílem ovlivnit rozhodnutí soudu a vyjádřit se k nim, a to i v případě, že je předložili nezávislí zaměstnanci vnitrostátní právní služby (*Ruiz-Mateos proti Španělsku*, § 63; *McMichael proti Spojenému království*, § 80; *Vermeulen proti Belgii*, § 33; *Lobo Machado proti Portugalsku*, § 31; *Kress proti Francii* [velký senát], § 74). Tento požadavek se může uplatnit i v řízení před Ústavním soudem (*Milatova proti České republice*, § 63–66; *Gaspari proti Slovinsku*, § 53).

- Skutečný vliv na rozhodnutí soudu má jen malý význam (*Nideröst-Huber proti Švýcarsku*, § 27; *Ziegler proti Švýcarsku*, § 38).
- Právo na kontradiktorní řízení musí být možné uplatnit za uspokojivých podmínek: účastník soudního řízení musí mít možnost seznámit se s důkazy předloženými soudem, jakož i možnost vyjádřit se přiměřenou formou a v přiměřené lhůtě k jejich existenci, obsahu a pravosti (*Krčmář a ostatní proti České republice*, § 42; *Immeubles Groupe Kosser proti Francii*, § 26), v případě potřeby i docílením odročení jednání (*Yvon proti Francii* § 39).
- Účastníci řízení by měli mít příležitost navrhnout jakýkoli důkaz potřebný k tomu, aby se svým nárokem uspěli (*Clinique des Acacias a ostatní proti Francii*, § 37).
- I soud sám musí respektovat zásadu kontradiktornosti, například pokud z vlastního podnětu rozhodne o nepřípustnosti dovolání (*Clinique des Acacias a ostatní proti Francii*, § 38; srov. *Andret a ostatní proti Francii* (rozh.), nepřípustnost: v druhé z uvedených věcí kasační soud informoval strany o tom, že zvažuje nové argumenty, a stěžovatelé měli možnost se k nim vyjádřit před tím, než soud vynesl rozsudek).
- Je pouze na účastnících řízení, aby se rozhodli, zda je k dokumentu předloženému protistranou či výpovědi svědka zapotřebí jejich vyjádření. Důvěra účastníků řízení ve fungování justice je založená na vědomí, že měli příležitost vyjádřit svůj názor na každý dokument ve spisu (včetně dokumentů, které si soud opatřil z vlastního podnětu: *K.S. proti Finsku*, § 22) (*Nideröst-Huber proti Švýcarsku*, § 29; *Pellegrini proti Itálii*, § 45).

220. **Příklady** dokumentů nebo důkazů, jejichž neposkytnutí účastníkovi řízení mělo za následek porušení práva na kontradiktorní řízení:

- v řízení o umístění dítěte do náhradní péče: zprávy sociálních služeb obsahující informace o dítěti a okolnostech případu a doporučení, přestože rodiče byli při jednání informováni o jejich obsahu (*McMichael proti Spojenému království*, § 80);
- důkazy předložené státním zástupcem bez ohledu na to, zda byl považován za „účastníka řízení“ či nikoli, neboť byl převážně na základě pravomocí vyplývajících z jeho funkce v postavení, v němž mohl ovlivnit rozhodnutí soudu způsobem, který mohl být pro dotčenou osobu nepříznivý (*Ferreira Alves proti Portugalsku (č. 3)*, § 36–39);
- sdělení soudu nižšího stupně odvolacímu soudu, jehož účelem bylo ovlivnit jeho rozhodnutí, přestože sdělení neobsahovalo žádné nové skutečnosti ani argumenty (*Ferreira Alves proti Portugalsku (č. 3)*, § 41);
- dokumenty získané samotnými soudci, které obsahovaly odůvodněné názory na meritum věci (*K.S. proti Finsku*, § 23–24).

221. **Omezení:** právo na kontradiktorní řízení není absolutní a jeho rozsah se může lišit v závislosti na okolnostech daného případu (*Hudáková a ostatní proti Slovensku*, § 26–27). Zásada kontradiktornosti také nevyžaduje, aby každý účastník řízení povinně předal protistraně dokumenty, které dosud nebyly předloženy ani soudu (*Yvon proti Francii*, § 38). Stejně tak nevyžaduje předložení stručné poznámky, jež nemohla ovlivnit výsledek případu (*Asnar proti Francii (č. 2)*, § 26).

(e) ROVNOST ZBRANÍ

222. **Zásada „rovnosti zbraní“** je nedílnou součástí pojmu spravedlivého řízení v širším slova smyslu. Požadavek „rovnosti zbraní“ ve smyslu „spravedlivé rovnováhy“ mezi účastníky řízení se v zásadě uplatní v civilních i trestních věcech (*Feldbrugge proti Nizozemsku*, § 44).

223. **Obsah: zachování „spravedlivé rovnováhy“ mezi účastníky řízení:** rovnost zbraní znamená, že každému účastníkovi řízení musí být poskytnuta přiměřená možnost předestřít svoji věc – včetně důkazů – za podmínek, které jej podstatným způsobem neznevýhodňují vůči protistraně: *Dombo Beheer B.V. proti Nizozemsku*, § 33.

- Je nepřípustné, aby jeden účastník řízení učinil podání k soudu, aniž by o něm byl informován druhý účastník a mohl se k němu vyjádřit. Je pouze na samotných účastnících řízení, aby zvážili, zda podání vyžaduje jejich reakci (*APEH Üldözötteinek Szövetsége a ostatní proti Maďarsku*, § 42).
- Pokud však nebude o stanovisku předloženém soudu informován žádný z účastníků řízení, nejedná se o porušení rovnosti zbraní, nýbrž spravedlivosti řízení v širším smyslu (*Nideröst-Huber proti Švýcarsku*, § 23–24; *Clinique des Acacias a ostatní proti Francii*, § 36–37).

224. **Příklady** nedodržení zásady rovnosti zbraní: v následujících případech bylo konstatováno porušení této zásady, neboť jeden z účastníků řízení se řízení ocitl ve zjevné nevýhodě:

- odvolání účastníka řízení nebylo doručeno druhému účastníkovi, a ten proto neměl možnost na ně reagovat (*Beer proti Rakousku*, § 19);

- běh lhůt byl přerušen jen jednomu z účastníků řízení, čímž se druhý účastník ocitl v podstatné nevýhodě (*Platakou proti Řecku*, § 48; *Wynen proti Belgii* § 32);
- vyslechnut směl být jen jeden ze dvou klíčových svědků (*Dombo Beheer B.V. proti Nizozemsku*, § 34–35);
- protistrana byla podstatně zvýhodněna, pokud šlo o přístup k důležitým informacím, v řízení zaujímal dominantní postavení a měla značný vliv na posouzení věci soudem (*Yvon proti Francii*, § 37);
- protistrana zastávala postavení nebo funkce, jež ji zvýhodňovaly, a soud druhému účastníku řízení ztížil možnost tyto funkce napadnout tím, že mu neumožnil předložit relevantní listinné důkazy nebo svědecké výpovědi (*De Haes a Gijssels proti Belgii*, § 54 a 58);
- odůvodnění poskytnuté správním orgánem ve správním řízení bylo příliš stručné a obecné, takže dotčenému účastníku řízení neumožnilo řádně odůvodněným opravným prostředkem napadnout jeho závěry, a soudy rozhodující o skutkových otázkách účastníku neumožnily předložit argumenty na podporu jeho tvrzení (*Hentrich proti Francii*, § 56);
- odepřením právní pomoci bylo jedné ze stran v řízení znemožněno účinně uplatnit před soudem svůj nárok vůči mnohem majetnějšímu odpůrci (*Steel a Morris proti Spojenému království*, § 72);
- v rozsudku ve věci *Martinie proti Francii* [velký senát] (§ 50) Soud dospěl k názoru, že v řízení před Účetním dvorem existovala nerovnováha v neprospěch účastníků řízení způsobená postavením státního zástupce: na rozdíl od druhé strany byl přítomen při jednání, byl předem informován o stanovisku soudce zpravodaje, během jednání vyslechl jeho přednesy, plně se účastnil řízení a měl možnost ústně vyjádřit svůj názor, aniž by mu oponovala protistrana a tato nerovnováha byla ještě dále posílena neveřejností jednání;
- prokurátor vstoupil do řízení a podpořil argumenty stěžovatelovy protistrany (*Menchinskaya proti Rusku*, § 35–39).

225. Soud však prohlásil za slučitelný s článkem 6 odst. 1 rozdílný přístup k výsledku svědků obou účastníků řízení (svědek jedné strany vypovídal pod přísahou, svědek druhé nikoli), neboť v praxi neměl vliv na výsledek řízení (*Ankerl proti Švýcarsku*, § 38).

226. *Specifický případ žaloby poškozeného*: Soud rozlišil mezi trestním oznámením doprovázeným žalobou poškozeného a obžalobou podanou státním zástupcem, který vykonává veřejnou moc a je povinen hájit obecný zájem (*Guigüe a SGEN-CFDT proti Francii* (rozh.)). Na základě toho pak rozhodl, že rozdílné formální podmínky a lhůty pro podání odvolání (kratší pro poškozeného) neporušují princip „rovnosti zbraní“ za předpokladu, že tento opravný prostředek lze smysluplně použít (srov. zvláštní povaha tohoto mechanismu).

227. Soud taktéž prohlásil za slučitelné se zásadou rovnosti zbraní, pokud určité ustanovení omezuje možnost odvolání pro poškozeného, avšak nikoli pro státního zástupce – neboť jejich role a cíle jsou zjevně odlišné (*Berger proti Francii*, § 38).

228. Pokud se týče sporů mezi orgány činnými v trestním řízení a soukromou osobou, orgány činné v trestním řízení mohou mít privilegované postavení, pokud to vyžaduje ochrana právního řádu. Účastník občanskoprávního řízení by tím však neměl být vůči těmto orgánům nepřiměřeně znevýhodněn (*Stankiewicz proti Polsku*, § 68).

(f) DOKAZOVÁNÍ

229. *Obecné zásady*²⁰: Úmluva nestanoví žádná pravidla týkající se důkazů jako takových (*Mantovanelli proti Francii*, § 34). Přípustnost důkazů a způsob jejich hodnocení jsou primárně předmětem vnitrostátní právní úpravy a jejího výkladu vnitrostátními soudy (*García Ruiz proti Španělsku* [velký senát], § 28). Totéž platí i pro důkazní hodnotu a důkazní břemeno (*Tiemann proti Francii a Německu* (rozh.)). Vnitrostátním soudům přísluší také posouzení relevance navrhovaných důkazů (*Centro Europa 7 S.r.l. a Di Stefano proti Itálii* [velký senát], § 198).

- Nicméně úkolem Soudu podle Úmluvy je zjistit, zda řízení jako celek bylo spravedlivé, a to včetně způsobu dokazování (*Elsholz proti Německu* [velký senát], § 66). Soud musí tudíž zjistit, zda byly důkazy předloženy způsobem, který poskytoval záruku spravedlivého řízení (*Blücher proti České republice*, § 65).
- Vnitrostátní soudy jsou povinny řádně posoudit podání, argumenty a důkazy, předložené účastníky řízení (*Van de Hurk proti Nizozemsku*, § 59).

(i) Svědecká výpověď

230. Článek 6 odst. 1 výslovně nezaručuje právo na předvolání svědka a přípustnost svědecké výpovědi je zásadně záležitostí vnitrostátního práva. Nicméně řízení jako celek, včetně způsobu, jakým byly připouštěny důkazy, musí být „spravedlivé“ ve smyslu článku 6 odst. 1 (*Dombo Beheer B.V. proti Nizozemsku*, § 31).

- Jestliže soudy zamítnou návrh na předvolání svědků, jejich rozhodnutí musí být dostatečně odůvodněno a nesmí vykazovat známky svévole: účastník řízení jím nesmí být nepřiměřeně omezen ve svém právu předkládat argumenty na podporu svých tvrzení (*Wierzbicki proti Polsku*, § 45).
- Rozdílný přístup k výsledku svědků účastníků řízení může porušit zásadu „rovnosti zbraní“ (*Ankerl proti Švýcarsku*, § 38): v tomto případě však Soud shledal, že stěžovatel nebyl rozdílným přístupem vůči protistraně podstatně znevýhodněn (§ 38 *in fine*) – naopak *Dombo Beheer B.V. proti Nizozemsku*, (§ 35), kdy bylo jen jednomu z účastníků předmětných událostí dovoleno podat svědectví (porušení).

(ii) Znalecké posudky

231. *Odmítnutí zadat znalecký posudek*:

- odmítnutí zadat znalecký posudek samo o sobě není nespravedlivé; Soud musí zjistit, zda řízení bylo jako celek spravedlivé (*H. proti Francii*, § 61 a 70). Důvody odmítnutí musí být přiměřené;
- odmítnutí zadat posudek z oboru psychologie ve věci péče o dítě a styku s ním musí být rovněž zkoumáno ve světle konkrétních okolností případu (*Elsholz proti Německu* [velký senát], § 66, a *mutatis mutandis Sommerfeld proti Elsholz proti Německu*, [velký senát], § 71);
- v případě únosu dítěte (*Tiemann proti Francii a Německu* (rozh.)) Soud zkoumal, zda odvolací soud dostatečně zdůvodnil zamítnutí stěžovatelova návrhu na vypracování revizního znaleckého posudku, aby zjistil, zda bylo zamítnutí opodstatněné.

232. *Ustanovení znalce*: dodržování zásady kontradiktornosti, stejně jako ostatních procesních záruk zakotvených v článku 6 odst. 1, se vztahuje na řízení před „soudem“; z tohoto ustanovení proto nelze dovodit žádnou obecnou, abstraktní zásadu, že byl-li soudem

²⁰ Viz též pododdíl *Čtvrtá instance*.

ustanoven znalec, musí mít účastníci řízení vždy a za všech okolností možnost účastnit se jím vedených pohovorů nebo nahlížet do dokumentů, z nichž vycházel.

233. Podstatné je, aby účastníci řízení měli možnost řádně se účastnit řízení (*Mantovanelli proti Francii*, § 33).

234. Nedostatek neutrality znalce spolu s jeho postavením a úlohou v řízení může vychýlit rovnováhu ve prospěch jednoho účastníka řízení na úkor druhého, a porušit tak zásadu rovnosti zbraní (*Sara Lind Eggertsdottir proti Islandu*, § 53); podobně může mít znalec v rámci soudního řízení dominantní postavení a značně ovlivňovat soud při posuzování věci (*Yvon proti Francii*, § 37).

235. Znalecký posudek z oboru lékařství vztahující se k odborné oblasti, o níž soudci nemají znalosti, bude mít pravděpodobně rozhodující vliv na jejich posouzení skutkových okolností; jde o zásadní důkaz a strany musejí mít možnost se k němu účinně vyjádřit (*Mantovanelli proti Francii*, § 36; *Storck proti Německu*, § 135).

- Ve věci *Mantovanelli proti Francii* byl porušen článek 6 odst. 1 v důsledku skutečnosti, že stěžovatelé neměli možnost účinně se vyjádřit k závěrům znaleckého posudku, který byl hlavním důkazem.
- Ve věci *Augusto proti Francii* došlo k porušení článku 6 odst. 1 z důvodu nezpřístupnění posudku akreditovaného lékaře o tom, zda stěžovatel splňuje zdravotní kritéria pro přiznání sociální dávky, který mohl mít rozhodující vliv na rozsudek, přestože podle zákona nebyl pro soudce závazný.

236. Pokud jde o práva účastníků řízení vůči znalci: srov. *Feldbrugge proti Nizozemsku*, § 44 (porušení) s *Olsson proti Švédsku (č. 1)*, § 89–91 (nedošlo k porušení). Co se týče požadavku na poskytnutí nepříznivého posudku: *L. proti Spojenému království* (rozh.).

(g) ODŮVODNĚNÍ SOUDNÍCH ROZHODNUTÍ

237. Záruky zakotvené v článku 6 odst. 1 zahrnují i povinnost soudů řádně odůvodňovat svá rozhodnutí (*H. proti Belgii*, § 53). Odůvodněné rozhodnutí je pro účastníky řízení důkazem o tom, že jejich věc byla skutečně projednána.

238. Ačkoli má vnitrostátní soud určitý prostor pro uvážení při volbě argumentů a připouštění důkazů, je povinen vysvětlit svoji činnost tím, že svá rozhodnutí odůvodní (*Suominen proti Finsku*, § 36).

239. Odůvodnění musí účastníkům řízení umožňovat účinné využití případného práva na odvolání (*Hirvisaari proti Finsku*, § 30 *in fine*).

240. Z článku 6 odst. 1 vyplývá soudům povinnost odůvodňovat svá rozhodnutí, nelze jej však chápat tak, že vyžaduje podrobnou odpověď na každý argument (*Van de Hurk proti Nizozemsku*, § 61; *Garcia Ruiz proti Španělsku* [velký senát], § 26; *Jahnke a Lenoble proti Francii* (rozh.); *Perez proti Francii* [velký senát], § 81).

241. Rozsah, v jakém se tato povinnost odůvodnit rozhodnutí uplatní, se může lišit podle povahy soudního rozhodnutí (*Ruiz Torija proti Španělsku*, § 29; *Hiro Balani proti Španělsku*, § 27) a může být určen pouze ve světle okolností daného případu: je nezbytné vzít v úvahu mimo jiné různorodost podání, jež může účastník řízení před soudem činit, a existující rozdíly mezi smluvními státy, pokud jde o zákonná ustanovení, obyčejová pravidla, právní názory a vyhlásování a vyhotovování rozsudků (*Ruiz Torija proti Španělsku*, § 29; *Hiro Balani proti Španělsku*, § 27).

242. Je-li však podání účastníka řízení rozhodující pro výsledek řízení, vyžaduje konkrétní a výslovnou odpověď (*Ruiz Torija proti Španělsku*, § 30; *Hiro Balani proti Španělsku*, § 28).

243. Soudy jsou proto povinny posoudit:

- hlavní argumenty účastníků řízení (*Buzescu proti Rumunsku*, § 67; *Donadze proti Gruzii* §35);
- námitky týkající se práv a svobod zaručených Úmluvou a jejími Protokoly: ty jsou vnitrostátní soudy povinny zkoumat obzvláště přísně a pečlivě (*Wagner a J.M.W.L. proti Lucembursku*, § 96).

244. Článek 6 odst. 1 nevyžaduje, aby odvolací soud podrobněji odůvodnil rozhodnutí, jímž na základě konkrétního zákonného ustanovení nepřipustí dovolání pro jeho nedostatečné vyhlídky na úspěch, aniž by podal bližší vysvětlení (*Burg a ostatní proti Francii*, (rozh.); *Gorou proti Řecku (č. 2)* [velký senát], § 41).

245. Obdobně v případě návrhu na připuštění odvolání, které je podmínkou pro projednání věci nadřízeným soudem a případné vynesení rozsudku, nelze článek 6 odst. 1 vykládat tak, že vyžaduje, aby se i na samotné zamítnutí návrhu vztahoval požadavek podrobného odůvodnění (*Kukkonen proti Finsku č. 2*, § 24; viz též *Bufferne proti Francii* (rozh.))

246. Dále při zamítnutí odvolání může odvolací soud v zásadě jen potvrdit odůvodnění rozhodnutí nižšího soudu (*Garcia Ruiz proti Španělsku* [velký senát], § 26 – naopak viz *Tatishvili proti Rusku*, § 62). Pojem spravedlivého řízení nicméně vyžaduje, aby se vnitrostátní soud, který své rozhodnutí odůvodnil jen stručně, ať už proto, že převzal odůvodnění nižšího soudu, nebo z jiných příčin, skutečně vypořádal s podstatnými otázkami, které mu byly předloženy, a nikoli jen bez dalšího potvrdil závěry nižšího soudu (*Helle proti Finsku*, § 60). Tento požadavek je o to důležitější, pokud účastník řízení neměl možnost přednést svoji věc ve vnitrostátním řízení ústně (*ibid.*).

2. Veřejné projednání

Článek 6 odst. 1

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně ... projednána... soudem zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích... Rozsudek musí být vyhlášen veřejně, avšak tisk a veřejnost mohou být vyloučeny buď po dobu celého nebo části procesu v zájmu mravnosti, veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti v demokratické společnosti, nebo když to vyžadují zájmy nezletilých nebo ochrana soukromého života účastníků, anebo v rozsahu považovaném soudem za zcela nezbytný pokud by, vzhledem ke zvláštním okolnostem, veřejnost řízení mohla být na újmu zájmům spravedlnosti.“

(a) JEDNÁNÍ

247. *Obecné zásady*: účastníci řízení mají právo na veřejné jednání v zásadě vždy, pokud se neuplatní žádná z výjimek vyjmenovaných ve druhé větě článku 6 odst. 1 (viz výše a další vysvětlení níže). Veřejné jednání chrání účastníky řízení před tím, aby spravedlnost byla vykonávána tajně, bez veřejné kontroly. Zviditelnění výkonu spravedlnosti přispívá k dosažení cíle článku 6 odst. 1, a sice spravedlivého řízení, (*Diennet proti Francii*, § 33; *Martinie proti Francii* [velký senát], § 39).

248. Pro zjištění, zda je řízení před soudem v souladu s požadavkem veřejnosti, je nutné posuzovat toto řízení jako celek (*Axen proti Německu*, § 28).

249. V řízení před soudem první a jediné instance zahrnuje právo na „veřejné projednání“ ve smyslu článku 6 odst. 1 také právo na „ústní jednání“ (*Fredin proti Švédsku (č. 2)*, § 21–22; *Allan Jacobsson proti Švédsku (č. 2)*, § 46; *Göç proti Turecku* [velký senát], § 47), pokud

výjimečné okolnosti neodůvodňují upuštění od tohoto jednání (*Hesse-Anger proti Německu*, (rozh.)).

250. Výjimečnost okolností, jež mohou být důvodem pro upuštění od ústního jednání, je v podstatě dána povahou záležitostí, o nichž má příslušný vnitrostátní soud rozhodovat, nikoli z četností takových situací (*Miller proti Švédsku*, § 29; *Martinie proti Francii* [velký senát], § 41).

251. Absence jednání před soudem druhé a třetí instance může být odůvodněna zvláštními rysy dotyčného řízení za předpokladu, že jednání proběhlo v první instanci (*Helmerts proti Švédsku*, § 36, naproti tomu viz § 38–39). Řízení o přípustnosti opravného prostředku a řízení pouze o právních otázkách (na rozdíl od řízení o otázkách skutkových) tedy může vyhovět požadavkům článku 6 odst. 1, i když dotčený účastník neměl možnost být osobně vyslechnut odvolacím nebo kasačním soudem (*Miller proti Švédsku*, § 30).

252. Z uvedeného plyne, že pokud nejsou dány výjimečné okolnosti odůvodňující upuštění od jednání, z práva na veřejné projednání podle článku 6 odst. 1 vyplývá právo na ústní jednání alespoň v jedné instanci (*Fischer proti Rakousku*, § 44; *Salomonsson proti Švédsku*, § 36).

253. Občanskoprávní řízení ve věci samé, jež je na základě obecně platného a bezvýjimečného pravidla vedeno nevěřejně, aniž by měl jeho účastník možnost požádat o veřejné jednání s poukazem na zvláštní okolnosti jeho případu, nemůže být v zásadě považováno za slučitelné s článkem 6 odst. 1 Úmluvy; s výjimkou zcela mimořádných okolností musejí mít účastníci řízení alespoň možnost požádat o veřejné jednání, ačkoli soud může jejich žádost zamítnout a s ohledem na okolnosti případu a z příslušných důvodů vést jednání s vyloučením veřejnosti (*Martinie proti Francii* [velký senát], § 42).

254. A konečně, absence jednání v rozhodující fázi řízení může, ale také nemusí být dostatečně napravena v jeho pozdější fázi (*Le Compte, Van Leuven a De Meyere proti Belgii*, § 60–61; *Malhous proti České republice* [velký senát], § 62).

255. *Zvláštní případy:*

- jednání nemusí být zapotřebí, pokud nevystávají žádné otázky věrohodnosti nebo sporné skutečnosti, jež vyžadují projednání, a soud může ve věci spravedlivě a racionálně rozhodnout na základě podání stran a dalších písemných materiálů (*Döry proti Švédsku*, § 37; *Saccoccia proti Rakousku*, § 73);
- Soud rovněž akceptoval, že upuštění od jednání může být odůvodněné v případech vyvolávajících pouze právní otázky omezeného rozsahu (*Allan Jacobsson proti Švédsku* (č. 2), § 48–49; *Valová a ostatní proti Slovensku*, § 65–68) anebo které nejsou nijak zvlášť složité (*Varela Assalino proti Portugalsku* (rozh.); *Speil proti Rakousku* (rozh.));
- totéž platí o vysoce odborných otázkách. Soud zohlednil odbornou povahu sporů o dávky sociálního zabezpečení, které lze lépe řešit písemnou než ústní formou. Opakovaně rozhodl, že v této oblasti mohou vnitrostátní orgány s ohledem na požadavky efektivity a úspornosti upustit od jednání, neboť systematické konání ústních jednání by mohlo být na překážku rychlosti, s níž je třeba postupovat v řízení o sociálním zabezpečení (*Schuler-Zraggen proti Švýcarsku*, § 58; *Döry proti Švédsku*, § 41; naproti tomu viz *Salomonsson proti Švédsku*, § 39–40).

256. Ústní jednání bude naopak považováno za nezbytné například tehdy, pokud do pravomoci soudu spadají otázky právní i významné otázky skutkové (*Fischer proti Rakousku*, § 44), nebo posouzení otázky, zda příslušné orgány správně zjistily skutkový stav (*Malhous proti České republice* [velký senát], § 60), za situace, kdy si soud musí o stěžovateli učinit bezprostřední dojem, aby mu mohl přiznat právo osobně nebo prostřednictvím zástupce

objasnit svoji osobní situaci (*Miller proti Švédsku*, § 34, *in fine*; *Andersson proti Švédsku*, § 57) – například pokud by stěžovatel měl být vyslechnut ohledně skutečností týkajících se osobní újmy významných pro výši náhrady (*Göç proti Turecku* [velký senát], § 51; *Lorenzetti proti Itálii*, § 33) – nebo aby si soud mohl mimo jiné i tímto způsobem ujasnit některé skutečnosti (*Fredin proti Švédsku* (č. 2), § 22; *Lundevall proti Švédsku*, § 39).

257. *Přítomnost tisku a veřejnosti*: právo na veřejné projednání znamená v zásadě veřejné slyšení před příslušným soudem. Článek 6 odst. 1 nicméně soudům nezakazuje rozhodnout, že s ohledem na zvláštní okolnosti případu se od této zásady odchýlí (*Martinie proti Francii* [velký senát], § 40). Text článku 6 odst. 1 obsahuje několik výjimek z tohoto pravidla.

258. „[T]isk a veřejnost mohou být vyloučeny buď po dobu celého nebo části procesu“:

- „v zájmu mravnosti, veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti v demokratické společnosti“ (*B. A P. proti Spojenému království*, § 39; *Zagorodnikov proti Rusku*, § 26);
- „když to vyžadují zájmy nezletilých nebo ochrana soukromého života účastníků“: zájmy nezletilých nebo ochrana soukromého života účastníků řízení to vyžadují například v řízeních o pobytu nezletilých po odloučení rodičů ve sporech mezi členy téže rodiny (*B. A P. proti Spojenému království*, § 38); v případech, kdy se jedná o umístění dítěte do veřejného zařízení, musí být důvody pro vyloučení věci z veřejné kontroly podrobeny pečlivému zkoumání (*Moser proti Rakousku*, § 97). Pokud jde o kárné řízení proti lékaři, vedení řízení s vyloučením veřejnosti může být odůvodněno potřebou chránit lékařské tajemství a soukromý život pacientů, je však naprosto nezbytné, aby to vyžadovaly okolnosti (*Diennet proti Francii*, § 34; a pro příklad řízení proti advokátu viz *Hurter proti Švýcarsku*, § 30–32).
- „anebo v rozsahu považovaném soudem za zcela nezbytný pokud by, vzhledem ke zvláštním okolnostem, veřejnost řízení mohl být na újmu zájmům spravedlnosti“: otevřenost a veřejnost soudního řízení může být omezena za účelem ochrany bezpečnosti a soukromí svědků anebo podpory svobodné výměny informací a názorů při výkonu spravedlnosti (*B. a P. proti Spojenému království*, § 38; *Osinger proti Rakousku*, § 45).

259. *Vzdání se práva na veřejné projednání*: litera ani duch článku 6 odst. 1 nebrání jednotlivci vzdát se z vlastní svobodné vůle práva na veřejné projednání, buď výslovně, nebo konkludentně, avšak toto vzdání se musí být učiněno jednoznačným způsobem a nesmí být v rozporu s žádným významným veřejným zájmem (*Le Compte, Van Leuven a De Meyere proti Belgii*, § 59; *Håkansson a Sturesson proti Švédsku*, § 66; *Exel proti České republice*, § 46). Stěžovateli musí být také včas doručeno předvolání (*Yakovlev proti Rusku*, § 20–22).

260. *Podmínky pro vzdání se práva na veřejné projednání*: dotyčná osoba musí projevit souhlas (*Le Compte, Van Leuven a De Meyere proti Belgii*, § 59) z vlastní svobodné vůle (*Albert a Le Compte proti Belgii*, § 35). Práva je možno se vzdát výslovně nebo konkludentně (*Le Compte, Van Leuven a De Meyere proti Belgii*, § 59), avšak vždy tak musí být učiněno jednoznačným způsobem (*Albert a Le Compte proti Belgii*, § 35 a *Håkansson a Sturesson proti Švédsku*, § 67)) a nikoli v rozporu s významným veřejným zájmem (*Håkansson a Sturesson proti Švédsku*, § 66).

261. Nepožádala-li dotyčná osoba o veřejné jednání, nemusí to nutně znamenat, že se práva na jeho konání vzdala; je třeba vzít v potaz příslušné vnitrostátní právo (*Exel proti České republice*, § 47; *Göç proti Turecku* [velký senát], § 48 *in fine*). Otázka, zda stěžovatel požádal o veřejné projednání, je bez významu, jestliže příslušné vnitrostátní právo takovou možnost výslovně vylučuje (*Eisenstecken proti Rakousku*, § 33).

262. Příklady: vzdání se práva na veřejné projednání v kárném řízení: *Le Compte, Van Leuven a De Meyere proti Belgii*, § 59; *H. proti Belgii*, § 54. Jednoznačné vzdání se práva na veřejné projednání viz *Schuler-Zraggen proti Švýcarsku*, § 58; naproti tomu viz *Exel proti České republice*, § 48–53).

(b) VYDÁNÍ ROZHODNUTÍ

263. Veřejný charakter řízení před soudními orgány chrání účastníky řízení před tím, aby spravedlnost byla vykonávána tajně, bez veřejné kontroly (*Fazliyski proti Bulharsku*, § 69, pokud jde o záležitost klasifikovanou jako tajná: porušení). Jedná se také o prostředek zachování důvěry v soudy (*Pretto a ostatní proti Itálii*, § 21).

264. Článek 6 odst. 1 stanoví, že „[r]ozsudek musí být vyhlášen veřejně“, z čehož by na první pohled vyplývalo, že je nezbytné jeho hlasité přečtení při veřejném jednání. Soud však dospěl k závěru, že slučitelný s článkem 6 odst. 1 může být i „jiný způsob zveřejnění rozsudku“ (*Moser proti Rakousku*, § 101).

265. Pro zjištění, zda jsou formy zveřejnění upravené vnitrostátním právem slučitelné s požadavkem na veřejné vyhlášení rozsudku ve smyslu článku 6 odst. 1, „musí být způsob, jímž má být rozsudek podle vnitrostátního práva zveřejněn... v každém případě posouzen ve světle zvláštních rysů daného řízení a s ohledem na předmět a účel článku 6 odst. 1“ (*Pretto a ostatní proti Itálii*, § 26, a *Axen proti Německu*, § 31). Cíle, který v tomto kontextu článek 6 odst. 1 sleduje – totiž zajištění veřejné kontroly nad soudní mocí se zřetelem k ochraně práva na spravedlivé řízení – musí být dosaženo v průběhu soudního řízení, jež musí být bráno v potaz jako celek (*Axen proti Německu*, § 32).

266. Pokud není rozsudek vyhlášován veřejně, musí být zjištěno, zda bylo dostatečného zveřejnění dosaženo jinými prostředky.

267. V následujících případech bylo dostatečné zveřejnění zajištěno jinými prostředky než veřejným vyhlášením:

- vyšší soudy, které veřejně nevyhlásily rozhodnutí o zamítnutí dovolání: pro posouzení otázky, zda způsob vynesení rozsudku kasačním soudem vyhověl požadavkům článku 6 odst. 1, je nutné vzít v potaz soudní řízení vedené ve vnitrostátním právním řádu jako celek a roli soudu v tomto řízení (*Pretto a ostatní proti Itálii*, § 27). Soud v této věci neshledal porušení článku 6 odst. 1 a zabýval se v ní zejména fází řízení vedenou před těmito soudy, jimi provedeným posouzením (omezeným na právní otázky) a rozsudky, kterými tyto soudy potvrdily rozhodnutí nižších instancí, aniž tím došlo ke změně stěžovatelova postavení. Ve světle těchto skutečností dospěl k závěru, že požadavku na veřejné vyhlášení bylo učiněno za dost tím, že plný text rozsudku byl zpřístupněn veřejnosti uložení v soudní kanceláři (*Pretto a ostatní proti Itálii*, § 27–28) nebo že byl bez jednání vynesena rozsudek potvrzující veřejně vyhlášený rozsudek soudu nižšího stupně (*Axen proti Německu*, § 32);
- soud prvního stupně: Soud nezjistil porušení ve věci, v níž odvolací soud veřejně vynesl rozsudek shrnující a potvrzující rozhodnutí soudu prvního stupně, který provedl ústní jednání, ale rozsudek nevynesl veřejně (*Lamanna proti Rakousku*, § 33–34);
- případy týkající se trvalého pobytu dětí: vnitrostátní orgány sice mají právo vést tato řízení s vyloučením veřejnosti s ohledem na ochranu soukromí dětí a účastníků řízení a aby se předešlo poškození zájmů spravedlnosti, neboť veřejné vyhlášení rozsudku by tyto cíle do značné míry zmařilo, avšak požadavek na veřejné vyhlášení rozsudku podle článku 6 odst. 1 bude naplněn, pokud každý, kdo prokáže právní zájem, bude smět nahlédnout do plného znění takového rozhodnutí nebo získat jeho kopii a jestliže nejvýznamnější rozhodnutí jsou obvykle zveřejňována, což umožňuje veřejnosti

podrobně se seznámit s obecnou rozhodovací praxí soudů v podobných případech a se zásadami, které se při tom uplatňují (*B. a P. proti Spojenému království*, § 47).

268. V následujících případech vedlo nevyhlášení rozsudku veřejně k závěru o porušení:

- ve sporu o pobytu dítěte mezi rodičem a veřejnou institucí: poskytnutí přístupu do spisu osobám, jež prokázaly právní zájem na věci, a zveřejňování rozhodnutí zvláštního významu (většinou odvolacích soudů nebo nejvyššího soudu) nepostačovalo ke splnění požadavků na veřejnost podle článku 6 odst. 1 (*Moser proti Rakousku*, § 102–103);
- když soudy prvního a druhého stupně v neveřejném jednání zkoumaly požadavek na odškodnění za vazbu, aniž by jejich rozhodnutí byla vynesena veřejně či bylo jejich zveřejnění dostatečně zajištěno jinými prostředky (*Werner proti Rakousku*, § 56–60).

269. Případy, kdy byl veřejně přečten jen výrok rozsudku: je nutno zjistit, zda měla veřejnost k odůvodnění rozsudku, který nebyl veřejně čten, přístup jinými prostředky, a pokud ano, pak musí být posouzeno, zda použité způsoby zveřejnění umožnily podrobit rozsudek veřejné kontrole (*Ryakib Biryukov proti Rusku*, § 38–46 a tamtéž uvedené odkazy, § 33–36). Jelikož odůvodnění, které by umožnilo seznámit se s důvody zamítnutí stěžovatelových nároků, nebylo přístupné pro veřejnost, cíle sledovaného článkem 6 odst. 1 nebylo dosaženo (*ibid.*, § 45).

3. Délka řízení

Článek 6 odst. 1

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla... v přiměřené lhůtě projednána... soudem..., který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích...“

270. Požadavkem na projednání záležitostí v „*přiměřené lhůtě*“ Úmluva podtrhuje význam výkonu spravedlnosti bez průtahů, které by mohly ohrozit její účinnost a důvěryhodnost (*H. proti Francii*, § 58; *Katte Klitsche de la Grange proti Itálii*, § 61). Článek 6 odst. 1 zavazuje smluvní státy k tomu, aby své právní systémy uspořádaly způsobem, který umožní soudům plnit různé požadavky na ně kladené.

271. Soud opakovaně zdůraznil význam výkonu spravedlnosti bez průtahů, které by mohly ohrozit její účinnost a důvěryhodnost (*Scordino proti Itálii (č. 1)* [velký senát], § 224). Opakované a časté porušování povinností státem představuje praxi, která je neslučitelná s Úmluvou (*Bottazzi proti Itálii* [velký senát], § 22).

(a) URČENÍ DÉLKY SOUDNÍHO ŘÍZENÍ

272. Pokud jde o počátek rozhodného období, lhůta obvykle začíná běžet okamžikem, kdy je podána žaloba k příslušnému soudu (*Poiss proti Rakousku*, § 50; *Bock proti Německu*, § 35), ledaže je zahájení soudního řízení podmíněno předchozím podáním ke správnímu orgánu; v takovém případě může rozhodné období zahrnovat i povinné předběžné správní řízení (*König proti Německu*, § 98; *X. proti Francii*, § 31; *Kress proti Francii* [velký senát], § 90).

273. Za určitých okolností tak může přiměřená lhůta začít běžet ještě před oznámením zahájení řízení před soudem, k němuž stěžovatel podává žalobu (*Golder proti Spojenému království*, § 32 *in fine*; *Erkner a Hofauer proti Rakousku*, § 64; *Vilho Eskelinen a další proti Finsku* [velký senát], § 65). Jedná se však o výjimku akceptovanou

například v případech, kdy nezbytným předpokladem řízení byly určité předběžné kroky (*Blake proti Spojenému království*, § 40).

274. Článek 6 odst. 1 může být použitelný také na řízení, jež sice nemá výlučně soudní charakter, avšak úzce souvisí s dohledem soudního orgánu. Takovým řízením bylo **například** nesporné řízení o rozdělení nemovité věci, které bylo vedeno před dvěma notáři, avšak nařízeno a schváleno bylo soudem (*Siegel proti Francii*, § 33–38). Délka řízení před notáři byla proto zohledněna při určení přiměřené lhůty.

275. Pokud jde o konec rozhodného období, toto období zpravidla sahá přes celé předmětné řízení, včetně řízení odvolacího (*König proti Německu*, § 98 *in fine*), a končí rozhodnutím, jímž je spor skončen (*Poiss proti Rakousku*, § 50). Požadavek přiměřené lhůty se tedy vztahuje na všechna stádia soudního řízení, jejichž cílem je vyřešení sporu, včetně fází následujících po vydání rozsudku ve věci samé (*Robins proti Spojenému království*, § 28–29).

276. Pro účely výpočtu rozhodného období je proto nutné považovat za nedílnou součást řízení i výkon rozhodnutí vydaného kterýmkoli soudem (*Martins Moreira proti Portugalsku*, § 44; *Silva Pontes proti Portugalsku*, § 33; *Di Pede proti Itálii*, § 24). Lhůta běží, dokud není právo uplatňované v řízení skutečně vykonáno (*Estima Jorge proti Portugalsku*, § 36–38).

277. Řízení před ústavním soudem je zohledňováno v případech, kdy tento soud sice nemá pravomoc rozhodnout o merituu věci, avšak jeho rozhodnutí může ovlivnit výsledek sporu dosažený před obecnými soudy (*Deumeland proti Německu*, § 77; *Süßmann proti Německu* [velký senát], § 39; *Pammel proti Německu*, § 51–57). Nicméně povinnost projednat věc v přiměřené lhůtě nemůže být vykládána stejným způsobem jako v případě obecných soudů (*Süßmann proti Německu* [velký senát], § 56; *Oršuš a ostatní proti Chorvatsku* [velký senát], § 109).

278. Konečně pokud jde o přistoupení vedlejších účastníků do občanskoprávního řízení, je třeba rozlišovat následující situace: pokud stěžovatel přistoupil do vnitrostátního řízení pouze sám za sebe, začíná rozhodné období běžet od tohoto dne, zatímco pokud oznámil úmysl pokračovat v řízení jako dědic, může namítat celkovou délku řízení (*Scordino proti Itálii* (č. 1), § 220).

(b) POSOUZENÍ POŽADAVKU PŘIMĚŘENÉ LHŮTY

(i) Zásady

279. Posouzení lhůty v konkrétním případě: přiměřenost délky řízení ve smyslu článku 6 odst. 1 musí být vždy posuzována podle konkrétních okolností (*Frydlender proti Francii* [velký senát], § 43), jež mohou vyžadovat globální posouzení (*Obermeier proti Rakousku*, § 72; *Comingersoll S.A. proti Portugalsku* [velký senát], § 23).

280. Je nutno brát v úvahu řízení jako celek (*König proti Německu*, § 98 *in fine*).

- Jednotlivé průtahy sice samy o sobě nemusejí vyvolávat žádnou otázku, avšak pokud budou posuzovány společně a kumulativně, mohou mít za následek překročení přiměřené lhůty (*Deumeland proti Německu*, § 90).
- Průtah v některé fázi řízení může být přípustný, pokud není celková délka řízení nepřiměřená (*Pretto a ostatní proti Itálii*, § 37).
- „[D]louhá období, během nichž řízení... vázne...“, aniž by k nim bylo poskytnuto jakékoli vysvětlení, nelze akceptovat (*Beaumartin proti Francii*, § 33).

281. Použitelnost článku 6 odst. 1 na předběžné řízení bude záviset na splnění určitých podmínek (*Micallef proti Maltě* [velký senát], § 83–86)²¹.

²¹ Viz kapitolu *Působnost*.

282. Řízení o postoupení předběžné otázky SDES/SDEU se nezapočítává²² (*Pafitis a ostatní proti Řecku*, § 95).

(ii) Kritéria

283. Přiměřenost délky soudního řízení musí být posuzována ve světle následujících kritérií vytyčených judikaturou Soudu: složitost případu, chování stěžovatele a dotčených orgánů a význam předmětu řízení pro stěžovatele (*Comingersoll S.A. proti Portugalsku* [velký senát]; *Frydender proti Francii* [velký senát], § 43; *Sürmeli proti Německu* [velký senát], § 128).

▪ **Složitost případu**

284. Složitost případu se může týkat jak skutkového stavu, tak právního posouzení (*Katte Klitsche de la Grange proti Itálii*, § 55; *Papachelas proti Řecku* [velký senát] § 39). Může **například** souviset s existencí většího počtu účastníků řízení (*H. proti Spojenému království*, § 72) nebo nutností opatřit různé důkazy (*Humen proti Polsku* [velký senát] § 63).

285. Složitost vnitrostátního řízení může vysvětlovat jeho délku (*Tierce proti San Marinu*, § 31).

▪ **Chování stěžovatele**

286. Článek 6 odst. 1 od stěžovatelů nevyžaduje, aby aktivně spolupracovali se soudními orgány; stěžovatelům rovněž není možno klást za vinu, že plně využívají opravné prostředky, které mají podle vnitrostátního práva k dispozici (*Erkner a Hofauer proti Rakousku*, § 68).

287. Od dotyčné osoby se pouze požaduje, aby postupovala s dostatečnou péčí při provádění procesních úkonů, které se jí týkají, aby se neuchylovala se ke zdržovací taktice a aby využila možností zkrácení řízení, které jí nabízejí vnitrostátní právní předpisy (*Unión Alimentaria Sanders S.A. proti Španělsku*, § 35).

288. Chování stěžovatelů je objektivní skutečností, která nemůže být přičítána žalovanému státu a na kterou je nutné brát zřetel při rozhodování, zda byla či nebyla překročena přiměřená lhůta ve smyslu článku 6 odst. 1 (*Poiss proti Rakousku*, § 57; *Wiesinger proti Rakousku*, § 57; *Humen proti Polsku* [velký senát], § 66). Období nečinnosti nemohou být ospravedlněna pouze chováním stěžovatele.

289. Některé **příklady** k chování stěžovatele:

- liknavost účastníků řízení při předkládání podání může rozhodujícím způsobem přispět ke zpomalení řízení (*Vernillo proti Francii*, § 34);
- časté/opakované změny právního zástupce (*König proti Německu*, § 103);
- návrhy nebo opomenutí, jež mají vliv na průběh řízení (*Acquaviva proti Francii*, § 61);
- pokus o dosažení smírného urovnání (*Pizzetti proti Itálii* § 18; *Laino proti Itálii* [velký senát] § 22);
- řízení zahájené nedopatřením u nepříslušného soudu (*Beaumartin proti Francii*, § 33).

290. Vnitrostátním orgánům sice nemůže být přičítána odpovědnost za chování žalovaného, avšak skutečnost, že se jedna ze stran uchyluje ke zdržovací taktice, je nezprošťuje povinnosti zajistit skončení řízení v přiměřené lhůtě (*Mincheva proti Bulharsku*, § 68).

²² Soudní dvůr Evropských společenství/Soudní dvůr Evropské unie.

• Postup příslušných orgánů

291. Pouze průtahy přičitatelné státu mohou být důvodem k závěru o nesplnění požadavku „*přiměřené lhůty*“ (*Buchholz proti Německu*, § 49; *Papageorgiou proti Řecku*, § 40; *Humen proti Polsku* [velký senát], § 66). Stát je zodpovědný za všechny své orgány: nikoli pouze za soudní orgány, nýbrž za všechny veřejné instituce (*Martins Moreira proti Portugalsku*, § 60).

292. Ani v právních systémech postavených na zásadě, že procesní iniciativa spočívá na účastnících řízení, chování těchto účastníků nezabavuje soudy povinnosti zajistit urychlený průběh řízení, jak to vyžaduje článek 6 odst. 1 (*Pafitis a ostatní proti Řecku*, § 93; *Tierce proti San Marinu*, § 31; *Sürmeli proti Německu* [velký senát], § 129).

293. Totéž platí, je-li v řízení zapotřebí součinnosti znalce: odpovědnost za přípravu řízení a jeho plynulý průběh nese soudce (*Capuano proti Itálii*, § 30–31; *Versini proti Francii*, § 29; *Sürmeli proti Německu* [velký senát], § 129).

294. Je na smluvních státech, aby uspořádaly své právní systémy takovým způsobem, aby jejich soudy byly schopny zaručit každému právo dosáhnout pravomocného rozhodnutí sporu o občanská práva nebo závazky v přiměřené lhůtě (*Scordino proti Itálii (č. 1)* [velký senát], § 183, a *Sürmeli proti Německu* [velký senát], § 129).

295. Jakkoli se tato povinnost vztahuje také na ústavní soud, v tomto případě nemůže být vykládána stejným způsobem jako ve vztahu k obecným soudům. Někdy je nezbytné, aby ústavní soud jakožto strážce ústavnosti zohlednil i jiné okolnosti než jen pořadí, v němž jsou jednotlivé případy zapsány do seznamu projednávaných věcí, například povahu případu a jeho význam z politického a společenského hlediska (srovnej *Süßmann proti Německu* [velký senát], § 56–58; *Voggenreiter proti Německu*, § 51–52; *Oršuš a ostatní proti Chorvatsku* [velký senát], § 109). Článek 6 odst. 1 sice vyžaduje, aby soudní řízení bylo vedeno bez průtahů, klade však zároveň důraz na obecnější zásadu řádného výkonu spravedlnosti (*Von Maltzan a ostatní proti Německu* (rozh.) [velký senát], § 132). Chronické přetížení však nadměrnou délkou řízení ospravedlnit nemůže (*Probstmeier proti Německu*, § 64).

296. Vzhledem k tomu, že je na členských státech, aby uspořádaly svůj právní systém způsobem, který bude zaručovat právo na dosažení soudního rozhodnutí v přiměřené lhůtě, nelze brát zřetel na nadměrné pracovní vyčerpání (*Vocaturu proti Itálii*, § 17; *Cappello proti Itálii*, § 17). Nicméně dočasný nárůst objemu nevyřešených případů nezakládá odpovědnost státu, pokud přijal přiměřeně rychle nápravná opatření pro zvládnutí této výjimečné situace (*Buchholz proti Německu*, § 51). Mezi metody, jichž lze využít pro dočasné urychlení, patří řešení případů v pořadí stanoveném nikoli pouze podle data jejich předložení soudu, ale též podle jejich naléhavosti a důležitosti a zejména podle významu předmětu řízení pro dotčené osoby. Pokud však tento stav trvá delší dobu a stává se systémovým problémem, podobné metody už nejsou dostačující a stát musí zajistit přijetí účinných opatření (*Zimmermann a Steiner proti Švýcarsku*, § 29; *Guincho proti Portugalsku*, § 40). Skutečnost, že se podobné hromadění nevyřízených případů stalo běžným jevem, nadměrnou délkou řízení neospravedlňuje (*Unión Alimentaria Sanders S.A. proti Španělsku*, § 40).

297. Zahájení reformy s cílem urychlit projednávání případů neospravedlňuje případné průtahy, neboť státy jsou povinny zajistit, aby podobná opatření nabyla účinnosti a byla implementována způsobem, který nezpůsobí průtahy v probíhajících řízeních (*Fisanotti proti Itálii*, § 22). V této souvislosti platí, že přiměřenost prostředků nápravy zavedených členským státem za účelem předcházení nebo nápravy problému nadměrně dlouhých soudních řízení musí být posuzována ve světle zásad vytyčených Soudem (*Scordino proti Itálii (č. 1)* [velký senát], § 178 a násl. a § 223).

298. Stát byl shledán odpovědným za nedodržení požadavku přiměřené lhůty také v případě, kdy soud věnoval nepřiměřené úsilí otázce stěžovatelova duševního stavu. Vnitrostátní soudy měly v tomto ohledu neustále pochybnosti, ačkoli existovalo pět posudků potvrdzujících stěžovatelovo duševní zdraví a byly zamítnuty dvě žádosti o ustanovení opatrovníka; soudní řízení kromě toho trvalo více než devět let (*Bock proti Německu*, § 47).

299. Stávka členů advokátní komory sama o sobě nemůže založit odpovědnost státu ve vztahu k požadavku na „*přiměřenou lhůtu*“; nicméně pro účely rozhodnutí, zda byl tento požadavek naplněn, je třeba zohlednit případnou snahu státu o zkrácení takto vzniklého prodlení (*Papageorgiou proti Řecku*, § 47).

300. Jestliže je řízení prodlužováno opakovanou změnou soudce, který se musí vždy nejprve důkladně seznámit se spisem, stát tím není zproštěn svých povinností vyplývajících z požadavku na přiměřenou lhůtu, neboť jeho úkolem je zajistit po organizační stránce řádný výkon spravedlnosti (*Lechner a Hess proti Rakousku*, § 58).

• Význam předmětu řízení

301. **Příklady kategorií sporů, které svojí povahou vyžadují obzvláště rychlé projednání:**

- zvláštní péči je třeba věnovat záležitostem týkajícím se osobního stavu a svéprávnosti (*Bock proti Německu*, § 49; *Laino proti Itálii* [velký senát], § 18; *Mikulíć proti Chorvatsku*, § 44);
- případy týkající se svěřením dítěte do péče je nutno vyřizovat bezodkladně (*Hokkanen proti Finsku*, § 72; *Niederböster proti Německu*, § 39), obzvláště pokud by plynutím času mohlo mít nenapravitelné důsledky pro vztah mezi rodičem a dítětem (*Tsikakis proti Německu*, § 64 & 68) – obdobně vyžadují urychlené projednání případy týkající se rodičovské odpovědnosti a práv na styk s dítětem (*Paulsen-Medalen a Svensson proti Švédsku*, § 39; *Laino proti Itálii* [velký senát], § 22);
- pracovněprávní spory svojí podstatou vyžadují urychlené rozhodnutí (*Vocaturu proti Itálii*, § 17) – ať už je předmětem řízení možnost vykonávat svobodné povolání (*Thlimmenos proti Řecku* [velký senát], § 60 a 62), veškerá možnost profesní obživy stěžovatele (*König proti Německu*, § 111), další trvání stěžovatelova pracovního poměru (*Garcia proti Francii*, § 14), neplatnost výpovědi (*Buchholz proti Německu*, § 52; *Frydlender proti Francii* [velký senát], § 45), suspendování stěžovatele (*Obermeier proti Rakousku*, § 72), jeho převedení na jiné pracoviště (*Sartory proti Francii*, § 34) nebo jeho opětovné jmenování do funkce (*Ruotolo proti Itálii*, § 117), nebo v případech, kdy je požadovaná částka pro stěžovatele životně důležitá (*Doustaly proti Francii*, § 48). Tato kategorie zahrnuje i spory o důchody (*Borgese proti Itálii*, § 18);
- výjimečná rychlost řízení se od orgánů vyžaduje v případě stěžovatele, který trpí „*nevyléčitelnou nemocí*“ a má „*omezenou vyhlídku na dožití*“: *X. proti Francii*, § 47; *A. a ostatní proti Dánsku*, § 78–81.

302. **Další precedenty**

- Zvláště svědomitého postupu ze strany příslušných soudních orgánů bylo zapotřebí při šetření stížnosti osoby, která tvrdila, že se stala terčem policejního násilí (*Caloc proti Francii*, § 120).
- V případě, kdy převážnou část zdrojů stěžovatele tvořil jeho invalidní důchod, pro něj mělo soudní řízení, jímž se domáhal zvýšení tohoto důchodu kvůli zhoršenému zdravotnímu zdravotního stavu, zvláštní význam, což bylo pro vnitrostátní orgány důvodem ke zvláště rychlému postupu (*Mocié proti Francii*, § 22).

- Zvláštní péči vnitrostátních orgánů vyžadoval případ žaloby o náhradu škody podané stěžovatelkou, která utrpěla fyzickou újmu, a v době, kdy uplatnila svůj nárok jako poškozená, jí bylo 65 let (*Codarcea proti Rumunsku*, § 89).
- Předmětem řízení může být pro stěžovatele také právo na vzdělání (*Oršuš a ostatní proti Chorvatsku* [velký senát], § 109).

REJSTRÍK CITOVANÝCH ROZSUDKŮ A ROZHODNUTÍ

Soud vydává rozsudky a rozhodnutí v angličtině nebo ve francouzštině, svých dvou úředních jazycích. Hypertextové odkazy na případy citované v této příručce odkazují na původní text rozsudku či rozhodnutí. Rozsudky a rozhodnutí Soudu lze nalézt v databázi HUDOC na webových stránkách Soudu (www.echr.coe.int). HUDOC také obsahuje překlady mnoha důležitých případů do dalších zhruba dvaceti neúředních jazyků a odkazy na přibližně stovku online sbírek judikatury vytvořených třetími subjekty.

Není-li v závorce uvedeno jinak, veškeré odkazy směřují na rozsudky Soudu ve věci samé. Zkratka „(rozh.)“ znamená, že se jedná o citaci rozhodnutí, a poznámka „[velký senát]“, že případ byl projednáván velkým senátem.

A. proti Spojenému království, č. 35373/97, ESLP 2002-X
Acimović proti Chorvatsku, č. 61237/00, ESLP 2003-XI
Acquaviva proti Francii, 21. listopadu 1995, série A č. 333-A
Aerts proti Belgii, 30. července 1998, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1998-V*
Agrokompleks proti Ukrajině, č. 23465/03, 6. října 2011
Air Canada proti Spojenému království, 5. května 1995, Série A č. 316-A
Airey proti Irsku, 9. října 1979, Série A č. 32
Aït-Mouhoub proti Francii, 28. října 1998, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1998-VIII*
Aksoy proti Turecku, 18. prosince 1996, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1996-VI*
Alaverdyan proti Arménii, (rozh.), č. 4523/04, 24. srpna 2010
Al-Adsani proti Spojenému království [velký senát], č. 35763/97, ESLP 2001-XI
Alatulkkila a ostatní proti Finsku, č. 33538/96, 28. července 2005
Albert a Le Compte proti Belgii, 10. února 1983, Série A č. 58
Albu a ostatní proti Rumunsku, č. 34796/09 a 60 dalších, 10. května 2012
Alexandre proti Portugalsku, č. 33197/09, 20. listopadu 2012
Allan Jacobsson proti Švédsku (č. 2), 19. února 1998, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1998-I*
Amat-G Ltd a Mebaghishvili proti Gruzii, č. 2507/03, ESLP 2005-VIII
Anagnostopoulos a ostatní proti Řecku, č. 39374/98, ESLP 2000-XI
Anđelković proti Srbsku, č. 1401/08, 9. dubna 2013
Andersson proti Švédsku, č. 17202/04, 7. prosince 2010
Andrejeva proti Lotyšsku [velký senát], č. 55707/00, ESLP 2009
Andret a ostatní proti Francii (rozh.), č. 1956/02, 25. května 2004
Andronicou a Constantinou proti Kypru, 9. října 1997, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1997-VI*
Andronikashvili proti Gruzii (rozh.), č. 9297/08, 22. června 2010
Ankerl proti Švýcarsku, 23. října 1996, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1996-V*
Annoni di Gussola a ostatní proti Francii, č. 31819/96 a 33293/96, ESLP 2000-XI
APEH Üldözötteinek Szövetsége a ostatní proti Maďarsku, č. 32367/96, ESLP 2000-X
Apostol proti Gruzii, č. 40765/02, ESLP 2006-XIV
Argyrou a ostatní proti Řecku, č. 10468/04, 15. ledna 2009
Arvanitakis proti Francii (rozh.), č. 46275/99, ESLP 2000-XII
Ashingdane proti Spojenému království, 28. května 1985, Série A č. 93
Asnar proti Francii (č. 2), č. 12316/04, 18. října 2007
Atanasovski proti „Bývalé jugoslávské republice Makedonii“, č. 36815/03, 14. ledna 2010
Athanassoglou a ostatní proti Švýcarsku [velký senát], č. 27644/95, ESLP 2000-IV
Augusto proti Francii, č. 71665/01, 11. ledna 2007

- Axen proti Německu*, 8. prosince 1983, série A č. 72
- B. a P. proti Spojenému království*, č. 36337/97 a 35974/97, ESLP 2001-III
- Bakan proti Turecku*, č. 50939/99, 12. června 2007
- Balmer-Schafroth a ostatní proti Švýcarsku*, 26. srpna 1997, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí* 1997-IV
- Barac a ostatní proti Černé hoře*, č. 47974/06, 13. prosince 2011
- Beaumartin proti Francii*, 24. listopadu 1994, Série A č. 296-B
- Beer proti Rakousku*, č. 30428/96, 6. února 2001
- Beian proti Rumunsku (č. 1)*, č. 30658/05, ESLP 2007-V (výňatky)
- Běleš a ostatní proti České republice*, č. 47273/99, ESLP 2002-IX
- Bellet proti Francii*, 4. prosince 1995, Série A č. 333-B
- Beneficio Cappella Paolini proti San Marinu*, č. 40786/98, ESLP 2004-VIII (výňatky)
- Bentham proti Nizozemsku*, 23. října 1985, Série A č. 97
- Berger proti Francii*, č. 48221/99, ESLP 2002-X (výňatky)
- Bertuzzi proti Francii*, č. 36378/97, ESLP 2003-III
- Bochan proti Ukrajině*, č. 7577/02, 3. května 2007
- Bock proti Německu*, 29. března 1989, Série A č. 150
- Borgese proti Itálii*, 26. února 1992, Série A č. 228-B
- Bottazzi proti Itálii [velký senát]*, č. 34884/97, ESLP 1999-V
- Bouilloc proti Francii*, č. 34489/03, 28. listopadu 2006
- Boulois proti Lucembursku [velký senát]*, č. 37575/04, ESLP 2012
- Blake proti Spojenému království*, č. 68890/01, 26. září 2006
- Blücher proti České republice*, č. 58580/00, 11. ledna 2005
- British-American Tobacco Company Ltd proti Nizozemsku*, 20. listopadu 1995, Série A č. 331
- Brualla Gomez de la Torre proti Španělsku*, 19. prosince 1997, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí* 1997-VIII
- Brudnicka a ostatní proti Polsku*, č. 54723/00, ESLP 2005-II
- Brumărescu proti Rumunsku*, [velký senát], č. 28342/95, ESLP 1999-VII
- Bryan proti Spojenému království*, 22. listopadu 1995, Série A č. 335-A
- Buchholz proti Německu*, 6. května 1981, Série A č. 42
- Bufferne proti Francii*, (rozh.), č. 54367/00, ESLP 2002-III (výňatky)
- Buj proti Chorvatsku*, č. 24661/02, 1. června 2006
- Burdov proti Rusku*, č. 59498/00, ESLP 2002-III
- Burdov proti Rusku (č. 2)*, č. 33509/04, ESLP 2009
- Burg a ostatní proti Francii* (rozh.), č. 34763/02, 28. ledna 2003
- Buscarini proti San Marinu* (rozh.), č. 31657/96, 4. května 2000
- Buscemi proti Itálii*, č. 29569/95, ESLP 1999-VI
- Buzescu proti Rumunsku*, č. 61302/00, 24. května 2005
- C.G.I.L. a Cofferati (č. 2) proti Itálii*, č. 2/08, 6. dubna 2010
- Caloc proti Francii*, č. 33951/96, ESLP 2000-IX
- Canela Santiago proti Španělsku*, (rozh.), č. 60350/00, 4. října 2001
- Cañete de Goñi proti Španělsku*, č. 55782/00, ESLP 2002-VIII
- Cappello proti Itálii*, 27. února 1992, Série A č. 230-F
- Capuano proti Itálii*, 25. června 1987, Série A č. 119
- Central Mediterranean Development Corporation Limited proti Maltě (č. 2)*, č. 18544/08, 22. listopadu 2011
- Centro Europa 7 S.R.L. a di Stefano proti Itálii [velký senát]*, č. 38433/09, ESLP 2012
- Chapman proti Belgii*, (rozh.), č. 39619/06, 5. března 2013
- Chaudet proti Francii*, č. 49037/06, 29. října 2009

Chevol proti Francii, č. 49636/99, ESLP 2003-III
Ciprová proti České republice (rozh.), č. 33273/03, 22. března 2005
Clarke proti Spojenému království (rozh.) 23695/02, ESLP 2005-X (výňatky)
Clinique des Acacias a ostatní proti Francii, č. 65399/01, 65406/01, 65405/01 a 65407/01, 13. října 2005
Codarcea proti Rumunsku, č. 31675/04, 2. června 2009
Collectif national d'information et d'opposition à l'usine Melox – Collectif Stop Melox et Mox proti Francii (rozh.), č. 75218/01, 28. března 2006
Comingersoll S.A. proti Portugalsku, č. 35382/97, ESLP 2000-IV
Cooper proti Spojenému království [velký senát], č. 48843/99, ESLP 2003-XII
Cooperatieve Producentenorganisatie van de Nederlandse Kokkelvisserij U.A. proti Nizozemsku (rozh.), č. 13645/05, ESLP 2009
Cordova proti Itálii (č. 1), č. 40877/98, ESLP 2003-I
Cordova proti Itálii (č. 2), č. 45649/99, ESLP 2003-I (výňatky)
Crompton proti Spojenému království, č. 42509/05, 27. října 2009
Cubánit proti Rumunsku (rozh.), č. 31510/02, 4. ledna 2007
Cudak proti Litvě [velký senát], č. 15869/02, 23. března 2010, ESLP 2010
DMD Group, A.S. proti Slovensku, č. 19334/03, 5. října 2010
Dağtekin a ostatní proti Turecku, č. 70516/01, 13. prosince 2007
Dalea proti Francii (rozh.), č. 964/07, 2. února 2010
De Geouffre de la Pradelle proti Francii, 16 prosince 1992, Série A č. 253-B
De Haan proti Nizozemsku, 26. srpna 1997, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí* 1997-IV
De Haes a Gijssels proti Belgii, 24. února 1997, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí* 1997-I
De Moor proti Belgii, 23. června 1994, Série A č. 292-A
Del Sol proti Francii, č. 46800/99, ESLP 2002-II
Deumeland proti Německu, 29. května 1986, Série A č. 100
Deweert proti Belgii, 27. února 1980, Série A č. 35
Di Pede proti Itálii, 26. září 1996, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí* 1996-IV
Diennet proti Francii, č. 18160/91, 26. září 1995
Dolca proti Rumunsku (rozh.), č. 59282/11, 62398/11 63211/11, 4. září 2012
Dombo Beheer B.V. proti Nizozemsku, 27. října 1993, Série A č. 274
Donadzé proti Gruzii, č. 74644/01, 7. března 2006
Döry proti Švédsku, č. 28394/95, 12. listopadu 2002
Dotta proti Itálii (rozh.), 38399/97, 7. září 1999
Doustaly proti Francii, 23. dubna 1998, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí* 1998-II
Driza proti Albánii, č. 33771/02, ESLP 2007-V (výňatky)
Ducret proti Francii, č. 40191/02, 12. června 2007
Dulaurans proti Francii, č. 34553/97, 21. března 2000
EEG-Slachthuis Verbist Izegem proti Belgii (rozh.), č. 60559/00, ESLP 2005-XII
Eisenstecken proti Rakousku, č. 29477/95, ESLP 2000-X
Elsholz proti Německu [velký senát], č. 25735/94, ESLP 2000-VIII
Ellès a ostatní proti Švýcarsku, č. 12573/06, 16. prosince 2010
Emesa Sugar N. V. proti Nizozemsku (rozh.), č. 62023/00, 13. ledna 2005
Emine Araç proti Turecku, č. 9907/02, 23. září 2008
Erkner a Hofauer proti Rakousku, 23. dubna 1987, Série A č. 117
Ernst a ostatní proti Belgii, č. 33400/96, 15. července 2003
Essaadi proti Francii, č. 49384/99, 26. února 2002
Estima Jorge proti Portugalsku, 21. dubna 1998, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí* 1998-II
Eternit proti Francii (rozh.), č. 20041/10, 27. března 2012
Exel proti České republice, č. 48962/99, 5. července 2005

- Fazliyski proti Bulharsku*, č. 40908/05, 16. dubna 2013
- Farange S.A. proti Francii* (rozh.), č. 77575/01, 14. září 2004
- Fayed proti Spojenému království*, 21. září 1994, Série A č. 294-B
- Feldbrugge proti Nizozemsku*, 29. května 1986, Série A č. 99
- Ferrazzini proti Itálii* [velký senát], č. 44759/98, ESLP 2001-VII
- Ferreira Alves proti Portugalsku (č. 3)*, č. 25053/05, 21. června 2007
- Fisanotti proti Itálii*, 23. dubna 1998, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1998-II*
- Fischer proti Rakousku*, 26. dubna 1995, Série A č. 312
- Fiume proti Itálii*, č. 20774/05, 30. června 2009
- Flux proti Moldavsku (č. 2)*, č. 31001/03, 3. července 2007
- Fociac proti Rumunsku*, č. 2577/02, 3. února 2005
- Fogarty proti Spojenému království* [velký senát], č. 37112/97, ESLP 2001-XI (výňatky)
- Forrer-Niedenthal proti Německu*, č. 47316/99, 20. února 2003
- Fuklev proti Ukrajině*, č. 71186/01, 7. června 2005
- Fredin proti Švédsku (č. 2)*, 23. února 1994, Série A č. 283-A
- Fretté proti Francii*, č. 36515/97, ESLP 2002-I
- Frimu a ostatní proti Rumunsku* (rozh.), 45312/11, 45581/11, 45583/11, 13. listopadu 2012
- Frydlander proti Francii*, [velký senát], č. 30979/96, ESLP 2000-VII
- Ganci proti Itálii*, č. 41576/98, ESLP 2003-XI
- Garcia Manibardo proti Španělsku*, č. 38695/97, ESLP 2000-II
- García Ruiz proti Španělsku* [velký senát], č. 30544/96, ESLP 1999-I
- Gaspari proti Slovinsku*, č. 21055/03, 21. července 2009
- Gautrin a ostatní proti Francii*, 20. května 1998, *Sbírka 1998-III*
- Georgiadis proti Řecku*, 29. května 1997, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1997-III*
- Geragayn Khorhurd Patgamavorakan Akumb proti Arménii (rozh.)*, č. 11721/04, 14. dubna 2009
- G. L. a S. L. proti Francii* (rozh.), č. 58811/00, ESLP 2003-III (výňatky)
- Gnahoré proti Francii*, č. 40031/98, ESLP 2000-IX
- Göç proti Turecku* [velký senát], č. 36590/97, ESLP-2002-V
- Golder proti Spojenému království*, 21. února 1975, Série A č. 18
- Golubović proti Chorvatsku*, č. 43947/10, 27. listopadu 2012
- Gorou proti Řecku (č. 2)* [velký senát], č. 12686/03, 20. března 2009
- Gorraiz Lizarraga a ostatní proti Španělsku*, č. 62543/00, ESLP 2004-III
- Granos Organicos Nacionales S.A. proti Německu*, č. 19508/07, 22. března 2012
- Gülmez proti Turecku*, č. 16330/02, 20. května 2008
- Guigue a SGEM-CFDT proti Francii* (rozh.), č. 59821/00, ESLP 2004-I
- Guincho proti Portugalsku*, 10. července 1984, Série A č. 81
- Gurov proti Moldavsku*, č. 36455/02, 11. července 2006
- Gutfreund proti Francii*, č. 45681/99, ESLP 2003-VII
- H. proti Belgii*, 30. listopadu 1987, Série A č. 127-B
- H. proti Francii*, 24. října 1989, Série A č. 162-A
- H. proti Spojenému království*, 8. července 1987, Série A č. 120
- Håkansson a Sturesson proti Švédsku*, 21. února 1990, Série A č. 171-A
- Helle proti Finsku*, 19. prosince 1997, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1997-VIII*
- Helmers proti Švédsku*, 29. října 1991, Série A č. 212-A
- Hentrich proti Francii*, 22. září 1994, Série A č. 296-A
- Hesse-Anger proti Německu* (rozh.) č. 45835/99, 16. května 2002
- Hiro Balani proti Španělsku*, 9. prosince 1994, Série A č. 303-B
- Hirvisaari proti Finsku*, č. 49684/99, 27. září 2001
- Hokkanen proti Finsku*, 23. září 1994, Série A č. 299-A

Holdings a Barnes plc. proti Spojenému království (rozh.), č. 2352/02, ESLP 2002-IV
Hornsby proti Řecku, 19. března 1997, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí* 1997-II
Hotter proti Rakousku (rozh.), č. 18206/06, 7. října 2010
Hudáková a ostatní proti Slovensku, č. 23083/05, 27. dubna 2010
Humen proti Polsku [velký senát], č. 26614/95, 15. října 1999
Hurter proti Švýcarsku, č. 53146/99, 15. prosince 2005
I.T.C. Ltd proti Maltě (rozh.), č. 2629/06, 11. prosince 2007
Immeubles Groupe Kosser proti Francii, č. 38748/97, 21. března 2002
Immobiliare Saffi proti Itálii [velký senát], č. 22774/93, ESLP 1999-V
Indra proti Slovensku, č. 46845/99, 1. února 2005
Ivan Atanasov proti Bulharsku, č. 12853/03, 2. prosince 2010
Jahnke a Lenoble proti Francii (rozh.), č. 40490/98, ESLP 2000-IX
James a ostatní proti Spojenému království, 21. února 1986, Série A č. 98
Jurisc a Collegium Mehrerau proti Rakousku, č. 62539/00, 27. července 2006
K.D.B. proti Nizozemsku, 27. března 1998, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí* 1998-II
K.S. proti Finsku, č. 29346/95, 31. května 2001
Kakamoukas a ostatní proti Řecku [velký senát], č. 38311/02, 15. února 2008
Kalogeropoulou a ostatní proti Řecku a Německu (rozh.), č. 59021/00, ESLP 2002-X
Katte Klitsche de la Grange proti Itálii, 27. října 1994, Série A č. 293-B
Kerojärvi proti Finsku, 19. července 1995, Série A č. 322
Kingsley proti Spojenému království [velký senát], č. 35605/97, ESLP 2002-IV
Kleyn a ostatní proti Nizozemsku [velký senát], č. 39343/98, 39651/98, 43147/98 a 46664/99, ESLP 2003-VI
Kníže Hans-Adam II. Lichtenštejnský proti Německu [velký senát], č. 42527/98, ESLP 2001-VIII
Kök proti Turecku, č. 1855/02, 19. října 2006
König proti Německu, 28. června 1978, Série A č. 27
Kraska proti Švýcarsku, 19. dubna 1993, Série A č. 254-B
Krčmář a ostatní proti České republice, č. 35376/97, 3. března 2000
Kress proti Francii [velký senát], č. 39594/98, ESLP 2001-VI
Kreuz proti Polsku (č. 1), č. 28249/95, ESLP 2001-VI
Kübler proti Německu, č. 32715/06, 13. ledna 2011
Kukkonen proti Finsku č. 2, č. 47628/06, 13. ledna 2009
Kutić proti Chorvatsku, č. 48778/99, ESLP 2002-II
Kypr proti Turecku [velký senát], č. 25781/94, ESLP 2001-IV
Kyrtatos proti Řecku, č. 41666/98, ESLP 2003-VI (výňatky)
L. proti Spojenému království (rozh.), č. 34222/96, ESLP 1999-VI
L'Erablière A.S.B.L. proti Belgii, č. 49230/07, ESLP 2009
Laidin proti Francii (č. 2), č. 39282/98, 7. ledna 2003
Laino proti Itálii [velký senát], č. 33158/96, ESLP 1999-I
Lamanna proti Rakousku, č. 28923/95, 10. července 2001
Langborger proti Švédsku, 22. června 1989, Série A č. 155
Laskowska proti Polsku, č. 77765/01, 13. března 2007
Lavents proti Lotyšsku, č. 58442/00, 28. listopadu 2002
Le Calvez proti Francii, 29. července 1998, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí* 1998-V
Le Compte, Van Leuven a De Meyere proti Belgii, 23. června 1981, Série A č. 43
Lechner a Hess proti Rakousku, 23. dubna 1987, Série A č. 118
Levages Prestations Services proti Francii, 23. října 1996, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí* 1996-V
Libert proti Belgii (rozh.), č. 44734/98, 8. července 2004

- Lithgow a ostatní proti Spojenému království*, 8. července 1986, Série A č. 102
Lobo Machado proti Portugalsku, 20. února 1996, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí* 1996-I
Loiseau proti Francii (rozh.), č. 46809/99, ESLP 2003-XII
Lorenzetti proti Itálii, č. 32075/09, 10. dubna 2012
Luka proti Rumunsku, č. 34197/02, 21. července 2009
Lunari proti Itálii, č. 21463/93, 11. ledna 2001
Lundevall proti Švédsku, č. 38629/97, 12. listopadu 2002
Luordo proti Itálii, č. 32190/96, ESLP 2003-IX
Lupas a ostatní proti Rumunsku (č.1), č. 1434/02, 35370/02 a 1385/03, ESLP 2006-XV
 (výňatky)
Maaouia proti Francii [velký senát], č. 39652/98, ESLP 2000-X
Mackay a BBC Scotland proti Spojenému království, č. 10734/05, 7. prosince 2010
Majorana proti Itálii (rozh.), č. 75117/01, 26. května 2005
Malhous proti České republice [velký senát], č. 33071/96, 12. července 2001
Mamatkulov a Askarov proti Turecku [velký senát], č. 46827/99 a 46951/99, ESLP 2005-I
Manoilescu a Dobrescu proti Rumunsku a Rusku (rozh.), č. 60861/00, ESLP 2005 VI
Mantovanelli proti Francii, 18. března 1997, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí* 1997-II
Markovic a ostatní proti Itálii, č. 1398/03, ESLP 2006-XIV
Martinie proti Francii [velký senát], č. 58675/00, ESLP 2006-VI
Martins Moreira proti Portugalsku, 26. října 1988, Série A č. 143,
Masson a Van Zon proti Nizozemsku, 28. září 1995, Série A č. 327-A
Matheus proti Francii, č. 62740/00, 31. března 2005
McElhinney proti Irsku [velký senát], č. 31253/96, ESLP 2001-XI (výňatky)
McGinley a Egan proti Spojenému království, 9. června 1998, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí*
 1998-III
McGonnell proti Spojenému království, č. 28488/95, ESLP 2000-II
McMichael proti Spojenému království, 24. února 1995, Série A č. 307-B
McVicar proti Spojenému království, č. 46311/99, ESLP 2002-III
Melis proti Řecku, č. 30604/07, 22. července 2010
Melnyk proti Ukrajině, č. 23436/03, 28. března 2006
Menchinskaya proti Rusku, č. 42454/02, 15. ledna 2009
Mercieca a ostatní proti Maltě, č. 21974/07, 14. června 2011
Merigaud proti Francii, 32976/04, 24. září 2009
Mežnarić proti Chorvatsku, č. 71615/01, 15. července 2005
Micallef proti Maltě [velký senát], č. 17056/06, ESLP 2009
Mihova proti Itálii (rozh.), č. 25000/07, 30. března 2010
Mikulić proti Chorvatsku, č. 53176/99, ESLP 2002-I
Milatová proti České republice, č. 61811/00, ESLP 2005-V
Miller proti Švédsku, č. 55853/00, 8. února 2005
Mincheva proti Bulharsku, č. 21558/03, 2. září 2010
Miragall Escolano proti Španělsku, č. 38366/97, 38688/97, 40777/98, 40843/98, 41015/98,
 41400/98, 41446/98, 41484/98, 41487/98 a 41509/98, ESLP 2000-I
Miroļubovs a ostatní proti Lotyšsku, č. 798/05, 15. září 2009
Mocié proti Francii, č. 46096/99, 8. dubna 2003
Moreira de Azevedo proti Portugalsku, 23. října 1990, Série A č. 189
Morel proti Francii, č. 34130/96, ESLP 2000-VI
Moroko proti Rusku, č. 20937/07, 12. června 2008
Moser proti Rakousku, č. 12643/02, 21. září 2006
Mosteanu a ostatní proti Rumunsku, č. 33176/96, 26. listopadu 2002
Musumeci proti Itálii, č. 33695/96, 11. ledna 2005

- Mutimura proti Francii*, č. 46621/99, 8. června 2004
- National & Provincial Building Society, Leeds Permanent Building Society a Yorkshire Building Society proti Spojenému království*, 23. října 1997, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1997-VII*
- Nejdet Şahin a Perihan Şahin proti Turecku* [velký senát], č. 13279/05, 20. října 2011
- Nideröst-Huber proti Švýcarsku*, č. 18990/91, ESLP 1997-I
- Niederböster proti Německu*, č. 39547/98, 27. února 2003
- Nunes Dias proti Portugalsku* (rozh.), č. 2672/03 a 69829/01, ESLP 2003-IV
- Obermeier proti Rakousku*, 28. června 1990, Série A č. 179
- Oerlemans proti Nizozemsku*, 27. listopadu 1991, Série A č. 219
- OGIS-Institut Stanislas, OGEC Saint-Pie X, Blanche de Castille a ostatní proti Francii*, č. 42219/98 a 54563/00, 27. května 2004
- Okyay a ostatní proti Turecku*, č. 36220/97, ESLP 2005-VII
- Oleksandr Volkov proti Ukrajině*, č. 21722/11, ESLP 2013
- Oleynikov proti Rusku*, č. 36703/04, 14. března 2013
- Olsson proti Švédsku (č. 1)*, 24. března 1988, série A č. 130
- Olujić proti Chorvatsku*, č. 22330/05, 5. února 2009
- Organisation nationale des syndicats d'infirmiers libéraux (O.N.S.I.L.) proti Francii* (rozh.), č. 39971/98, ESLP 2000-IX
- Oršuš a ostatní proti Chorvatsku* [velký senát], č. 15766/03, 16. března 2010
- Ortenberg proti Rakousku*, 25. listopadu 1994, Série A č. 295-B
- Osinger proti Rakousku*, č. 54645/00, 24. března 2005
- Osman proti Spojenému království*, 28. října 1998, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1998-VIII*
- Ouzounis a ostatní proti Řecku*, č. 49144/99, 18. dubna 2002
- P., C. a S. proti Spojenému království*, č. 56547/00, ESLP 2002-VI
- Pabla Ky proti Finsku*, č. 47221/99, ESLP 2004-V
- Pafitis a ostatní proti Řecku*, 26. února 1998, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1998-I*
- Paksas proti Litvě* [velký senát], č. 34932/04, 6. ledna 2011
- Pammel proti Německu*, 1. července 1997, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1997-IV*
- Panjeheighalehei proti Dánsku* (rozh.), č. 11230/07, 13. října 2009
- Papachelas proti Řecku*, [velký senát], č. 31423/96, ESLP 1999-II
- Papageorgiou proti Řecku*, 22. října 1997, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1997-VI*
- Papon proti Francii* (rozh.), č. 344/04, ESLP 2005-XI
- Parlov-Tkalčić proti Chorvatsku*, č. 24810/06, 22. prosince 2009
- Paulsen-Medalen a Svensson proti Švédsku*, 19. února 1998, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1998-I*
- Pedro Ramos proti Švýcarsku*, č. 10111/06, 14. října 2010
- Pellegrin proti Francii* [velký senát], č. 28541/95, ESLP 1999-VIII
- Pellegrini proti Itálii*, č. 30882/96, ESLP 2001-VIII
- Peñafiel Salgado proti Španělsku* (rozh.), č. 65964/01, 16. dubna 2002
- Perez proti Francii* [velký senát], č. 47287/99, ESLP 2004-I
- Perez de Rada Cavanilles proti Španělsku*, 28. října 1998, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1998-VIII*
- Peruš proti Slovinsku*, č. 35016/05, 27. září 2012
- Pescador Valero proti Španělsku*, č. 62435/00, ESLP 2003-VII
- Petko Petkov proti Bulharsku*, č. 2834/06, 19. února 2013
- Pétur Thór Sigurðn proti Islandu*, č. 39731/98, ESLP 2003-IV
- Philis proti Řecku*, 27. srpna 1991, Série A č. 209
- Philis proti Řecku (č. 2)*, 27. června 1997, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1997-IV*
- Pierre-Bloch proti Francii*, 21. října 1997, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1997-VI*

Pini a ostatní proti Rumunsku, č. 78028/01 a 78030/01, ESLP 2004-V (výňatky)
Pizzetti proti Itálii, 26. února 1993, Série A č. 257-C
Platakou proti Řecku, č. 38460/97, ESLP 2001-I
Pocius proti Litvě, č. 35601/04, 6. července 2010
Podbielski a PPU PolPure proti Polsku, č. 39199/98, 26. července 2005
Poiss proti Rakousku, 23. dubna 1987, Série A č. 117
Potocka a ostatní proti Polsku, č. 33776/96, ESLP 2001-X
Preda a Dardari proti Itálii (rozh.), č. 28160/95 a 28382/95, ESLP 1999-III
Pretto a ostatní proti Itálii, 8. prosince 1983, Série A č. 71
Pridatchenko a ostatní proti Rusku, č. 2191/03, 3104/03, 16094/03 a 24486/03, 21. června 2007
Probstmeier proti Německu, 1. července 1997, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí* 1997-IV
Procola proti Lucembursku, 28. září 1995, Série A č. 326
Prodan proti Moldavsku, č. 49806/99, ESLP 2004-III (výňatky)
Puolitaival a Pirttiaho proti Finsku, č. 54857/00, 23. listopadu 2004
R. P. a ostatní proti Spojenému království, č. 38245/08, 9. října 2012
Raylyan proti Rusku, č. 22000/03, 15. února 2007
Refah Partisi (Strana prosperity) a ostatní proti Turecku (rozh.), č. 41340/98, 41342/98, 41343/98 a 41344/98, 3. října 2000
Reuther proti Německu (rozh.), č. 74789/01, ESLP 2003-IX
Revel a Mora proti Francii (rozh.), č. 171/03, 15. listopadu 2005
Ringeisen proti Rakousku, 16. července 1971, Série A č. 13
Robins proti Spojenému království, č. 22410/93, 23. září 1997
Roche proti Spojenému království [velký senát], č. 32555/96, ESLP 2005-X
Rolf Gustafson proti Švédsku, 1. července 1997, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí* 1997-IV
Romańczyk proti Francii, č. 7618/05, 18. listopadu 2010
RTBF proti Belgii, č. 50084/06, 29. března 2011
Ruianu proti Rumunsku, č. 34647/97, 17. června 2003
Ruiz-Mateos proti Španělsku, 23. června 1993, Série A č. 262
Ruiz Torija proti Španělsku, 9. prosince 1994, Série A č. 303-A
Ruotolo proti Itálii, 27. února 1992, Série A č. 230-D
Ryabykh proti Rusku, č. 52854/99, ESLP 2003-IX
Ryakib Biryukov proti Rusku, č. 14810/02, ESLP 2008
Sabeh El Leil proti Francii [velký senát], č. 34869/05, 29. června 2011
Sabin Popescu proti Rumunsku, č. 48102/99, 2. března 2004
Sablon proti Belgii, č. 36445/97, 10. dubna 2001
Saccoccia proti Rakousku, (rozh.), č. 69917/01, 5. července 2007
Saccoccia proti Rakousku, č. 69917/01, 18. prosince 2008
Sacilor-Lormines proti Francii, č. 65411/01, ESLP 2006-XIII
Sakellaropoulos proti Řecku (rozh.), č. 38110/08, 6. ledna 2011
Salesi proti Itálii, 26. února 1993, Série A č. 257-E
Salomonsson proti Švédsku, č. 38978/97, 12. listopadu 2002
Řeckokatolická farnost Sâmbata Bihor proti Rumunsku, č. 48107/99, 12. ledna 2010
San Leonard Band Club proti Maltě, č. 77562/01, ESLP 2004-IX
Sanglier proti Francii, č. 50342/99, 27. května 2003
Santambrogio proti Itálii, č. 61945/00, 21. září 2004
Santos Pinto proti Portugalsku, č. 39005/04, 20. května 2008
Saoud proti Francii, č. 9375/02, 9. října 2007
Sara Lind Eggertsdottir proti Islandu, č. 31930/04, 5. července 2007
Sartory proti Francii, č. 40589/07, 24. září 2009

- Savino a ostatní proti Itálii*, č. 17214/05, 20329/05 a 42113/04, 28. dubna 2009
- Schouten a Meldrum proti Nizozemsku*, 9. prosince 1994, Série A č. 304
- Schuler-Zraggen proti Švýcarsku*, 24. června 1993, Série A č. 263
- Scordino proti Itálii (č. 1)* [velký senát], č. 36813/97, ESLP 2006-V
- Sdružení Jihočeské matky proti České republice* (rozh.), č. 19101/03, 10. července 2006
- Siałkowska proti Polsku*, č. 8932/05, 22. března 2007
- Siegel proti Francii*, č. 36350/97, ESLP 2000-XII
- Sigalas proti Řecku*, č. 19754/02, 22. září 2005
- Sigma Radio Television Ltd proti Kypru*, č. 32181/04 a 35122/05, 21. července 2011
- Šikić proti Chorvatsku*, č. 9143/08, 15. července 2010
- Silva Pontes proti Portugalsku*, 23. března 1994, Série A č. 286-A
- Skorobogatykh proti Rusku* (rozh.), č. 37966/02, 8. června 2006
- Smirnov proti Rusku* (rozh.), č. 14085/04, 6. července 2006
- Société anonyme d'habitations à loyers modérés terre et famille proti Francii* (rozh.), č. 62033/00, 17. února 2004
- Société anonyme Sotiris a Nikos Koutras ATTEE proti Řecku*, č. 39442/98, ESLP 2000-XII
- Sokurenko a Strygun proti Ukrajině*, č. 29458/04 a 29465/04, 20. července 2006
- Sovtransavto Holding proti Ukrajině*, č. 48553/99, ESLP 2002-VII
- Speil proti Rakousku* (rozh.), č. 42057/98, 5. září 2002
- Sporrong a Lönnroth proti Švédsku*, 23. září 1982, Série A č. 52
- Sramek proti Rakousku*, č. 8790/79, 22. října 1984
- Stanev proti Bulharsku* [velký senát], č. 36760/06, ESLP 2012
- Stankiewicz proti Polsku*, č. 46917/99, ESLP 2006-VI
- Star Cate Epilekta Gevmata a ostatní proti Řecku* (rozh.), č. 54111/07, 6. července 2010
- Staroszczyk proti Polsku*, č. 59519/00, 22. března 2007
- Steel a Morris proti Spojenému království*, č. 68416/01, ESLP 2005-II
- Stegarescu a Bahrin proti Portugalsku*, č. 46194/06, 6. dubna 2010
- Stepinska proti Francii*, č. 1814/02, 15. června 2004
- Storck proti Německu*, č. 61603/00, ESLP 2005-V
- Stran Greek Refineries a Stratis Andreadis proti Řecku*, 9. prosince 1994, Série A č. 301-B
- Stubbings a ostatní proti Spojenému království*, 22. října 1996, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1996-IV*
- Suda proti České republice*, č. 1643/06, 28. října 2010
- Suküt proti Turecku* (rozh.), č. 59773/00, 11. září 2007
- Suominen proti Finsku*, č. 37801/97, 1. července 2003
- Sürmeli proti Německu* [velký senát], č. 75529/01, ESLP 2006-VII
- Süßmann proti Německu* [velký senát], 16. září 1996, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1996-IV*
- Švarc a Kavnik proti Slovinsku*, č. 75617/01, 8. února 2007
- Syngelidis proti Řecku*, č. 24895/07, 11. února 2010
- Szücs proti Rakousku*, 24. listopadu 1997, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1997-VII*
- Tabor proti Polsku*, č. 12825/02, 27. června 2006
- Taşkın a ostatní proti Turecku*, č. 46117/99, ESLP 2004-X
- Tatishvili proti Rusku*, č. 1509/02, ESLP 2007-I
- Terra Woningen B. V. proti Nizozemsku*, 17. prosince 1996, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1996-VI*
- Teteriny proti Rusku*, č. 11931/03, 30. června 2005
- The Holy Monasteries (Svaté kláštery) proti Řecku*, 9. prosince 1994, Série A č. 301-A
- Thlimmenos proti Řecku* [velký senát], č. 34369/97, ESLP 2000-IV
- Tiemann proti Francii a Německu* (rozh.), č. 47457/99 a 47458/99, ESLP 2000-IV
- Tierce proti San Marinu*, č. 69700/01, ESLP 2003-VII

- Tinnelly & Sons Ltd a ostatní a McElduff a ostatní proti Spojenému království*, 10. července 1998, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí* 1998-IV
- Tocono a Profesorii Prometeiști proti Moldavsku*, č. 32263/03, 26. června 2007
- Tolstoy Miloslavsky proti Spojenému království*, 13. července 1995, Série A č. 316-B
- Torri proti Itálii*, 1. července 1997, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí* 1997-IV
- Toziczka proti Polsku*, č. 29995/08, 24. července 2012
- Tre Traktörer Aktiebolag proti Švédsku*, 7. července 1989, Série A č. 159
- Tregubenko proti Ukrajině*, č. 61333/00, 2. listopadu 2004
- Treska proti Albánii a Itálii (rozh.)*, č. 26937/04, ESLP 2006-XI (výňatky)
- Tsfayo proti Spojenému království*, č. 60860/00, 14. listopadu 2006
- Tsikakis proti Německu*, č. 1521/06, 10. února 2011
- Turczanik proti Polsku*, č. 38064/97, ESLP 2005-VI
- Tuziński proti Polsku (rozh.)*, č. 40140/98, 30. března 1999
- Uçar proti Turecku (rozh.)*, č. 12960/05, 29. září 2009
- Ullens de Schooten a Rezabek proti Belgii*, č. 3989/07 a 38353/07, 20. září 2011
- Ulyanov proti Ukrajině (rozh.)*, č. 16472/04, 5. října 2010
- Unédic proti Francii*, č. 20153/04, 18. prosince 2008
- Unión Alimentaria Sanders S.A. proti Španělsku*, 7. července 1989, Série A č. 157
- Užkauskas proti Litvě*, č. 16965/04, 6. července 2010
- Valová a ostatní proti Slovensku*, č. 44925/99, 1. června 2004
- Van de Hurk proti Nizozemsku*, 19. dubna 1994, Série A č. 288
- Van Droogenbroeck proti Belgii*, 24. června 1982, Série A č. 50
- Van Orshoven proti Belgii*, 25. června 1997, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí* 1997-III
- Varela Assalino proti Portugalsku (rozh.)*, č. 64336/01, 25. dubna 2002
- Vasilchenko proti Rusku*, č. 34784/02, 23. září 2010
- Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) proti Švýcarsku (č. 2)*, č. 32772/02, 4. října 2007
- Verlagsgruppe News GmbH proti Rakousku (rozh.)*, č. 62763/00, 16. ledna 2003
- Vermeulen proti Belgii*, 20. února 1996, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí* 1996-I
- Vernillo proti Francii*, 20. února 1991, Série A č. 198
- Versini proti Francii*, č. 40096/98, 10. července 2001
- Vilho Eskelinen a ostatní proti Finsku [velký senát]*, č. 63235/00, ESLP 2007-II
- Vocaturu proti Itálii*, 24. května 1991, Série A č. 206-C
- Voggenreiter proti Německu*, č. 47169/99, ESLP 2004-I (výňatky))
- Von Maltzan a ostatní proti Německu (rozh.) [velký senát]*, č. 71916/01, 71917/01 a 10260/02, ESLP 2005-V
- Wagner a J.M.W.L. proti Lucembursku*, č. 76240/01, 28. června 2007
- Waite a Kennedy proti Německu*, [velký senát], č. 26083/94, ESLP 1999-I
- Warsicka proti Polsku*, č. 2065/03, 16. ledna 2007
- Weissman a ostatní proti Rumunsku*, č. 63945/00, ESLP 2006-VII (výňatky)
- Werner proti Rakousku*, 24. listopadu 1997, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí* 1997-VII
- Wettstein proti Švýcarsku*, č. 33958/96, ESLP 2000-XII
- Wierzbicki proti Polsku*, č. 24541/94, 18. června 2002
- Wiesinger proti Rakousku*, 30. října 1991, Série A č. 213
- Woś proti Polsku*, č. 22860/02, ESLP 2006-VII
- Wynen proti Belgii*, č. 32576/96, ESLP 2002-VIIN
- X. proti Francii*, 31. března 1992, Série A č. 234-C
- Yagtzilar a ostatní proti Řecku*, 41727/98, ESLP 2001-XII
- Yakovlev proti Rusku*, č. 72701/01, 15. března 2005
- Yavorivskaya proti Rusku*, č. 34687/02, 21. července 2005
- Yvon proti Francii*, č. 44962/98, ESLP 2003-V

Z. a ostatní proti Spojenému království [velký senát], č. 29392/95, ESLP 2001-V
Zagorodnikov proti Rusku, č. 66941/01, 7. června 2007
Zalli proti Albánii (rozh.), č. 52531/07, 8. února 2011
Zander proti Švédsku, 25. listopadu 1993, série A č. 279-B
Zapletal proti České republice (rozh.), č. 12720/06, 30. listopadu 2010
Ziegler proti Švýcarsku, č. 33499/96, 21. února 2002
Zielinski, Pradal a Gonzalez a ostatní proti Francii [velký senát], č. 24846/94 a 34165/96 až 34173/96, ESLP 1999-VII
Zimmermann a Steiner proti Švýcarsku, 13. července 1983, Série A č. 66
Zollmann proti Spojenému království, (rozh.), č. 62902/00, ESLP 2003-XII
Zolotas proti Řecku, č. 38240/02, 2. června 2005.
Zumtobel proti Rakousku, 21. září 1993, Série A č. 268-A
Zvolský a Zvolská proti České republice, č. 46129/99, ESLP 2002-IX